

Lapin hyvinvointialueen Talousarvio 2024 & Taloussuunnitelma 2024-2026

Aluehallitus 7.12.2023 § 475
Aluevaltuusto 18.12.2023 § 81

lapha.fi

Lapin hyvinvointialue

Lappi buresveadjinguovlu
Laapi pyereestvaijeemkuávlu
Lappi pue'rrvâájjamvu'vdd

Sisällys

1. Hyvinvointialuejohtajan katsaus	4
2. Toimintaympäristö	8
3. Hyvinvointialuestrategia	12
4. Hyvinvointialueen organisaatio	25
5. Henkilöstö	29
6. Sisäinen valvonta, riskit ja riskienhallinta	31
6.1. Sisäinen valvonta.....	31
6.2. Riskit ja riskienhallinta	31
7. Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset	33
7.1. Talousarvion rakenne	33
7.2. Talousarvion sitovuus	36
7.3. Talousarvion seuranta ja muutokset	38
7.4. Maksujen perusteet.....	39
7.5. Tilivelvolliset.....	40
8. Käyttötalousosa	42
8.1. Toimielimet.....	42
8.2. Sosiaalipalvelut.....	53
8.3. Terveyspalvelut.....	64
8.4. Pelastuslaitos.....	77
8.5. Kehittämisen- ja strategiapalvelut	87
8.6. Hallinto- ja tukipalvelut.....	96

9. Tuloslaskelmaosa	107
10. Investointiosa	113
10.1. Koko hyvinvointialue.....	113
10.2. Sosiaali- ja terveystaloudet	115
10.3. Pelastustoimi	118
11. Rahoitusosa	123
12. Tytär- ja jäsenyhteisöt	124
Liite 1. Toimintakulujen karsinta (tai toimintatuottojen lisäys) talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna (25 milj. €)	126

1. Hyvinvointialuejohtajan katsaus

Sumuisuus jatkuu

Hyvinvointialuejohtajan katsaus talousarviossa vuodelle 2023 alkoi lauseella ”Lapin hyvinvointialueen vuoden 2023 talousarvion valmistelutilannetta voi kuvata sumuiseksi ja epävarmaksi”. Samoilla sanoilla voi kuvata myös vuoden 2024 talousarvion valmistelutilannetta.

Lapin hyvinvointialueelle siirtyi 1.1.2023 järjestämisvastuu sosiaali-, terveys ja pelastuspalveluista Lapin maakunnan alueella. Vuonna 2022 järjestämisvastuu oli vielä 27 kunnalla ja kuntayhtymällä. Historiatietojen hajanaisuus selittää osaltaan sitä, että hyvinvointialueen kyky ennakoida talouden kehitystä on vuonna 2023 ollut vielä puutteellista.

Alkuperäinen talousarvio vuodelle 2023 oli 43,2 miljoonaa euroa alijäämäinen. Kolmannessa muutetussa talousarviossa touko-kesäkuussa alijäämä oli 31,8 miljoonaa euroa. Osavuosikatsauksessa ensimmäiseltä puolelta vuodelta (1–6/2023) tilinpäätösennuste oli 55,3 miljoonaa euroa alijäämäinen. Neljännessä muutetussa talousarviossa syys-lokakuussa alijäämä oli 61,4 miljoonaa euroa. Osavuosikatsauksessa 1–9/2023 alijäämäennuste oli 85,8 miljoonaa euroa.

Tilinpäätösennusteen muutokset johtuivat pääosin toimintakulujen muutoksista, mutta muutoksia tapahtui myös valtionrahoituslaskelmissa. Alkuperäisessä talousarviossa valtionrahoitus oli 858,2 miljoonaa euroa. Tammikuussa tullessa maksatuspäätöksessä valtionrahoitus oli 857,2 miljoonaa euroa, maaliskuussa julkaistuissa laskelmissa 881,1 miljoonaa euroa, elokuussa julkaistuissa laskelmissa 877,9 miljoonaa euroa ja lokakuussa julkaistuissa laskelmissa 879,6 miljoonaa euroa. Hajontaa vuoden 2023 valtionrahoituslaskelmissa on siis n. 24 miljoonaa euroa, joka on yli puolet alkuperäisen talousarvion alijäämästä ja yli neljännes viimeisen osavuosikatsauksen alijäämäennusteesta.

Myös ennuste vuoden 2024 valtionrahoituksesta on muuttunut vuoden 2023 aikana. Huhtikuussa julkaistuissa laskelmissa rahoitus oli 932,3 miljoonaa euroa, elokuussa julkaistuissa laskelmissa 924,9 miljoonaa euroa ja lokakuussa julkaistuissa laskelmissa 919,2 miljoonaa euroa.

Marraskuun lopussa hyväksytyn lainmuutoksen myötä iäkkäiden henkilöiden ympärivuorokautisen hoidon 0,7 työntekijän henkilöstömitoituksen siirtymäaika jatketaan 1.1.2028 saakka. Henkilöstömitoituksen nosto 0,65:stä 0,7:ään 1.12.2023 alkaen lykkääntyy siirtymäajan jatkuessa. Lainmuutoksen myötä hyvinvointialueiden rahoitusta muutetaan siten, että rahoituksen vähennys on yhteensä 89 miljoonaa euroa kokonaisen kalenterivuoden osalta. Lapin hyvinvointialueen rahoitukseen tämä merkitsee arviolta 3,4 miljoonan euron vähennystä, jolloin valtionrahoitukseksi vuodelle 2024 jäisi 915,8 miljoonaa euroa.

Hajontaa vuoden 2024 valtionrahoituslaskelmissa on siis vuoden 2023 aikana ollut n. 16 miljoonaa euroa.

Talousarviokehys

Aluehallitus päätti syyskuun alussa talousarviokehystä taloussuunnitelmavuosille 2024–26 ja talousarviolle 2024. Tavoitteeksi asetettiin tuolloin, että vuosikate vuonna 2024 on vähintään 0 ja vuosina 2023–25 mahdollisesti muodostuvat alijäämät katetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa. Talousarviokehysten yhteydessä aluehallitus päätti, että syksyn 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana valmistellaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 45 miljoonalla eurolla, josta 22,3 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024. Vuoden 2023 alijäämäennusteen heikkenemisen myötä aluehallitus päätyi marraskuun puolivälissä muuttamaan talousarviokehystä siten, että alijäämä vuoden 2024 talousarviossa on ennen sopeutusohjelman toimenpiteitä pienempi kuin osavuosikatsauksen 1.1.-30.9.2023 alijäämäennuste 85,8 M€ ja vuosina 2023–24 muodostuvat alijäämät katetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa. Tämä edellytti toimintakulujen karsintaa talousarvion senhetkiseen valmistelutilanteeseen verrattuna 25 M€ eli n. 2,5 %. Samalla aluehallitus päätti, että tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman sijasta loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana valmistellaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024.

Lainanottovaltuus

Valtioneuvoston 1.6.2023 tekemän päätöksen perusteella Lapin hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta vuodelle 2024. Aluevaltuusto hyväksyi joulukuussa 2022 investointisuunnitelmaesityksen vuosille 2024–2027. Aluehallitus päätti syyskuussa esittää neuvottelujen käynnistämistä ja valmisteluryhmän nimeämistä lainanottovaltuuden muuttamiseksi, jotta välttämättömät investoinnit hyvinvointialueen järjestämistä vastaaville kulloisten palvelujen tuottamiseksi voidaan turvata.

Lainanottovaltuuden saamisen ehtona hyvinvointialueen tulee laatia talouden tasapainottamisohjelma, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn ja mahdollisuuden järjestää lakisääteiset palvelut. Talousarvion investointiosa on ehdollinen lainanottovaltuuden saamiselle lukuun ottamatta niitä meneillään olevia investointeja, jotka toteutetaan vuoden 2023 lainanottovaltuudella.

Eläköitymisennuste

Keva julkaisi marraskuun 2023 lopussa eläköitymisennusteen, jonka mukaan Lapin hyvinvointialueen eläkepoistuma on 14,9 % (1242 työntekijää) vuosina 2024–2028 ja 25,4 % (2116 työntekijää) vuosina 2024–2033. Lapin hyvinvointialueen palveluksessa olevista sairaanhoitajista eläkepoistuma on 11,8 % (169 työntekijää) vuosina 2024–28 ja 20,8 % (299 työntekijää) vuosina 2024–33. Lähihoitajista eläkepoistuma on 16 % (347 työntekijää) vuosina 2024–28 ja 28 % (608 työntekijää) vuosina 2024–33. Työikäisten määrä vähenee, kun työmarkkinoille tulevat ikäluokat ovat pienempiä kuin eläkkeelle siirtyvät ikäluokat. Eläkepoistuman korvaaminen uusilla työntekijöillä on erittäin vaikeaa, vaikka väestön

ikäntyminen lisää sosiaali- ja terveyspalvelujen tarvetta. Työvoimapula on rahoituksen riittävyttäkin vahvempi ajuri toiminnan muutoksiin.

Työnantajan ja henkilöstön välinen yhteistoiminta

Aluehallitus linjasi syyskuussa, että talousarvioehdotuksessa ei edellytetä sellaisia toimenpiteitä, joiden toteuttaminen todennäköisesti aiheuttaisi useita irtisanomisia, osaaikaistamisia, lomautuksia taikka merkittäviä heikennyksiä palvelussuhteiden ehdoissa. Em. toimenpiteitä ei myöskään ole käsitelty työnantajan ja henkilöstön välisestä yhteistoiminnasta kunnassa ja hyvinvointialueella annetun lain 4 § 2 momentin edellyttämällä tavalla työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa.

Hyvinvointialueella on pula henkilöstöstä, joten vakituisen henkilöstön vähentäminen ei ole ensisijainen talouden tasapainottamisen keino. Perusteltua voi olla jopa lisätä omaa henkilöstöä, jos sitä kautta voidaan vähentää kalliin vuokratyövoiman käyttöä ja alentaa kustannuksia. Talouden sopeuttamisohjelman toteuttaminen voi kuitenkin edellyttää henkilöstön asemaan merkittävästikin vaikuttavia muutoksia työn organisoinnissa ja/tai hyvinvointialueen palvelurakenteessa. Näitä muutoksia käsitellään yhteistoimintalain edellyttämällä tavalla työnantajan ja henkilöstön välisessä yhteistoiminnassa vuoden 2024 puolella. Hyvinvointialueen tarkoitus ja tavoite on toteuttaa välttämättömät muutokset ensisijaisesti henkilöstön kanssa sopien ja irtisanomisuhkaa välttäten.

Talouden sopeuttaminen

Talousarvioesitys vuodelle 2024 on ennen sopeutusohjelman toimenpiteitä 85,5 miljoonaa euroa alijäämäinen. Hyvinvointialuelain 115 § 2 mukaan hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Lain määräykset tarkoittavat, että vuosilta 2023 ja 2024 kertyvä alijäämä tulee kattaa viimeistään vuonna 2026. Alijäämien kattamiseksi aluehallitus päätti, että aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi valmistellaan talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024. Vuoden 2024 talousarvion alijäämä on talouden sopeuttamisohjelmaan sisällytettävien 47 miljoonan euron sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen 38,5 miljoonaa euroa.

Talouden pysyvä sopeuttaminen 98 miljoonalla eurolla eli lähes kymmenellä prosentilla merkitsee tuntuvia muutoksia hyvinvointialueen palveluihin. Hyvinvointialueen arviointimenettely voi käynnistyä talouteen tai palveluihin perustuen. Valtiovarainministeriö voi käynnistää hyvinvointialueen arviointimenettelyn taloudellisiin kriteereihin perustuen. Valtiovarainministeriö käynnistää arviointimenettelyn sosiaali- ja terveysministeriön aloitteesta, jos on osoittautunut, että hyvinvointialueen kyky järjestää sosiaali- ja terveydenhuolto on ilmeisesti vaarantunut muutoin kuin tilapäisesti.

Jos rahoituksen tason vuoksi tehtävät talouden sopeuttamistoimenpiteet vaarantavat riittävien sosiaali- ja terveystalouden palvelujen sekä pelastustoimen palvelujen järjestämisen, hyvinvointialue hakee hyvinvointialueiden rahoituksesta annetun lain 11 § mukaista hyvinvointialueen lisärahoitusta sen määrän, joka on tarpeen sosiaali- ja terveystalouden palvelujen ja pelastustoimen palvelujen turvaamiseksi ottaen huomioon hyvinvointialueen edellytykset järjestää muut lakisääteiset tehtävät.

2. Toimintaympäristö

Taloudellinen tilanne

Talouden kokonaiskuva ja julkinen talous

Suomen talouskasvu pysyy tänä ja ensi vuonna nollan tuntumassa. Korkojen nousu ja kasvaneet kustannukset leikkaavat investointeja. Samalla Suomen tärkeimmät vientimarkkinat ja sen myötä Suomen vienti kasvavat kituliaasti. Työllisyyden arvioidaan myös hieman heikkenevän. Suomen talous supistuu tänä vuonna 0,4 prosenttia, koska hintojen nousu, kiristynyt rahapolitiikka ja heikko vientikysyntä viivyttävät kasvun käynnistymistä. Inflaatio hidastuu vuoden 2023 aikana, mikä parantaa kotitalouksien ostovoimaa jo nyt. Tämän seurauksena kasvu piristyy 0,9 prosenttiin vuonna 2024. Korkojen nousu vaimentaa sekä investointien että yksityisen kulutuksen kasvua myös lähivuosina. Vuonna 2025 talouskasvu vahvistuu 1,5 prosenttiin. (Suomen Pankki)

Julkisen talouden tilanne on heikko. Julkisyhteisöjen alijäämä on 3 prosenttia, tai yli, vuosina 2024–2026 ja laskee 2,8 prosenttiin suhteessa bruttokansantuotteeseen vuonna 2027. Velkasuhteessa ei näy taittumisen merkkejä, vaan velkasuhde kasvaa lähes 82 prosenttiin vuonna 2027. Valtionhallinnon, kuntahallinnon ja hyvinvointialueiden yhteenlaskettu alijäämä on syvä, ennakoidusti yli 14 miljardia vuonna 2027. Velkasuhteen kasvun pysäyttäminen edellyttää erityisesti valtionhallinnon ja hyvinvointialueiden alijäämien supistamista. (Valtiovarainministeriö)

Hyvinvointialueiden uudistaminen

Valtioneuvoston kirjeen 22.11.2023, VN/32436/2023 mukaan hyvinvointialueiden uudistamista on jatkettava kunnianhimoisesti alueilla ja valtakunnallisesti.

Uudistuminen on välttämätöntä, jotta väestön riittävä hoito, hoiva ja muut palvelut voidaan turvata työvoiman saatavuuden ja julkisen talouden heikentyneessä tilanteessa. Hyvinvointialueiden johtajat ja päättäjät ovat avainasemassa alueiden nopeassa ja kunnianhimoisessa uudistamisessa ja he tarvitsevat valtion tuen työlleen.

Hyvinvointialueiden reformien aikataulu on kireä. Merkittäviä vaikutuksia mm. työvoiman tarpeeseen ja käyttöön sekä kustannusten hillintään on saatava aikaan uskottavasti ja nopeasti. Hyvinvointialueita koskevan lainsäädännön mukaan kertyneet alijäämät on saatava katettua viimeistään vuoden 2026 tilinpäätöksessä. Kauden pidennykseen tms. liittyvää valmistelua ei ole ministeriöissä vireillä, eikä sellaiseen ole Suomen julkisen talouden tila ja hallituksen talousohjelma huomioon ottaen edes edellytyksiä. Kertyneiden alijäämien kattamisvelvoitteen laiminlyönti voi johtaa arviointimenettelyn käynnistymiseen. Valtiovarainministeriöllä on menettelyn käynnistämisessä harkinnanvaraa, jota sitovat hyvän hallinnon vaatimukset, kuten tarkoitussidonnaisuuden ja suhteellisuuden periaatteet. Harkinnan kannalta on olennaista, että hyvinvointialue on määrätietoisesti ja todennettavissa olevin tavoin toteuttanut kaikki sen käytettävissä olevat järkevät toimet taloutensa tasapainottamiseksi ja toimintansa uudistamiseksi.

Hyvinvointialueiden taholta on noussut esiin myös kysymys ns. rahoituksen jälkikäteis-tarkistusten huomioon ottamisesta laadittaessa hyvinvointialueen talousarviota ja taloussuunnitelmaa. Hyvinvointialueiden rahoitusta koskevan lainsäädännön mukaisesti hyvinvointialueiden rahoitus tarkistetaan jälkikäteen kahden vuoden viiveellä koko maan tasolla. Rahoituksen tarkistus vuodelle 2025 tehdään hyvinvointialuetalouden vuoden 2023 tilikauden tuloksen perusteella. Sen jälkeisinä vuosina tarkistus tehdään tilikauden tuloksen muutoksen perusteella, jolloin otetaan huomioon rahoitukseen jo tehdyt korjaukset. Vuonna 2026 maksettavan jälkikäteis-tarkistuksen määrää on mahdoton ennakoida vielä tässä vaiheessa ja varovaisuusperiaatteen noudattaminen onkin hyvinvointialueen talouden suunnittelussa perusteltua.

Lapin hyvinvointialueen talous

Lapin hyvinvointialueen talousarviota 2024 ja toiminta- ja taloussuunnitelmaa 2025–2026 on valmisteltu hyvin tiukassa taloudellisessa tilanteessa, alijäämäennuste on tuplaantunut vuoden 2023 aikana noin 85 miljoonaan euroon. Talousarvion 2024 loppusumma on noin miljardia euroa ja henkilöstöä hyvinvointialueella on 8 000.

Sopimusratkaisun mukaiset palkkojen korotukset ja palvelutuottajien hinnankorotusesitykset osaltaan haastavat Lapin hyvinvointialueen taloutta. Myös eri ammattiryhmien ammattilaisten rekrytointivaikeudet ovat kasvattaneet työvoiman vuokrauksen tarvetta.

Korkotason nousu on jo kasvattanut lainanhoitokuluja olennaisesti. Tulevaisuudessa lainanhoitokulut säilyvät korkealla tasolla verrattuna vuoden 2023 alkupuoliskoon, ellei korkotasossa tapahdu käännettä alempaan. Pääomalyhennykset kasvavat tulevina vuosina, mikä korostaa maksuvalmiussuunnittelun merkitystä.

Lapin hyvinvointialueella ei ole lainanottovaltuutta investointien rahoittamiseksi tuleville vuosille. Neuvottelut valtiovarainministeriön kanssa vuoden 2024 lainanottovaltuudesta on käyty, mutta päätöstä ei ole vielä saatu. Valtiovarainministeriö edellyttää talouden sopeuttamisohjelman laatimista lainanottovaltuuden muuttamiseksi. Valtionvarainministeriö voi hylätä ohjelman tai edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on todennäköistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi.

Monet epävarmuustekijät vaikuttavat siis taloussuunnittelukauteen ja pidemmällekin tulevaisuuteen. Yhdistävä tekijä niille on, että ne vaikeuttavat talouden tasapainon saavuttamista. Lapin hyvinvointialueen rahoituksesta lähes 90 prosenttia on valtion rahoitusta (915,8 milj. €). Rahoituksen riittävyys on haaste, koska hyvinvointialueen mahdollisuudet vaikuttaa tuottojen kertymiseen on kohtalaisen pieni ja toisaalta kulupaineet ovat suuret.

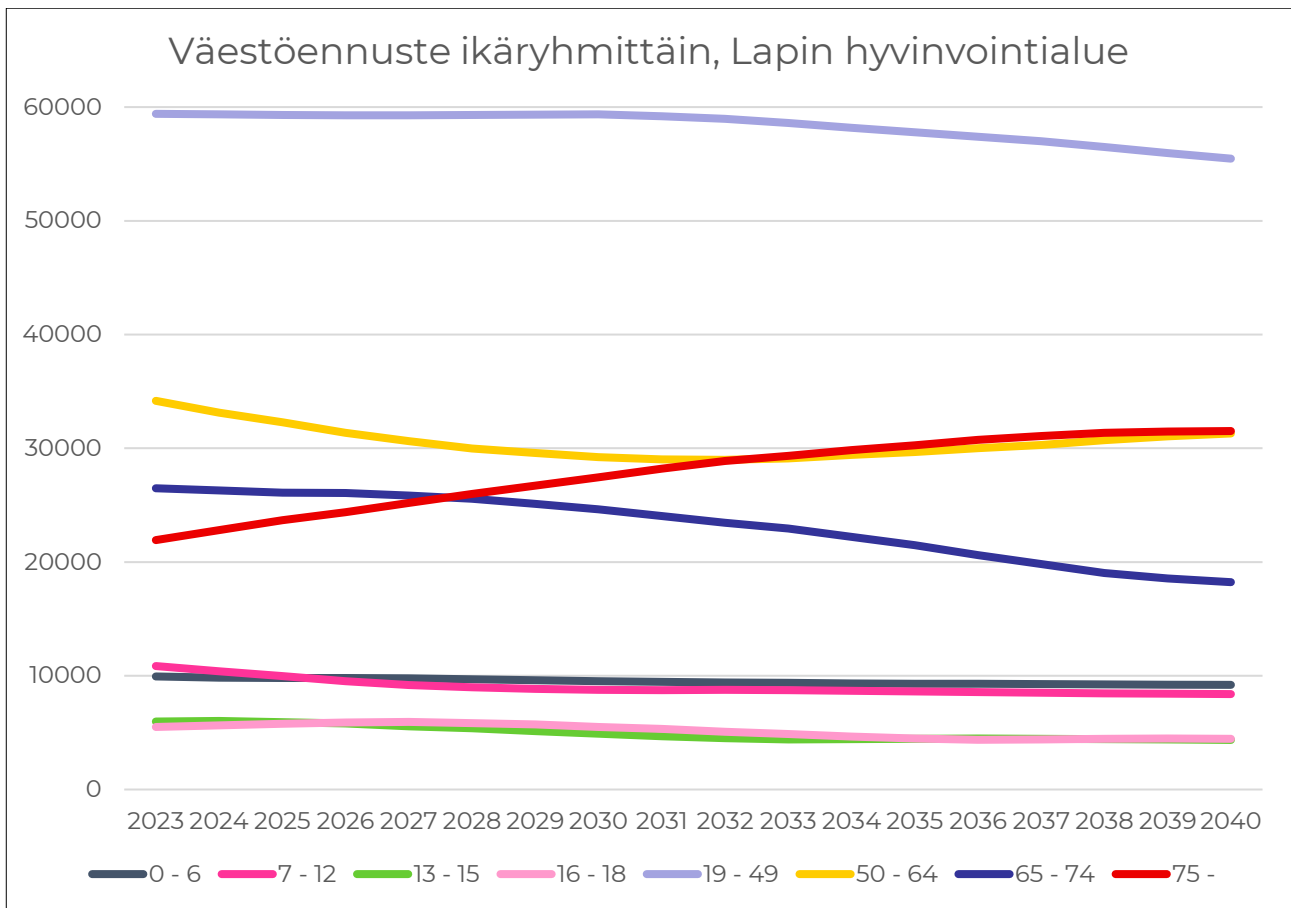
Lapin hyvinvointialueen aluehallitus päätti (Aluehallitus 15.11.2023 § 441), että loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana valmistellaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi talouden sopeuttamisoh-

jelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024. Vuosina 2023 -2024 muodostuvat alijäämät kateetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa.

Väestön kehitys ja palvelutarpeet

Lappi on väestötiheydeltään varsin harvaan asuttu ja erot väestötiheydessä ovat suuria. Käytettäessä mittarina asukasta/km² tiheimmän asutuksen aluetta ovat vuonna 2022 olleet kunnittain Kemi (204,4), Tornio (17,9), Keminmaa (12,4) ja Rovaniemi (8,5). Loput 17 Lapin kuntaa ovat kaikki asukastiheydeltään erittäin harvaan asuttuja (korkeintaan 2 asukasta/km²).

Negatiivinen väestökehitys väestön poismuuton vuoksi on pitkään ollut haasteena Lapissa ja viralliset väestöennusteet ennustavatkin Lapille negatiivista väestökehitystä pitkälle tulevaisuuteen. Koronapandemia ja sitä myötä Lappiin suuntautunut maan sisäinen muuttoliike on kääntänyt kuitenkin Lapin väestökehityksen suuntaa ennusteita positiivisempaan suuntaan. Muuttovoittoa on saanut viimeisen vuoden aikana lähes kaksi kolmasosaa Lapin kunnista. Työikäisen väestön määrän ennustetaan kasvavan vuosien 2022-2040 aikana Lapissa kuitenkin vain 5-6 kunnassa. Ulkomaalaisen ja vieras-kielisen väestön määrä on kasvussa. Muuta kuin suomea, ruotsia tai saamen kieliä äidinkielenään puhuvien määrä oli Lapissa vuonna 2022 5853 henkilöä, kasvua + 21 % viidessä vuodessa. Syntyvyys sen sijaan on laskenut niin, että vuonna 2022 Lapissa syntyneiden määrä (1296 lasta) oli pienempi kuin koskaan aiemmin ja myös lapsiväestön määrä kokonaisuudessaan on laskeva. Ikääntyneen (yli 75 v.) väestön suhteellinen ja myös määrällinen osuus väestössä kasvaa ja alueelliset erot ovat suuria. Väestön ikääntymisen vaikutus vanhusväestölle kohdentuviin palveluihin kasvaa.

Väestön sairastavuus on Lapissa koko maata huomattavasti keskimääräistä suurempaa. Kansallisen terveysindeksin vertailussa Lapissa korostuivat mielenterveysongelmat, sepselvaltimotauti ja tuki- ja liikuntaelinsairaudet. Työkyvyttömyyseläkkeen saajia väestöön suhteutettuna oli Lapissa viidenneksi eniten hyvinvointialueittain vertailtuna vuonna 2022 ja vastaavasti pitkien (yli 3 kk) sairauspäivärahaajaksojen suhteellinen osuus oli Lapissa neljänneksi suurin.

Lapin työllisyyskehityksen tilannekuva on monin tavoin koko maata myönteisempi. Työllisyys on ollut kasvussa ja Lapin keskimääräinen työllisyysaste on vuoden 2023 aikana noussut yli koko maan keskiarvon. Väestön ikääntyminen ja työikäisen väestön määrän kehitys on keskeinen työvoiman saatavuuden haaste. Vuosina 2024–2029 Lapin työllisistä lähes joka viidennen ennakoidaan eläköityvän. Eläkepoistuma on määrällisesti suurin sosiaali- ja terveydenhuollon alalla. Pitkät välimatkat Lapin sisällä haastavat mm. työvoiman päivittäistä liikkuvuutta alueen sisällä aiheuttaen tarjonnan ja kysynnän epäsuh-
taa. Asuntopulan nähdään joissakin osin Lappia olevan myös jo suoranaisena esteenä työvoiman saannille.

Nykyisessä geopoliittisessa ja turvallisuuspoliittisessa tilanteessa, jossa Suomi on liittynyt Naton jäseneksi mm. turvallisuuteen ja huoltovarmuuteen liittyvä viranomaisyhteistyö on Lapissa keskiössä. Lapilla on läntistä maarajaa sekä rajanylittävää liikennettä ja myös palvelutoimintaa yhteistyössä Ruotsin ja Norjan kanssa ja myös pitkä maaraja Venäjän kanssa, mikä on huomioitava erityisesti varautumisen näkökulmasta. (Lähteet; Tilastokeskus, TEM; Alueelliset kehitysnäkymät 2023:45, Kela)

3. Hyvinvointialuestrategia

lapha.fi | Lapin hyvinvointialue
Lappi bureveadjiinguovlu
Laapi pyereestvaljeemkuavlu
Lappi pue'rrvääjjamvu'vdd

Missio
Turvallinen kumppani koko elämän.

Visio
Lapissa elämme hyvää ja turvallista elämää.
Meillä ihmiset ja palvelut kohtaavat oikeissa paikoissa oikeaan aikaan.

Arvot
Yhdenvertainen Vastuullinen Luotettava Inhimillinen

Strategiset painopisteet

Asiakaskokemus Vastaamme lappilaisten odotuksiin ja kannustamme sekä tuemme oman hyvinvoinnin edistämiseen.	Henkilöstökokemus Olemme oman työemme arvostettuja kehittäjiä. Arvostava johtaminen, työn vaatavuutta vastaava palkka ja vaikutusmahdollisuudet omaan työhön lisäävät työn vetovoimaa.	Vaikuttavuus Edistämme hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta sekä kavennamme hyvinvointi- ja terveyseroja. Panostamme toiminnassamme vaikuttavuuteen, laatuun, kustannustehokkuuteen ja kumppanuuteen.	Talouden tasapaino Hallitsemme kustannuskehitystä vaikuttavalla ja oikea-aikaisella toiminnalla ja työskentelemme resurssitehokkaasti.	Hyvä johtaminen Takaamme arjessa onnistumisen hyvällä johtamisella.
---	--	--	--	---

Missio, visio, arvot ja strategiset painopisteet Lapin hyvinvointialueen strategiassa

Lapin hyvinvointialueen strategian missio eli näkemyksemme organisaatiomme keskeisestä tehtävästä kuuluu "Turvallinen kumppani koko elämän" ja visioksi eli tahtotilaksi, johon pyrimme pitkällä aikavälillä, on puolestaan määritelty "Lapissa elämme hyvää ja turvallista elämää. Meillä ihmiset ja palvelut kohtaavat oikeissa paikoissa oikeaan aikaan". Arvoina eli kaikkea Lapin hyvinvointialueen toimintaa ohjaavana perustana ovat yhdenvertaisuus, vastuullisuus, luotettavuus ja inhimillisyys. Strategiset painopisteet, eli näkökulmat ja tavoitteet, joiden kautta visiota toteutetaan ovat asiakaskokemus, henkilöstökokemus, vaikuttavuus, talouden tasapaino ja hyvä johtaminen. Strategiset painopisteet toimivat arvioinnin näkökulmina strategiaa toteuttavia toimenpiteitä arvioitaessa.

Hyvinvointialueen yleinen järjestämisvastuu

Hyvinvointialueista säädetyn lain (612/2021) mukaisesti hyvinvointialue vastaa sille lailla säädettyjen tehtävien hoitamisesta, hyvinvointialueen asukkaana laissa säädettyjen oikeuksien toteutumisesta ja palvelukokonaisuuksien yhteensovittamisesta sekä järjestettävien palvelujen ja muiden toimenpiteiden 1) yhdenvertaisesta saatavuudesta 2) tarpeen, määrän ja laadun määrittelemisestä 3) tuottamistavan valinnasta 4) tuottamisen ohjauksesta ja valvonnasta 5) viranomaiselle kuuluvan toimivallan käyttämisestä.

Hyvinvointialueen on seurattava alueensa väestön hyvinvointia ja terveyttä väestöryhmittäin, järjestämänsä sosiaali- ja terveydenhuollon tarvetta, saatavuutta, laatua, vaikuttavuutta ja yhdenvertaisuutta, asiakkaiden palvelujen yhteensovittamista sekä sosiaali- ja terveydenhuollon kustannuksia ja tuottavuutta. Hyvinvointialueen on verrattava tätä tietoa vastaavaan muita hyvinvointialueita koskevaan tietoon. Hyvinvointialueen on hyödynnettävä edellä mainittua tietoa järjestämisvastuullaan olevan sosiaali- ja terveydenhuollon tietojohdattamisessa toiminnan, tuotannon ja talouden ohjauksen, johtamisen ja päätöksenteon tukena.

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen ja sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisvastuu

Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen kuuluvista sosiaali- ja terveystalveluiden järjestämisestä säädetään tarkemmin sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä säädettyssä laissa (612/2021), jonka tarkoituksena on edistää ja ylläpitää väestön hyvinvointia ja terveyttä sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhteentoimivat ja kustannusvaikuttavat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut koko maassa.

Hyvinvointialueen järjestämisvastuuseen sisältyy asukkaidensa hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen. Hyvinvointialueella on ensisijainen vastuu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisestä siltä osin kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin. Kunnilla on vastaava velvoite asukkaidensa osalta. Hyvinvointialueen on strategisessa suunnittelussaan asetettava hyvinvoinnin ja terveyden edistämiseksi tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet.

Hyvinvointialue vastaa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä alueellaan ja on järjestämisvastuussa asukkaidensa sosiaali- ja terveydenhuollosta. Valtioneuvosto vahvistaa joka neljäs vuosi valtakunnalliset strategiset tavoitteet yhdenvertaisen, laadukkaan ja kustannusvaikuttavan sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämiselle. Sosiaali- ja terveydenhuollon valtakunnallisiksi tavoitteiksi vuosille 2023-2026 on asetettu seuraavat tavoitteet; 1) palvelut on järjestetty yhdenvertaisesti ja laissa säädetyt oikeudet turvaten 2) erityisesti perustason palvelujen toimintavarmuus vahvistuu ja integraatio lisääntyy 3) osaavan henkilöstön saanti turvataan sekä vahvistetaan sosiaali- ja terveysalan veto- ja pitovoimatekijöitä 4) toiminta on taloudellisesti kestävä 5) kustannusten kasvua hidastetaan suhteessa palvelutarpeen kasvuun ja painotusta siirretään ennaltaehkäisevään työhön 6) kansallisessa ja alueellisessa ohjauksessa painottuu vaikuttavuusperustaisuus 7) hyvinvointialueiden ja kuntien sekä muiden toimijoiden välillä on toimivat yhteistyörakenteet ja toimintakäytännöt 8) valmiussuunnittelu ja varautuminen toteutuvat kansallisesti yhtenäisiin perusteisiin pohjautuen 9) toiminnassa tunnustetaan mahdollisuuksia sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestäviin toimiin sekä keinoja ilmastomuutoksen hillitsemiseen kansallisesti yhtenäisiin perusteisiin pohjautuen 10) palvelujärjestelmään sekä perusterveyden ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu 11) kansallisesti ja yhteistyöalueen tasolla suunniteltu tiedonhallinta ja digitalisaatio tukevat tavoitteiden saavuttamista ja asiakaslähtöistä toiminnan uudistamista.

Pelastustoimen järjestämistä vastuu

Pelastustoimen järjestämisestä annetun lain (613/2021) tarkoituksena on edistää ja ylläpitää turvallisuutta sekä varmistaa yhdenvertaiset, yhdenmukaiset ja kustannusvaikuttavat pelastustoimen palvelut koko maassa. Hyvinvointialue vastaa pelastustoimen järjestämisestä alueellaan ja aluevaltuusto päättää pelastustoimen palvelutasosta. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon kansallisesti merkittävät riskit, selvitetävä alueella esiintyvät uhkat ja arvioitava niistä aiheutuvat riskit sekä määriteltävä toiminnan tavoitteet, käytettävät voimavarat, tuotettavat palvelut ja niiden taso. Palvelutasopäätöstä tehtäessä on otettava huomioon myös valtioneuvoston joka neljäs vuosi vahvistamat valtakunnalliset strategiset tavoitteet.

Valtakunnalliset strategiset tavoitteet pelastustoimen järjestämiselle vuosille 2023–2026 ovat seuraavat; 1) pelastustoimen palvelutaso toteutuu yhdenvertaisesti ja laadukkaasti sekä valtakunnallisesti että alueellisesti 3) pelastustoimen henkilöstöresurssit ovat riittävät ja henkilöstö on osaavaa ja hyvinvoivaa 4) pelastustoimen onnettomuuksien ehkäisy on järjestetty riskiperusteisesti, yhdenmukaisesti ja vaikuttavasti 4) pelastustoimella on välitön kyky toimia suunnitellusti kaikissa turvallisuustilanteissa ja se säilyy turvallisuuden lähipalveluna 5) pelastustoimen alueellinen ja valtakunnallinen valmius sekä varautuminen mahdollistavat väestön suojaamisen kaikissa olosuhteissa 6) pelastustoimen kansainvälinen toiminta on aktiivista, suunnitelmallista ja kytkeytyy pelastustoimen kansallisiin rakenteisiin 7) pelastustoimen palveluiden ja tehtävien valtakunnallinen suunnittelu, toteutus ja kehittäminen perustuvat tiedolla johtamiseen ja yhtenäiseen tiedonhallintaan 8) pelastustoimen investoinnit tukevat palvelutuotannon vaikuttavuutta 9) pelastustoimen hallinto- ja ohjausjärjestelmä on selkeä.

Strategian toimeenpano ja strategiset tavoitteet vuodelle 2024

Lapin hyvinvointialueen strategiaa toimeenpannaan seitsemän strategian toteuttamishjelman kautta. Koko strategiaa toteuttavaa ohjelmakokonaisuutta nimitetään järjestämishjelmaksi. Toteuttamishjelmista lakisääteisiä ovat sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategia, pelastustoimen palvelutasopäätös ja hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelma. Lisäksi valmistellaan ja toimeenpannaan henkilöstöohjelma, osallisuusohjelma, digitalisaatio- ja tiedonhallintastrategia sekä hankintastrategia. Kaikkien toimeenpano-ohjelmien osalta toimenpiteiden tarkastelu tapahtuu strategian painopisteiden (asiakaskokemus, henkilöstökokemus, vaikuttavuus, talouden tasapaino, hyvä johtaminen) kautta. Lapin hyvinvointialueen järjestämishjelma on muutosohjelman luonteinen ja siinä arvioidaan mm. strategisesti merkittävimpien palvelukokonaisuuksien osalta palvelukehityksen mahdollisuuksia, välttämättömiä muutostarpeita palvelurakenteessa ja arvioidaan eri järjestämisen vaihtoehtoja. Toteuttamishjelmien kautta strategia konkretisoidaan toimenpiteiksi, joille määritellään tavoitteet ja seuranta. Toteuttamishjelmissa laaditaan ohjelmakohtaisesti tavoitteet, mittarit, jotka täydentävät strategian mittariosiota. Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi, toteutetaan kiinteänä osana palveluiden järjestämisen ohjelmaa. Ohjelmatyön kokonaisuudessaan on tavoitteena valmistua huhtikuuhun 2024 mennessä aluevaltuuston päätettäväksi.

Lapin hyvinvointialue on huomioinut strategiaa ja sen toteuttamisohjelmia valmistellessaan väestön tarpeet ja toimintaympäristön muutokset sekä rahoituksen reunaehdot. Kansalliset strategiset tavoitteet on sisällytetty strategiaan tavoitteisiinsa keskeisin osin. Keskeisenä strategisena tavoitteena vuodelle 2024 Lapin hyvinvointialueella on lakisääteisten velvoitteidensa toteuttaminen ja samaan aikaan talouden tasapainoon saattaminen. Strategiset tavoitteet, mittarit ja talousarviovuoden 2024 tarkemmat tavoitteet on koottu strategian painopisteittäin oheiseen taulukkoon. Toimenpiteet strategian tavoitteiden saavuttamiseksi sisältyvät toimialojen talousarvioteksteihin.

Painopiste: asiakaskokemus

Asiakaskokemus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja esteettömyys (terveyspalvelut)</p> <p>·Lakisääteiset hoitotakuut toteutuvat (terveyspalvelut)</p>	<p>·Erikoissairaanhoidon yli 6 kk odottaneet / 10 000 asukasta</p> <p>·Erikoissairaanhoidon saapuneet yli 21 vrk:ssa käsitellyt läheteet, % saapuneista läheteistä</p> <p>·Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 3 kk hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä</p> <p>·Perusterveydenhuollon avosairaanhoidon lääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 7 pv hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä</p> <p>·Perusterveydenhuollon suun terveydenhuollon hammaslääkärin kiirettömän käynnin odotusaika yli 3 kk hoidon tarpeen arvioinnista, % toteutuneista käynneistä</p>	<p>Hoitotakuun toteutuminen 100 %</p>

Asiakaskokemus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Palvelujen saatavuus, saavutettavuus ja esteettömyys (sosiaalipalvelut)</p> <p>·Lakisääteiset palvelutakuut toteutuvat</p>	<p>·lakisääteisen 3 kk:n kuluessa valmistuneet lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %</p> <p>·lakisääteisen 7 arkipäivän kuluessa aloitetut lastensuojelun palvelutarpeen arvioinnit, %</p> <p>·Hyvinvointialueille osoitettujen toimeentulotukihakemusten käsittely 7 arkipäivän kuluessa, % hakemuksista</p> <p>·Vähimmäishenkilöstömitoituksen täyttäneiden yksiköiden osuus iäkkäiden ympärivuorokautisessa hoidossa, %</p> <p>·Vammaispalveluiden palvelutakuu, %</p> <p>·Vanhuspalvelulain palvelutakuu, %</p>	<p>Palvelu-/hoitotakuun toteutuminen 100 %</p>
<p>Asiakkaan kohtaaminen ja kohtelu</p> <p>·Asiakkaidemme asiointi- ja palvelukokemus on hyvä</p>	<p>·Asiointi- ja palvelukokemus (arvosana 1-5)</p> <p>·NPS (suositeluindeksi)</p>	<p>·Tavoite vähintään 3.</p> <p>·Tavoite vähintään hyvinvointialuiden keskitasoa kansallisessa kyselyssä</p>
<p>Asukkaiden ja asiakkaiden osallisuus ja toimijuus</p> <p>·Asukas- ja asiakasosallisuus sekä asukkaan saama arvo vahvistuu ja lisääntyy</p>	<p>·Hyvinvointialueen osallisuusohjelma ja -suunnitelma on laadittu (kyllä/ei)</p> <p>·Asiakkaiden ja asukkaiden kokemus osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksista on lisääntynyt (osallisuuskysely)</p>	<p>·Osallisuusohjelma ja -suunnitelma on laadittu.</p> <p>·Tavoitetaso määritellään osana osallisuusohjelmaa ja -suunnitelmaa</p>
<p>Kansalais- ja asiakaspalautetiedon hyödyntäminen palvelujen kehittämisessä</p> <p>·Kansalais- ja asiakaspalaute vaikuttaa palvelujen ja toiminnan kehittämiseen. Olemme hyvinvointialuiden parhaimmista kansalais- ja asiakaspalautteiden hyödyntämisessä toiminnan kehittämisessä</p>	<p>·Kansallisen asiakaspalautemallin käyttöönotto (kyllä/ei)</p> <p>·Asiakaspalautteen keräämisen ja käsittelyn toimintamallit on kuvattu hva-tasolla ja toimintayksiköittäin (kyllä/ei)</p>	<p>·Asiakaspalautemalli on käytössä.</p> <p>·Toimintamallit on kuvattu.</p>

Asiakaskokemus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Viestintä ja kannustavan hyvinvointitiedon jakaminen</p> <p>·Monipuolinen viestintä ja vuoropuhelu tukee strategisten tavoitteiden toteutumista ja vahvistaa osallistumisen, osallisuuden ja vaikuttamisen rakenteita ja toteutusta</p>	<p>·Kyselyt viestinnän onnistumisesta kansalaisille, henkilöstölle ja sidosryhmille</p>	<p>·Tavoite on vähintään hyvä.</p>
<p>Asukkaan ja asiakkaan itsenäinen hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja oma hoito</p> <p>·Lappilaisille mahdollistetaan itsenäisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kanavat ja seuranta heidän omien voimavarojensa puitteissa</p>	<p>·Otettu käyttöön palvelutarjotin, jossa kuvataan itsenäisen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kanavat (kyllä/ei)</p>	<p>·Palvelutarjotin on käytössä.</p>

Painopiste: henkilöstökokemus

Henkilöstökokemus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Työntekijälähtöisyys</p> <p>·Organisaatiokulttuuri- ja rakenteet tukevat työntekijälähtöisyyttä</p>	<p>·Vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus</p> <p>·Sairauspoissaolot</p> <p>·Suosittelu työnantajana (QWL)</p>	<p>·Sairauspoissaolopäivien määrä laskee</p> <p>·Vakinaisen henkilöstön vaihtuvuus laskee (muun syyn kuin eläköitymisen vuoksi)</p> <p>·Positiivinen kehityssuunta</p>
<p>Hyvinvoiva ja osallistuva henkilöstö</p> <p>·Henkilöstö kokee työnantajan olevan sitoutunut henkilökunnan hyvinvoinnin kehittämiseen. Henkilöstöllä on monipuoliset mahdollisuudet osallistua ja vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan kehittämiseen, jossa myös tasa-arvon näkökulmat huomioidaan.</p>	<p>·Palkitsemisen tavat ja määrät</p> <p>·Osallistumista ja vaikuttamista edistäviä tapoja (IkM.)</p> <p>·Henkilöstökyselyn tulokset (QWL ja KEVA)</p> <p>·Toiminnallisen ja henkilöstöpoliittisen tasa-arvosuunnitelman valmistuminen ja käyttöönotto (kyllä/ei)</p>	<p>·Palkitsemisen tavat on linjattu ja niiden mukainen toiminta käynnistyy.</p> <p>·Henkilöstön osallisuuden kanavat ja rakenteet on määritetty ja käyttöön otettu.</p> <p>·Henkilöstökysely on toteutettu ja kehityskulku on positiivinen.</p> <p>·Tasa-arvo ja yhdenvertaisuussuunnitelma valmistuu ja otetaan käyttöön vuoden 2024 aikana.</p>
<p>Osaamisen kehittäminen</p> <p>·Tunnistamme vaikuttavan toiminnan kannalta tarvittavat osaamiset sekä osaamistarpeet, rakennamme yhteistyössä toimivat osaamisen kehittämisen mallit.</p>	<p>·Koulutuspäivät</p> <p>·Hakijamäärät</p> <p>·Kelpoisten hakijoiden määrä</p> <p>·Henkilöstökyselyn tulokset (QWL)</p>	<p>·Koulutussuunnitelmien mukainen</p> <p>·Positiivinen kehityssuunta</p>
<p>Johtamisen ja esihenkilötyön vahvistaminen</p> <p>·Johtamiskulttuuri ja -rakenteet vahvistavat esihenkilötyön laatua ja mielekkyyttä.</p>	<p>·Henkilöstökyselyn tulokset (QWL)</p> <p>·Esihenkilöille erikseen tehtävä kysely</p>	<p>·Positiivinen kehityssuunta</p>

Henkilöstökokemus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Henkilöstövoimavarojen suunnittelu ja rekrytointi</p> <p>•Henkilöstövoimavarojen johtamisesta luodaan suunniteltu ja toimiva kokonaisuus.</p>	<p>•Uuden palkka- ja henkilöstöhallinnon järjestelmän ja toimintatapojen käyttöönotto vuoden 2024 loppuun mennessä.</p> <p>•Yhteisöllisen ja toimintalähtöisen työvuorosuunnittelun laajentaminen soveltuvilta osin koko Laphan alueelle.</p> <p>•Hakijoiden määrä</p>	<p>•Uusi palkka- ja henkilöstöhallinnon järjestelmän ja toimintatavat ovat käytössä vuoden 2024 loppuun mennessä.</p> <p>•Yhteisöllinen ja toimintalähtöinen työvuorosuunnittelu on laajennettu soveltuvilta osin koko Laphan alueelle.</p> <p>•Hakijoiden määrä avoinna oleviin tehtäviin lisääntyy.</p>
<p>Työnantajamielikuva</p> <p>Olemme työnantajana vastuullinen, luotettava, inhimillinen ja yhdenvertainen.</p>	<p>•Vuosittaiset kyselyt eri kohderyhmille</p> <p>•Jatkuva kysely työelämän koetusta laadusta (QWL)</p>	<p>•Positiivinen kehityssuunta</p>

Painopiste: Vaikuttavuus

Vaikuttavuus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyön kohdentaminen tunnistettuihin väestön tarpeisiin ja hyvinvointivajeisiin</p> <ul style="list-style-type: none"> -Tuemme kansalaisten -hyvinvointia ja terveyttä edistävää elämäntapaa -toimintakykyä ja osallisuutta -mielenterveyttä -arjen turvallisuutta 	<ul style="list-style-type: none"> •Elintapaneuvonta tyypin 2 diabetesriskissä oleville •Ei työssä, koulutuksessa eikä asevelvollisuutta (NEET) suorittamassa olevat 20–24-vuotiaat, % ikäluokasta •Mielenterveyshäiriöiden vuoksi työkyvyttömyyseläkettä saavat 18–34-vuotiaat (pois lukien elimelliset aivo-oireyhtymät ja älyllinen kehitysvammaisuus), % vastaavan ikäisestä väestöstä •Vammojen ja myrkytysten hoidosta aiheutuvat sairaalahoitajaksot ja/tai sairaalassa hoidetut potilaat •Toimeentulotukea pitkäaikaisesti saaneet 25–64-vuotiaat, % ikäluokasta •Lonkkamurtumat 65 vuotta täyttäneillä, % vastaavan ikäisestä väestöstä 	<ul style="list-style-type: none"> •Tavoitetaso määritellään osana hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden suunnitelmaa.
<p>Palvelujen yhteensovittaminen asukkaan / asiakkaan näkökulmasta</p> <ul style="list-style-type: none"> •Sovitamme palveluja yhteen siten, että asiakkaat ja asukkaat saavat tarvitsemansa palvelut joustavasti ja yhteensovitettuna kokonaisuutena. 	<ul style="list-style-type: none"> •15 vuotta täyttäneiden hoitajaksot sairaalan vuodeosastolla sydämen vajaatoiminnan vuoksi / 100 000 asukasta, vakioitu •Kaksisuuntaista mielialahäiriötä sairastavan vuodeosastohoidon uusiutuminen 30 päivän kuluessa, % kotiutuneista, vakioitu •Kotihoidon asiakkaan tilanne 2 kk akuutti-sairaanhoidon joutumisen jälkeen (onko takaisin kotihoidossa), % •Niiden kotihoidon 75 vuotta täyttäneiden asiakkaiden osuus, joilla päivystyksenä alkaneita sairaalajaksoja, % vastaavan ikäisistä kotihoidon asiakkaista •Skitsofreniapotilaan vuodeosastohoidon uusiutuminen 30 päivän kuluessa, % kotiutuneista, vakioitu 	<ul style="list-style-type: none"> •Tavoitetaso määritellään osana sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiaa.

Vaikuttavuus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Voimavarojen kohdentaminen vaikuttavuustavoitteiden mukaisesti</p> <ul style="list-style-type: none"> ·Kohdennamme voimavarat tunnistettuihin väestön palvelutarpeisiin ja tutkittuun tietoon. ·Tunnistamme väestöryhmittäiset ja alueittaiset erot ja huomioimme ne hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Valtion rahoituksen taustalla olevat tarveindikaattorit 	<ul style="list-style-type: none"> ·Voimavarojen kohdentaminen väestön palvelutarpeen mukaisesti.
<p>Kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien toteutuminen</p> <ul style="list-style-type: none"> ·Hyvinvointialue huomioi toimintaa kehittäessään eri väestöryhmien tarpeet liittyen kulttuurisiin ja kielellisiin kysymyksiin. ·Saamenkielisen väestön kielelliset ja kulttuuriset oikeudet toteutuvat hyvinvointialueen toiminnassa. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Kulttuurisensitiivisen ymmärryksen lisääminen palvelukulttuurissa (itsearviointi) ·Saamenkielisten palvelujen asiakaspalautteen keräämisen ja käsittelyn toimintamallit on kuvattu (kyllä/ei) 	<ul style="list-style-type: none"> ·Itsearvioinnin perusteella kehityksen suunta on positiivinen ·Toimintamalli on käytössä.
<p>Johtamisen ja yhteistyörakenteiden vastuiden määrittely asiakas- ja palveluprosesseissa</p> <ul style="list-style-type: none"> ·Johtamisen ja yhteistyön rakenteet keskeisissä asiakas- ja palveluprosesseissa on luotu, ja ne ovat selkeät ja vastuutetut. ·Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden johtamisen ja kumppanuiden rakenteet on luotu ja vastuutetut. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Kyllä/ei 	<ul style="list-style-type: none"> ·Rakenteet on luotu ja vastuutettu.

Vaikuttavuus		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Toiminnan jatkuva parantaminen ja palveluiden kehittäminen</p> <p>·Johdamme tietoon perustuen ja käytämme monipuolista tutkimustietoa kehittääksemme toimintaa ja palveluja.</p> <p>·Palvelujärjestelmään sekä perusterveydenhuollon ja sosiaalihuollon palveluihin liittyvä tutkimus- ja kehittämistoiminta vahvistuu.</p>	<p>Lapin hyvinvointialueeseen liittyvien raporttien, tutkimusjulkaisujen ja opinnäytetöiden määrä:</p> <ul style="list-style-type: none"> ·Ulkopuolista rahoitusta saaneet tutkimus- ja kehittämishankkeet (€). ·Julkaistut selvitykset ja raportit (lkm.) ·Julkaistut tieteelliset artikkelit (lkm.) ·Tehdyt opinnäytetyöt, joissa kohteena Lapha. 	<ul style="list-style-type: none"> ·Ulkopuolisen rahoituksen määrä kasvaa Raporttien, tutkimusjulkaisujen ja opinnäytetöiden määrä kasvaa.
<p>Strateginen kumppanuus</p> <p>·Tunnistamme strategiset kumppanuudet ja käymme vuoropuhelua eri toimijoiden kanssa, toimien vahvana kumppanuuden veturina alueellamme.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ·Strateginen kumppanuus on kuvattu osana strategian toimeenpanoprosessia ja yhteiskehittämisen ja kumppanuuden rakenteet on luotu ja kuvattu (kyllä/ei) ·Strategisten kumppaneiden määrä (lkm.), strategisten kumppanuus- ja yhteistyösopimusten määrä (lkm.), strategisessa kumppanuusyhteistyössä toteutetut tutkimus- ja kehittämishankkeet (lkm.) 	<ul style="list-style-type: none"> ·Rakenteet on luotu ja kuvattu. ·Keskeiset strategiset kumppanit on tunnistettu ja strateginen yhteistyö sekä säännöllinen vuoropuhelu on toimivaa.
<p>Vastuullisuus ja kestävä kehitys</p> <p>·Tunnistamme mahdollisuudet sosiaalisesti ja ekologisesti kestäviin ratkaisuihin ja toimiin.</p> <p>·Tavoitteenamme on hiilineutraalimman toimintaan vaiheittain siirtyminen sekä negatiivisten terveys- ja hyvinvointivaikutusten vähentäminen.</p>	<ul style="list-style-type: none"> ·Oman toiminnan toimenpiteet ·Hankintastrategian tavoitteet 	<ul style="list-style-type: none"> ·Oman toiminnan toimenpiteiden tunnistaminen. ·Hankintastrategiaan asetettujen tavoitteiden toteutuminen.

Painopiste: Talouden tasapaino

Talouden tasapaino		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Kustannustietoisuuden lisääminen</p> <p>·Parannamme palveluiden järjestämisen ja tuotannon kustannustietoisuutta.</p>	<p>·Nettokäyttökustannukset €/asukas, kehitys (%), vertailu muihin hyvinvointialueisiin</p>	<p>·Kustannustietoisuus lisääntyy ja kustannusten kasvu hidastuu</p>
<p>Resurssien ja niiden käytön optimointi</p> <p>·Mitoitamme ja optimoimme resurssit väestön palvelutarpeiden mukaisesti.</p>	<p>·Erikoissairaanhoidon kustannusten osuus sotekustannuksista (%)</p> <p>·Ehkäisevien ja perustason palvelujen osuus keskeisistä asiakassegmenteistä/palvelu- ja hoitoketjuista (% ja €)</p> <p>·Järjestämisen kustannukset; oma toiminta, ostopalvelut, palveluseteli ja avustukset (% ja €)</p>	<p>·Erikoissairaanhoidon kustannusten osuus sote-kustannuksista laskee.</p> <p>·Ehkäisevien ja perustason palveluiden osuus kasvaa.</p> <p>·Kokonaisvaikuttavuus, -taloudellisuus ja -tuottavuus paranee</p>
<p>Toiminnan vaikuttavuuden parantaminen</p> <p>·Kohdistamme resursseja vaikuttavaan toimintaan.</p>	<p>·Digitalisaatio- ja tiedonhallintaohjelma on laadittu (kyllä/ei)</p> <p>·Digitalisaatio- ja tiedonhallintaohjelmassa asetettujen tavoitteiden toteutuminen</p> <p>·Vaikuttavuusperusteisia menetelmiä käytössä (lkm.)</p>	<p>·Digitalisaatio- ja tiedonhallintaohjelma on laadittu.</p> <p>·Tavoitteet ovat toimeenpanossa.</p> <p>·Vaikuttavuusperusteisten menetelmien määrä kasvaa.</p>
<p>Kestävä talous</p> <p>·Toiminta on taloudellisesti kestävä.</p>	<p>·Tilikauden yli-/alijäämä, 1 000 euroa</p> <p>·Vuosikate, % poistoista</p> <p>·Laskennallisen rahoituksen suhde hyvinvointialueen nettokäyttökustannuksiin</p> <p>Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelmaan asetettävien tavoitteiden toteutuminen</p>	<p>·Tilikauden yli- / alijäämä on talousarvion mukainen.</p> <p>·Vuosikate, % poistoista on talousarvion mukainen.</p> <p>·Laskennallisen rahoituksen suhde hyvinvointialueen nettokäyttökustannuksiin</p> <p>·Tuottavuus- ja taloudellisuusohjelman tavoitteet toteutuvat.</p>

Painopiste: Hyvä johtaminen

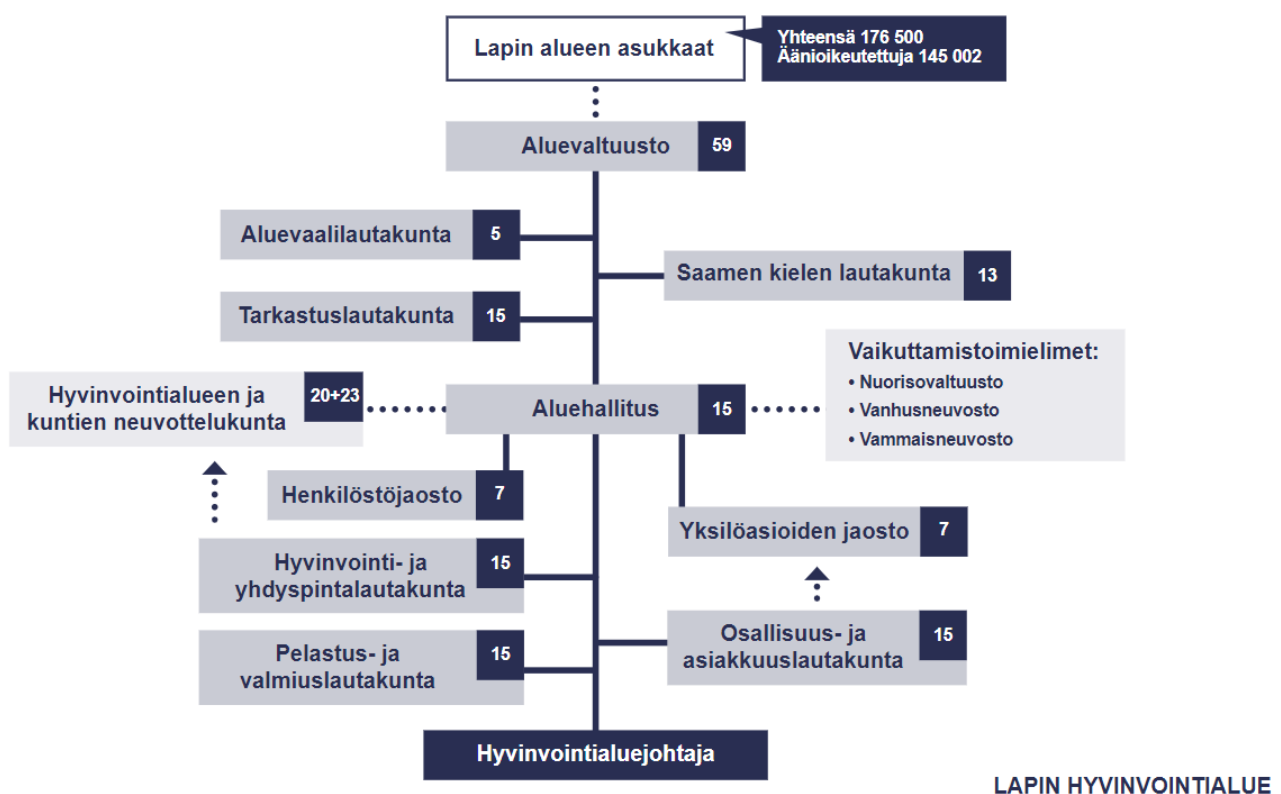
Hyvä johtaminen		
Näkökulma ja strategiset tavoitteet	Mittarit	Vuoden 2024 tavoitteet
<p>Strateginen johtaminen</p> <p>Johdamme hyvinvointialuetta vahvistetun strategian pohjalta.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Strategian tavoitteissa edistyminen (johdon itsearviointi) 	<ul style="list-style-type: none"> •Strateginen johtaminen vahvistuu
<p>Muutoksen johtaminen</p> <p>Etenemme uudistukselle asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Uudistukselle asetetut tavoitteet saavutetaan.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Muutoksen tavoitteissa edistyminen (johdon itsearviointi) 	<ul style="list-style-type: none"> •Muutos etenee asetettuja tavoitteita kohti.
<p>Ihmisten johtaminen</p> <p>Johto innostaa, tukee ja motivoi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Suositteleva työnantajana (QWL) •Jatkuva kysely työelämän koetusta laadusta (QWL) 	<ul style="list-style-type: none"> •Positiivinen kehityssuunta
<p>Toiminnan johtaminen</p> <p>Kehitämme organisaatiota ja sen suorituskykyä systemaattisesti.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Johtamisjärjestelmä on laadittu ja sitä tukeva johtamisen kehittämissuunnitelma (kyllä/ei) 	<ul style="list-style-type: none"> •Organisaation suorituskyky paranee. •Johtamisen kehittämissuunnitelmassa asetetaan tarkemmat tavoitteet
<p>Verkostojen johtaminen</p> <p>Tuotamme yhdessä arvoa aktiivisella kumppanuudella ja verkostoyhteistyöllä Lapin ja koko pohjoisen alueen elinvoiman edistämiseksi.</p>	<ul style="list-style-type: none"> •Lapin hyvinvointialueen erityistarpeet huomioidaan rahoituksessa (arviointi tilinpäätöksessä) 	<ul style="list-style-type: none"> •Lapin erityisolosuhteet tulee huomioida

4. Hyvinvointialueen organisaatio

Toimielinorganisaatio ja vaikuttamistoimielimet

Toimielinorganisaatioon kuuluvat aluevaltuusto, aluehallitus, yksilöasioiden jaosto, henkilöstöjaosto, tarkastuslautakunta, osallisuus- ja asiakkuuslautakunta, hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta, pelastus- ja valmiuslautakunta, saamen kielen lautakunta sekä aluevaalilautakunta. Vaikuttamistoimielimiä ovat nuorisovaltuusto, vanhusneuvosto ja vammaisneuvosto. Toimielinten ja vaikuttamistoimielinten tehtävät on kuvattu toimielinten käyttötalousosassa luvussa 8.

Poliittisen päätöksenteon organisointi

Kuva. Toimielimet ja vaikuttamistoimielimet

Henkilöstöorganisaatio

Lapin hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio jakautuu toimialoihin, joita ovat Sosiaalipalvelut, Terveyspalvelut, Pelastuslaitos, Kehittämisen- ja strategiapalvelut sekä Hallinto- ja tukipalvelut. Toimialat jakaantuvat edelleen vastuualueisiin, vastuuyksiköihin ja mahdollisiin alayksiköihin. Toimialojen ja vastuualueiden tehtävät on kuvattu toimialojen käyttötalousosiossa luvussa 8.

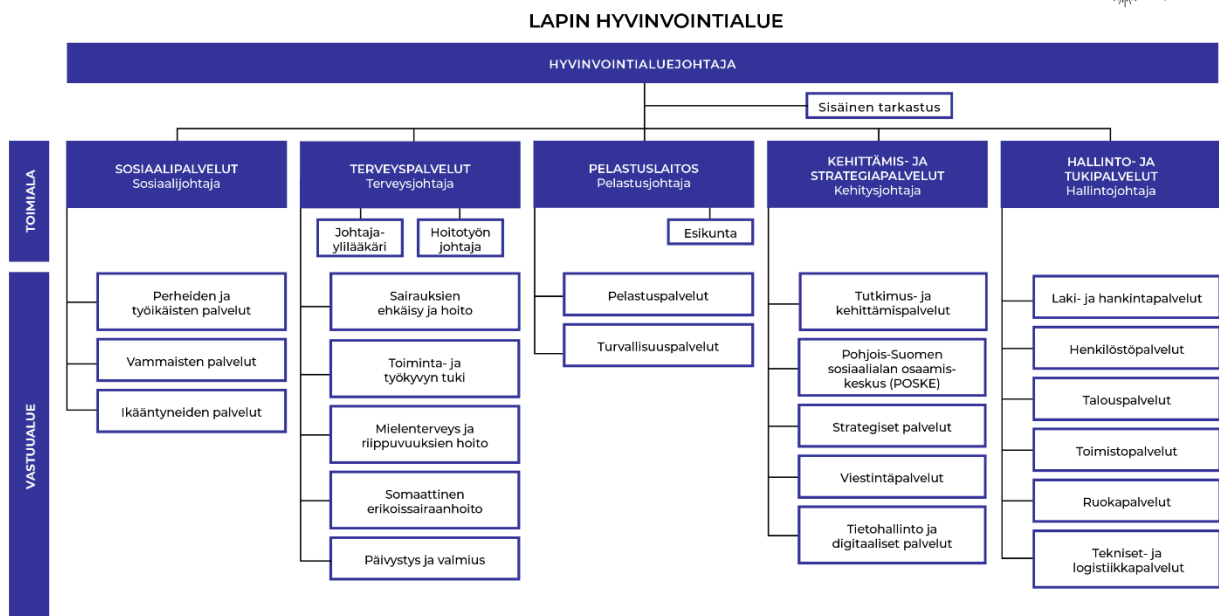
Sosiaalipalvelujen toimiala koostuu seuraavista kolmesta vastuualueesta, joita ovat: Perheiden ja työikäisten palvelut, Vammaisten palvelut ja Ikääntyneiden palvelut.

Terveyspalvelujen toimiala koostuu viidestä vastuualueesta, joita ovat: Sairauksien ehkäisy ja hoito, Toiminta ja työkyvyn tuki, Mielenveys ja riippuvuuksien hoito, Somaattinen erikoissairaanhoido sekä Päivystys ja valmius. Terveyspalveluiden toimiala järjestää myös johtajayliääkärin ja hoitotyönjohtajan tehtävät.

Pelastuslaitoksen toimiala koostuu kahdesta vastuualueesta, joita ovat Pelastuspalvelut ja Turvallisuuspalvelut. Pelastuslaitoksella toimii myös esikunta, joka on suoraan toimialajohdon alainen.

Kehittämis- ja strategiapalvelujen toimiala koostuu viidestä vastuualueesta, joita ovat Tutkimus- ja kehittämispalvelut, Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (POSKE), Strategiset palvelut, Viestintäpalvelut sekä Tietohallinto ja digitaaliset palvelut.

Hallinto- ja tukipalvelujen toimiala koostuu kuudesta vastuualueesta, joita ovat Laki- ja hankintapalvelut, Henkilöstöpalvelut, Talouspalvelut, Toimistopalvelut, Ruokapalvelut sekä Tekniset- ja logistiikkapalvelut.

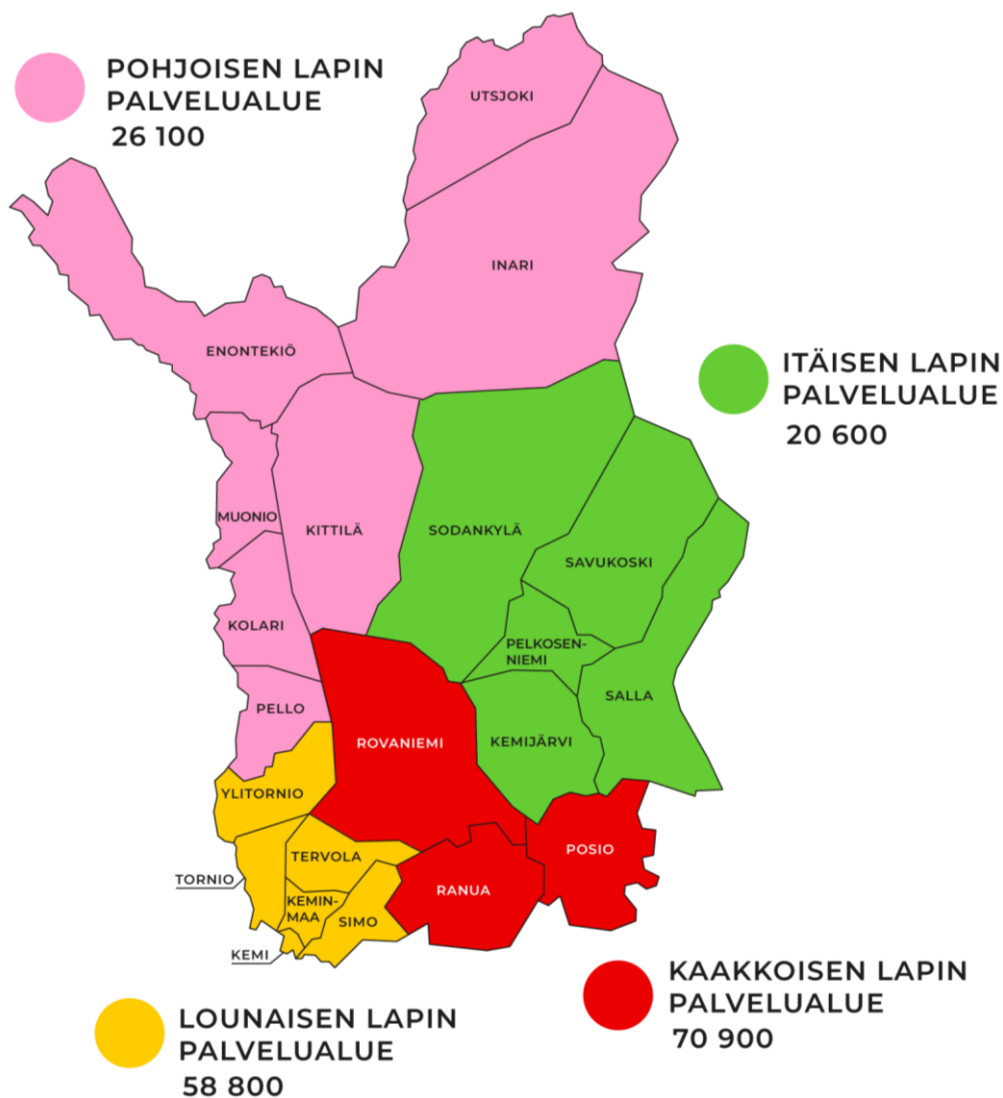
Kuva. Lapin hyvinvointialueen henkilöstöorganisaatio

Sosiaali- ja terveystalvelujen palvelualueet

Lapin hyvinvointialueella on neljä organisointia ja johtamista varten muodostettua sosiaali- ja terveystalvelujen palvelualueetta. Aluejako ei linjaa talveluiden sijaintia. Alueille ei määritetä minkäänlaisia keskuskuntia, vaan kaikki alueen kunnat ovat keskenään saman arvoisia.

Palvelualueet:

- Pohjoisen Lapin palvelualue: Enontekiö, Inari, Kittilä, Kolari, Muonio, Pello, Utsjoki
- Itäisen Lapin palvelualue: Kemijärvi, Pelkosenniemi, Salla, Savukoski, Sodankylä
- Kaakkoisen Lapin palvelualue: Posio, Ranua, Rovaniemi
- Lounaisen Lapin palvelualue: Kemi, Keminmaa, Simo, Tervola, Tornio, Ylitornio

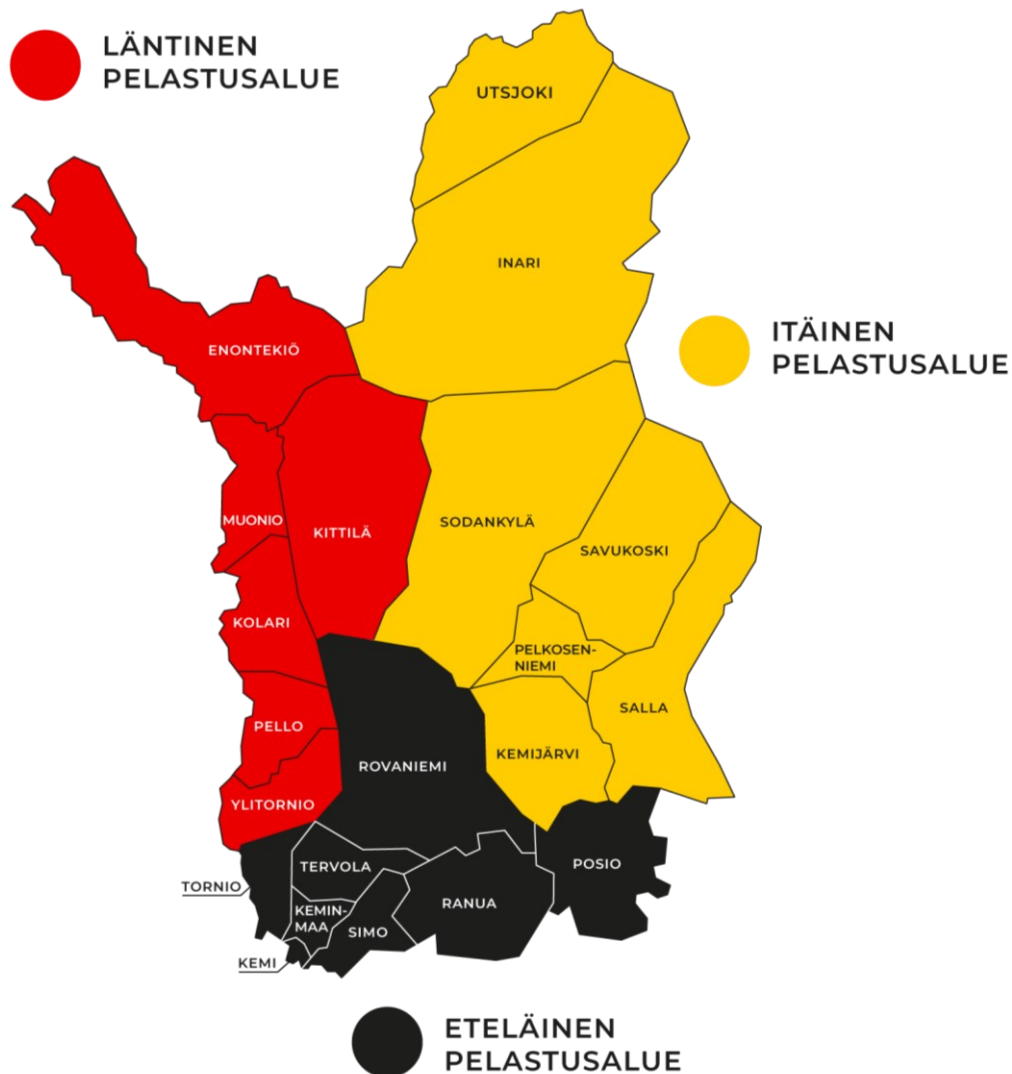

Pelastuslaitoksen pelastusalueet

Lapin pelastuslaitoksen pelastuspalvelut on jaettu maantieteellisesti kolmeen pelastusalueeseen: eteläiseen, läntiseen ja itäiseen. Pelastusalueet on jaettu pelastusasemaryhmiin, joiden määrä vaihtelee pelastusalueittain. Pelastusasemaryhmät koostuvat yhdestä tai useammasta pelastusasemasta. Pelastustoiminnan toimintavalmius tuotetaan pelastusasemaryhmittä. Pelastustoiminnan suorituskykyä tarkastellaan pelastusasemaryhmittäin.

Pelastusalueet:

- Eteläinen pelastusalue: Rovaniemi, Posio, Ranua, Keminmaa, Simo, Tervola, Kemi ja Tornio
- Itäinen pelastusalue: Inari, Utsjoki, Kemijärvi, Pelkosenniemi, Salla, Sodankylä ja Savukoski
- Läntinen pelastusalue: Kolari, Muonio, Enontekiö, Kittilä, Pello ja Ylitornio

5. Henkilöstö

Lapin hyvinvointialueen henkilöstöohjelma on päätettävänä joulukuussa 2023. Henkilöstöohjelma on Lapin hyvinvointialueen henkilöstöjohtamisen toimintatapoja ja strategista henkilöstövoimavarojen johtamista ohjaava toimintaohjelma, jonka periaatteet ohjaavat Lapin hyvinvointialueen henkilöstön muita toimintaohjelmia, kuten tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaa, päihdeohjelmaa, aktiivisen tuen toimintamallia jne. Henkilöstöohjelman alaohjelmat kootaan henkilöstöohjelman liitteeksi. Käytännön ohjeet ja toimintatavat puolestaan kootaan erilliseen henkilöstöohjelmaa tukevaan palvelussuhdekäsikirjaan.

Henkilöstöohjelma perustuu Lapin hyvinvointialueen strategiaan ja strategiasta johdettuihin tavoitteisiin. Henkilöstöohjelma sisältää strategiassa olevat painopisteet sekä nykytilakuvauksen Lapin hyvinvointialueen henkilöstöstä ja henkilöstöön ennakoitavissa olevista kehityskuluista. Henkilöstöohjelmassa kuvataan sellaiset palvelutoiminnan muutokset, joilla voi olla vaikutusta henkilöstön osaamistarpeisiin tai työhyvinvointiin tai joilla voi olla muita merkittäviä henkilöstövaikutuksia (kuten henkilöstön rakenteeseen ja määrään liittyen). Henkilöstöohjelma sisältää päämäärät, toimenpiteet ja aikataulut henkilöstön osaamisen ja työhyvinvoinnin kehittämiseen.

Henkilöstöohjelma sisältää yhteistoimintalain 4 a § mukaisen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman, 10 § mukaisen vuokratyövoiman käyttöä koskevat periaatteet sekä 4 § 3 kohdan mukaisen sisäisen viestinnän periaatteet. Henkilöstöohjelmassa on kuvattuna myös ulkopuolisen työvoiman käytön periaatteet. Yhteistoimintalain 4 § 3 kohdan mukaiset henkilöstön tasa-arvoiseen kohteluun liittyvät periaatteet ja suunnitelmat sisältyvät erilliseen tasa-arvo- ja yhdenvertaisuussuunnitelmaan. Muut ko. kohdan henkilöstöön kohdistuvat periaatteet ja suunnitelmat sisältyvät henkilöstöohjelmaan.

Ennakoivan sekä osaamis- ja työhyvinvointilähtöisen työyhteisön henkilöstöohjelman tavoitteena on, että Lapin hyvinvointialueella on sen palvelun tuotannon ja hyvän asiakaskokemuksen vaatimusten mukaisesti oikea määrä sitoutunutta ja hyvinvoivaa henkilöstöä, joilla on sellaista kyvykkyyttä, jolla hyvinvointialue pystyy toteuttamaan strategisia tavoitteitaan, sekä vastaamaan toimintaympäristön muutoksiin ennakoivasti.

Henkilöstöohjelman toteuttaminen Laphalla on päivittäiseen arkeen jalkautuvaa esihenkilötyötä ja johtamista tukevaa, sekä positiivista henkilöstökokemusta ja henkilöstön osallistamista ja työhyvinvointia vahvistavaa toimintaa. Henkilöstöohjelma sisältää Laki yhteistoiminnasta kunnissa ja hyvinvointialueilla 4 a §:n mukaisen henkilöstö- ja koulutussuunnitelman, joka työnantajan on laadittava vuosittain. Lapin hyvinvointialueella henkilöstö- ja koulutussuunnitelmasta ei tehdä muusta henkilöstöohjelmasta erillistä asiakirjaa mahdollisimman yhtenäisen ja selkeän kokonaisuuden varmistamiseksi. Henkilöstö- ja koulutussuunnitelmassa käsiteltävien teemojen yhdistäminen henkilöstöohjelmaan mahdollistaa mm. henkilöstön ammatillisen osaamisen suunnittelun yhdistämisen sujuvaksi osaksi muuta työyhteisön kehittämistä.

Henkilöstöohjelmaan nostetuiksi Lapin hyvinvointialueen strategiasta johdetuiksi henkilöstötoimenpiteiksi vuosille 2023–2025 on nostettu

1. Esihenkilötyön ja johtamisen kehittäminen
2. Työterveyshuollon järjestämistavan suunnittelu
3. Osaavan ja sitoutuneen henkilöstön varmistaminen
4. Henkilöstön osallisuuden vahvistaminen
5. Johtamismalli terveysperusteisten poissaolojen hallintaan
6. HR-palveluiden kehittäminen vastaamaan Laphan strategiaa sekä henkilöstöohjelman painopisteitä sekä palkkapalveluiden kotiuttaminen.

Valituille toimenpiteille on asetettu henkilöstöohjelmaan kehittämisen osa-alueet, tavoitteet/aikaan saannokset, joita kehittämistoimenpiteillä tavoitellaan, sekä toimenpiteille asetetut aikataulut.

Lapin hyvinvointialueella sovellettavia työ- ja virkaehtosopimuksia ovat Hyvinvointialan yleinen työ- ja virkaehtosopimus (HYVTES), SOTE-sopimus sekä Lääkäreiden työ- ja virkaehtosopimus (LS). Kyseisten työ- ja virkaehtosopimusten sopimuskausi on 1.3.2023–30.4.2025. Sopimuskaudelle sijoittuu useita henkilöstön palkkakuluja korottavia eriä, joista vuodelle 2024 kohdistuvat korotukset ovat:

Hyvinvointialan sopimuskorotukset 2023-2024				
Päivämäärä	Sopimuskorotuksen kuvaus	SOTE-sopimus	Lääkärit***	HVTES
1.2.2024	Kehittämishjelmaerä (keskitetty erä)	0,40 %	0,40 %	0,40 %
1.6.2024	Yleiskorotus	2,27 %	1,5 % / 1,92 %	2,27 %
1.6.2024	Paikallinen järjestelyerä*	0,4 % + 0,33 %	0,4 % + 0,33 %	0,4 % + 0,33 %
1.6.2024	Kehittämishjelmaerä (paikallinen erä)**	0,60 %	0,60 %	0,60 %
1.10.2024	Yhteensovittamiserä (paikallinen erä)	2,50 %	2,50 %	2,00 %

* Jos paikallisen erän 0,3 % (1.6.2023) tai 0,33 % (1.6.2024) jakamisesta ei päästä yksimielisyyteen, puolet jaetaan paikallisesti yleiskorotuksena ja toisesta puolesta päättää työnantaja.

** Yksi kehittämishjelmaerä voidaan käyttää keskitetysti.

*** LS:n liitteiden 1-5 toimenpidepalkkioiden tai vastaavat korotusajankohdat tarkentuvat myöhemmin.

6. Sisäinen valvonta, riskit ja riskienhallinta

6.1. Sisäinen valvonta

Sisäisestä valvonnasta ja riskien hallinnasta vastaavat kaikki johtavat viranhaltijat sekä esihenkilöt. Esihenkilöt toteuttavat sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa omilla vastuualueillaan, ja seuraavat ja arvioivat valvonta- ja riskienhallintatoimenpiteiden tuloksellisuutta. Sisäisen tarkastuksen tehtävä on varmistaa ja arvioida objektiivisesti sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tuloksellisuutta ja riittävyttä.

Riskienhallinta tukee Lapin hyvinvointialuetta perustehtävänsä toteuttamisessa ja tavoitteiden saavuttamisessa. Riskienhallinnan tarkoituksena on turvata toiminnallisia perusedellytyksiä, joita tarvitaan Lapin hyvinvointialueen toteuttaessa tavoitteellista perustehtävänsä häiriöttä ja keskeytyksittä, laadukkaasti ja kustannustehokkaalla tavalla.

6.2. Riskit ja riskienhallinta

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa ja sen tavoitteena on saada kohtuullinen varmuus organisaation tavoitteiden saavuttamisesta sekä toiminnan jatkuvuudesta ja häiriöttömyydestä. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelyjä, joiden avulla tunnistetaan ja kuvataan hyvinvointialueen toimintaan liittyviä riskejä, arvioidaan riskien merkitystä ja niiden toteutumisen todennäköisyyttä, sekä määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja säännönmukaiseksi raportoimiseksi. Hyvinvointialueen riskienhallinnan tasoa ja riittävyttä arvioidaan sekä varsinaiseen toimintaan (ml. päätöksenteko), investointeihin, rahoitukseen että vahinkoihin liittyvissä riskeissä. Riskit vaikuttavat toteutuessaan hyvinvointialueen asemaan, talouteen, palvelukykyyn järjestää alueen asukkaille sosiaali- terveyden- ja pelastustoimen palvelut, mm. taloussuunnitelman on oltava tasapainossa tai ylijäämäinen kolmen vuoden ajanjaksoilla. Taseen kertynyt alijäämä on katettava kolmen vuoden kuluessa, muutoin valtiovarainministeriö voi käynnistää arviointimenettelyn. Vahinkoriskin toteutumisesta seuraavaa menoa tai menetystä voidaan rajata vakuuttamalla.

Riskienhallinnan päätavoitteena on tukea Lapin hyvinvointialueen perustehtävien ja asetettujen tavoitteiden toteutumista. Riskienhallinnalla pyritään varmistamaan se, että organisaation johto on tietoinen olemassa olevista ja toimintaa uhkaavista riskeistä.

Hyvinvointialueen toimintaan vaikuttavat yleensä mm. strategiset, toiminnalliset riskit, taloudelliset riskit ja vahinkoriskit.

Strategiset riskit liittyvät hyvinvointialueen pitkän aikavälin tavoitteisiin, menestystekijöihin ja niihin kohdistuviin epävarmuustekijöihin.

Toiminnalliset riskit koskevat mm. päivittäistä toimintaa, prosesseja ja tietojärjestelmiä, henkilöstön osaamista ja saatavuutta, suhdannevaihteluita ja lainsäädännön muutoksia.

Taloudelliset riskit liittyvät mm. talouden tasapainoon, tulorahoituksen riittävyyteen, investointeihin ja valtion rahoitukseen. Rahoitusriskit voidaan ryhmitellä korkoriskiksi, valuuttariskiksi, likviditeettiriskiksi ja luottoriskiksi. Lapin hyvinvointialueella on sekä kiinteäkorkoista että vaihtuvakorkoista pitkäaikaista lainaa. Pääosin vaihtuvakorkoiset lainat on sidottu 6 kuukauden euribor –korkoihin, joka omalta osaltaan sisältää korkoriskin. Yleiskatteinen valtionrahoitus on hyvinvointialueen pääasiallinen rahoitusmuoto ja siinä tapahtuvat muutokset vaikuttavat merkittävästi hyvinvointialueen talouden tasapainoon.

Vahinkoriskien kuvaamisen yhteydessä voidaan ilmoittaa, kuinka paljon hyvinvointialue käyttää vakuutuksia vahinkojen ja toiminnan keskeytymisen varalta. Lisäksi voidaan kuvata tietoja keskeisistä oikeudenkäynneistä sekä muista mahdollisista oikeudellisista tai viranomaisen toimenpiteisiin liittyvistä riskeistä.

Riskejä voi liittyä myös ympäristö-, henkilöstö-, ihmisoikeusasioihin sekä korrupioon ja lahjontaan.

Tietojärjestelmien uudistaminen ja niitä koskevat kilpailutukset käynnistyvät v. 2024, joita ovat mm. talous- ja henkilöstöhallinnan järjestelmät. Mikäli järjestelmän sisältö vaihtuu uuteen, tulee se lisäämään henkilöstön työmäärä mm. koulutuspäivinä. Uuden järjestelmän sisäänajo voi näkyä työhön vaikuttavina häiriötekijöinä ja käsittelyviiveinä asiakkaille.

Henkilöstön eläköityminen, uusien työntekijöiden palkkaaminen sekä sijaisten rekrytointi on ollut eri toimialojen palveluissa haastavaa. Keva:n tilastojen mukaan Lapin hyvinvointialueen henkilöstön eläkepoistuma on seuraavan viiden vuoden aikana 14,9 % (1242 työntekijää).

7. Talousarvion rakenne, sitovuus, seuranta ja tilivelvolliset

7.1. Talousarvion rakenne

Hyvinvointialuelain 115 § Talousarvio ja -suunnitelma mukaan:

"Aluevaltuuston on kunkin vuoden loppuun mennessä hyväksyttävä hyvinvointialueelle seuraavaksi kalenterivuodeksi talousarvio, jossa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin talouden vastuut ja velvoitteet. Talousarvion hyväksymisen yhteydessä aluevaltuuston on hyväksyttävä myös taloussuunnitelma kolmeksi tai useammaksi vuodeksi. Talousarviovuosi on taloussuunnitelman ensimmäinen vuosi.

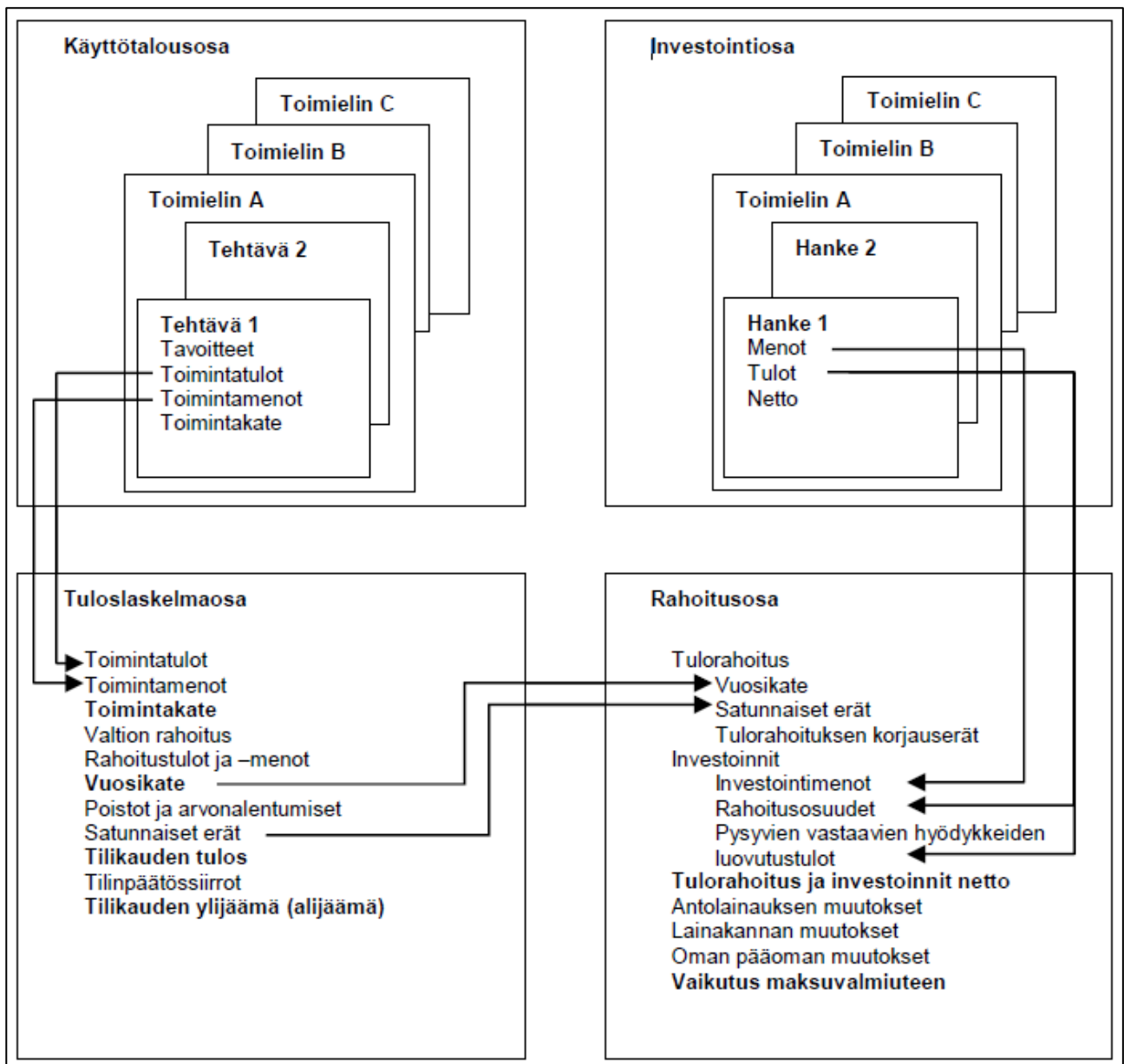
Taloussuunnitelma on laadittava siten, että se on tasapainossa tai ylijäämäinen viimeistään toisen talousarviovuotta seuraavan vuoden päättyessä. Taloussuunnitelman tasapainossa voidaan ottaa huomioon talousarvion laadintavuoden taseeseen kertyväksi arvioitu ylijäämä. Hyvinvointialueen taseeseen kertynyt alijäämä tulee kattaa enintään kahden vuoden kuluessa tilinpäätöksen vahvistamista seuraavan vuoden alusta lukien. Tässä määräajassa tulee kattaa myös talousarvion laadintavuonna tai sen jälkeen kertynyt alijäämä. Taloussuunnitelmassa hyväksytään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Tavoitteiden on toteutettava hyvinvointialuestrategiaa.

Talousarvioon otetaan tehtävien ja toiminnan tavoitteiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot. Lisäksi siinä osoitetaan, miten rahoitustarve katetaan. Rahoitustarvetta ei saa kattaa pitkäaikaisella lainalla. Investointia varten hyvinvointialue voi kuitenkin ottaa pitkäaikaisen lainan, jos valtioneuvosto on antanut siihen valtuuden 15 §:n mukaisesti. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa brutto- tai nettomääräisenä.

Talousarviossa ja -suunnitelmassa on käyttötalous- ja tuloslaskelmaosa sekä investointi- ja rahoitusosa. Investointiosasta on ilmentävä hyvinvointialueen investointien lisäksi hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit ja sen on perustuttava 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Hyvinvointialueen toiminnassa ja taloudenhoidossa on noudatettava talousarviota."

Talousarvion eri osien yhteyttä toisiinsa kuvastaa seuraava kuva (lähde: Valtiovarainministeriön ohje hyvinvointialueen talousarvion ja -suunnitelman laatimisesta):

Käyttötalousosassa kuvataan organisaatorakenteen mukaisesti toimialoittain toiminnan kuvaukset, toimintaympäristön muutokset, keskeiset tapahtumat ja toimenpiteet vuonna 2024, toiminnalliset tavoitteet ja talous. Käyttötalousosassa toimialoittain esitetyt toiminnan tavoitteet perustuvat hyvinvointialuestrategiaan, joka on kuvattu 3. luvussa. Toiminnalliset tavoitteet on kokonaisuudessaan esitetty 3. luvussa.

Tuloslaskelmaosassa esitetään tulorahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmaosan kaava laaditaan valtioneuvoston asetuksen mukaisen tilinpäätöksen tuloslaskelman mukaisella kaavalla vähennyslaskukaavan muodossa. Tuloslaskelmaosan välituloksina esitetään toimintakate ja vuosikate. Tuloslaskelmaosan viimeisenä rivinä esitetään tilikauden yli- / alijäämä. Tuloslaskelmaosa sisältää eriä, joita seurataan käyttötalousosassa ja eriä, joita seurataan tuloslaskelmaosassa. Tuloslaskelmaosassa seurataan esimerkiksi valtion rahoitusta. Tuloslaskelmaosassa käydään pääkohdittain läpi hyvinvointialueen kokonaistalous.

Investointiosassa esitetään hyvinvointialueen ja hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit. Investointiosassa budjetoidaan pitkävaikutteisten tuotantovälineiden eli rakennusten, laitteiden ja kaluston sekä ict:n ja muiden aineettomien hyödykkeiden rahoitusosuudet ja omaisuuden myynti. Investointiosa perustuu hyvinvointialuelain 16 §:ssä kuvattuun investointisuunnitelmaan, jonka mukaisesti investointisuunnitelma koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelmasta ja pelastustoimen osasuunnitelmasta. Investointiosa on esitetty hyvinvointialuelain mukaisella tavalla eli sosiaali- ja terveydenhuollon investoinnit omana kohtanaan ja pelastustoimen investoinnit omana kohtanaan. Investointiosan alussa esitetään kokonaiskuva koko hyvinvointialueen investoinneista.

Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat eli rahan lähteet ja rahan käyttö. Rahoitusosa esitetään valtioneuvoston asetuksen rahoituslaskelmakaavan mukaisesti vähennyslaskukaavan muodossa. Rahoitusosa sisältää eriä, joita seurataan talousarvion tuloslaskelma- ja investointiosissa sekä eriä, joita seurataan rahoitusosassa. Rahoitusosassa seurattavia eriä ovat muut muassa lainakannan muutokset.

7.2. Talousarvion sitovuus

Hallintosäännön 79 § Talousarvio ja taloussuunnitelma mukaan:

"Aluehallitus hyväksyy suunnittelukehykset ja talousarvion laadintaohjeet. Aluevaltuusto hyväksyy talousarviossa sitovat tehtäväkohtaiset toiminnan ja talouden tavoitteet sekä niiden edellyttämät määrärahat ja tuloarviot sekä hyvinvointialuekonsernin toiminnan ja talouden tavoitteet. Määräraha ja tuloarvio voidaan ottaa talousarvioon brutto- tai nettomääräisenä."

Hallintosäännön 80 § Talousarvion täytäntöönpano mukaan:

"Aluehallitus hyväksyy talousarvioon perustuvan käyttösuunnitelman. Käyttösuunnitelma voi muodostua myös sopimusohjausmalliin liittyvistä sopimuksista. Toimielin voi siirtää käyttösuunnitelman hyväksymistä koskevaa toimivaltaa alaiselleen viranhaltijalle."

Aluehallitus voi käyttösuunnitelman yhteydessä hyväksyä erilliset talousarvion täytäntöönpano-ohjeet."

Hallintosäännön 82 § Talousarvion sitovuus mukaan:

"Kun aluevaltuusto päättää talousarviosta, se määrittelee, mitkä ovat aluevaltuuston sitovina hyväksymät toiminnan tavoitteet. Aluevaltuusto antaa talousarvion noudattamista koskevat määräykset siitä, miten talousarvio ja sen perustelut sitovat hyvinvointialueen viranomaisia."

Aluehallitus voi päättää sellaisen maksun suorittamisesta, joka on hyvinvointialuetta sitova ja kiireellisesti maksettava, vaikka tarkoitukseen ei ole määrärahaa käytettävissä. Aluehallituksen on viipymättä tehtävä aluevaltuustolle esitys määrärahan myöntämisestä tai korottamisesta."

Aluevaltuusto vahvistaa Lapin hyvinvointialueen toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet talousarvion eri osien kohdalle seuraavissa kohdissa kuvatun mukaisesti.

Käyttötalouden sitovuus

Käyttötalouden sitovia tavoitteita ovat toimialojen (Sosiaalipalvelut, Terveyspalvelut, Pelastuslaitos, Kehittämisen- ja strategiapalvelut, Hallinto- ja tukipalvelut) ulkoiset toimintakatteet sekä toiminnalliset tavoitteet.

Toimielimet-toimiala koostuu kahdesta vastuualueesta, jotka ovat varsinaiset toimielimet sekä hyvinvointialueen valmistelu ja vakiinnuttaminen. Toimielimet-toimialalla sitovuutena on vastuualueiden ulkoiset toimintakatteet.

Palveluista ja suoritteista perittävät maksut ovat käyttötalouden eriä ja hallintosäännön 88 §:n mukaan niiden yleisistä perusteista päättää aluevaltuusto. Maksujen perusteet on kuvattu kohdassa 7.4.

Tuloslaskelmaosan sitovuus

Tuloslaskelmaosan sitova tavoite on hyvinvointialueen tilikauden ylijäämä (alijäämä).

Investointiosan sitovuus

Investointiosan sitova tavoite on hyvinvointialueen nettoinvestointien kokonaisloppusumma.

Rahoitusosan sitovuus

Rahoitusosan sitova tavoite on hyvinvointialueen lainakannan muutokset.

7.3. Talousarvion seuranta ja muutokset

Talousarvion seuranta

Hallintosäännön 81 § Toiminnan ja talouden seuranta mukaan:

"Aluehallitus seuraa talousarvion toteutumista kuukausittain.

Toiminnan ja talouden toteutumisesta raportoidaan aluehallitukselle talousarvion hyväksymisen yhteydessä päätetyllä tavalla."

Aluevaltuusto vahvistaa, että hyvinvointialueen talousarvion toteutumisesta raportoidaan aluehallitukselle osavuosikatsauksissa:

- Osavuosikatsaus ajalta 1.1.2024-31.3.2024
- Osavuosikatsaus ajalta 1.1.2024-30.6.2024
- Osavuosikatsaus ajalta 1.1.2024-30.9.2024

Osavuosikatsaus ajalta 1.10.2024-31.12.2024 on osa tilinpäätöstä ja toimintakertomusta 2024 eikä sitä raportoida erikseen. Osavuosikatsaukset tuodaan tiedoksi myös aluevaltuustolle.

Talousarvion muutokset

Hallintosäännön 83 § Talousarvion muutokset mukaan:

"Talousarvioon tehtävät muutokset on esitettävä aluevaltuustolle siten, että aluevaltuusto ehtii käsitellä muutosehdotukset talousarviovuoden aikana.

Määrärahan muutosesityksessä on selvitettävä myös muutoksen vaikutus toiminnan tavoitteisiin ja tuloarvioihin. Jos tavoitteet eivät ole saavutettavissa talouden perusteissa tapahtuneista muutoksista johtuen, on aluevaltuuston hyväksyttävä myös tavoitteita koskevat muutokset. Vastaavasti toiminnan tavoitteiden tai tuloarvion muutosesityksessä on selvitettävä muutoksen vaikutukset määrärahoihin ja tehtävä tarvittavat muutokset niihin.

Aluevaltuusto päättää tarvittaessa määrärahojen ja tavoitteiden muutoksista, jos organisaatiota muutetaan talousarviovuoden aikana."

7.4. Maksujen perusteet

Hallintosäännön 88 § Maksuista päättäminen mukaan: *"Aluevaltuusto päättää hyvinvointialueen palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä hyvinvointialueen järjestämisvastuulle kuuluvista palveluista perittävistä asiakasmaksuista."*

Hallintosäännön 35 § Aluehallituksen tehtävät ja toimivalta, kohdan 7) mukaan: aluehallitus *"vahvistaa hinnat aluevaltuuston vahvistamien hinnoitteluperiaatteiden mukaisesti"*.

Sosiaali- ja terveystalouden asiakasmaksuiksi esitetään asiakasmaksulain ja asiakasmaksuasetuksen mukaisia enimmäismaksuja. Pelastuslaitoksen maksujen perusteet on määritelty pelastuslaissa ja kemikaali- ja räjähdelaainsäädännössä.

Hyvinvointialueelle valmistellaan hinnastot, joihin on koottu ulkoiset ja sisäiset hinnat. Hyvinvointialueelle siirtyi vuoden 2023 alussa toimintaa 27 organisaatiosta. Jokaisella organisaatiolla oli omat hinnastonsa. Hinnastoja on yhtenäistetty jo joiltain osin vuoden 2023 aikana. Vuonna 2023 valmisteltua tuotteistuksen, kustannuslaskennan ja hinnoittelun projektisuunnitelmaa toteutetaan projektisuunnitelmassa laaditun aikataulun mukaisesti.

Hyvinvointialueen suoritehinnoittelun perustana on omakustannushinta, joka sisältää toiminnan välittömät kustannukset, hallinnon kustannukset ja pääomakustannukset. Suoritteiden yksikköhintoja määrittäessä arvioidaan suoritteiden määrä ja asiakkailta perittävien maksutulojen ja muiden ulkoisten tulojen määrä.

7.5. Tilivelvolliset

Hyvinvointialuelain (611/2021) 22 §:n mukaan aluevaltuusto päättää tilivelvollisten nimeämisestä. Tilivelvollisuus tarkoittaa sitä, että toimielimen jäsenen ja viranhaltijan toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, siihen voidaan kohdistaa tilintarkastajan tilintarkastuskertomuksen muistutus ja valtuusto päättää myönnettävästä vastuuvapaudesta.

Tilivelvollisia ovat aluehallituksen, lautakuntien sekä niiden jaostojen jäsenet sekä kunkin tehtäväalueen johtavat viranhaltijat. Johtavia viranhaltijoita ovat toimielinten esittelijät sekä itsenäisistä tehtäväkokonaisuuksista vastaavat viranhaltijat. Toimielinten varajäseniin ja johtavien viranhaltijoiden varahenkilöihin sovelletaan samoja säännöksiä heidän toimiessaan tehtävässä. Johtavien viranhaltijoiden tehtävänä on suunnitella, seurata ja valvoa johtamansa hallinnollisen kokonaisuuden toimintaa sekä vastata sen taloudesta, tuloksellisuudesta ja tavoitteiden saavuttamisesta.

Viime kädessä harkintavalta siitä, ketkä ovat tilivelvollisia, voidaan katsoa olevan tilintarkastuskertomuksen antavalla tilintarkastajalla.

Lapin hyvinvointialueen tilivelvollisten luettelo on esitetty seuraavalla sivulla.

Luettelo tilivelvollisista
Luottamushenkilötoimielimet
Aluehallitus ja sen jaostot
Lautakunnat
Viranhaltijat
Hyvinvointialuejohtaja
Sosiaalijohtaja
Vastuualuejohtajat
Perheiden ja työikäisten palvelujen johtaja
Vammaisten palvelujen johtaja
Ikääntyneiden palvelujen johtaja
Terveysjohtaja
Vastuualuejohtajat
Johtajaylilääkäri
Hoitotyönjohtaja
Sairauksien ehkäisy ja hoidon johtaja
Somaattisen erikoissairaanhoidon johtaja
Päivystyksen ja valmiuden johtaja
Mielenterveyden ja riippuvuuksien hoidon johtaja
Toiminta- ja työkyvyn tuen johtaja
Pelastusjohtaja
Vastuualuejohtajat
Pelastuspäällikkö
Riskienhallintapäällikkö
Hallintojohtaja
Vastuualuejohtajat
Lakiasiaintoimintajohtaja
Henkilöstöjohtaja
Talousjohtaja
Ruokapalvelujohtaja
Toimistopalvelujen johtaja
Tekninen johtaja
Kehitysjohtaja
Vastuualuejohtajat
Tutkimusjohtaja
Strategiajohtaja
Viestintäjohtaja
Tietohallintojohtaja
Kehitysjohtaja, Poske
Hankintapäällikkö
Sisäinen tarkastaja
Tarkastuspäällikkö
Palvelualueiden vastuuyksikköjohtajat

8. Käyttötalousosa

8.1. Toimielimet

Toimialan kuvaus

Toimielimet-toimiala koostuu varsinaisista hyvinvointialueen toimielinorganisaation mukaisista toimielimistä sekä hyvinvointialueen valmistelusta ja vakiinnuttamisesta. Toimielimet ei ole varsinainen toimiala, mutta sille on vahvistettu oma talousarvio. Toimielinten talousarvioon sisältyy hyvinvointialueen valmisteluun ja toiminnan vakiinnuttamiseen saatu kohdennettu rahoitus.

Toimielimet

Aluevaltuusto

Hyvinvointialuelain (Laki hyvinvointialueesta 611/2021) 22 §:n mukaan hyvinvointialueella on aluevaltuusto, joka vastaa hyvinvointialueen toiminnasta ja taloudesta sekä käyttää hyvinvointialueen päätösvaltaa.

”Aluevaltuusto päättää:

- 1) hyvinvointialuestrategiasta;*
- 2) hyvinvointialueen hallintosäännöstä;*
- 3) hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta;*
- 4) omistajaohjauksen periaatteista ja konserniohjeesta;*
- 5) liikelaitokselle asetettavista toiminnan ja talouden tavoitteista;*
- 6) varallisuuden hoidon sekä rahoitus- ja sijoitustoiminnan perusteista;*
- 7) sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista;*
- 8) palveluista ja muista suoritteista perittävien maksujen yleisistä perusteista sekä hyvinvointialueen järjestämismääräyksistä ja palveluista perittävistä asiakasmaksuista;*
- 9) takaussitoumuksen tai muun vakuuden antamisesta toisen velasta;*
- 10) jäsenten valitsemisesta toimielimiin, jollei jäljempänä toisin säädetä;*
- 11) luottamushenkilöiden taloudellisten etuuksien perusteista;*
- 12) hyvinvointialueen tilintarkastajien valitsemisesta;*
- 13) tilivelvollisten nimeämisestä;*
- 14) hyvinvointialueen tilinpäätöksen hyväksymisestä ja vastuuvapaudesta;*
- 15) muista aluevaltuuston päätettäviksi säädettyistä ja määrättyistä asioista.”*

Hyvinvointialueesta annetun lain 27 § mukaan valtuustotyöskentelyä varten valtuutetut voivat muodostaa valtuustoryhmiä. Valtuustoryhmän voi muodostaa yksikin valtuutettu.

Valtuustoryhmien toimintaedellytyksien parantamiseksi hyvinvointialue voi taloudellisesti tukea valtuustoryhmien sisäistä toimintaa sekä toimenpiteitä, joilla valtuustoryh-

mät edistävät hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksia. Tukea myönnettäessä on yksilöitävä tuen käyttötarkoitus. Tuen määrä valtuustoryhmittäin on ilmoitettava hyvinvointialueen tilinpäätöksessä.

Aluevaltuusto on 31.8.2022 § 82 hyväksynyt valtuustoryhmien toiminnan tukemisen periaatteet, joiden mukaan tukea myönnetään valtuustoryhmille talousarviossa varattujen määrärahojen verran kuitenkin enintään 5 000 euroa/valtuutettu / kalenterivuosi. Vuodelle 2024 valtuustoryhmien toiminnan tukemiseen varataan talousarviossa enintään 3 250 euroa/valtuutettu.

Aluehallitus

Lapin hyvinvointialueen aluehallitus johtaa hyvinvointialueen toimintaa, hallintoa ja taloutta.

Yksilöasioiden jaosto

Yksilöasioiden jaosto tekee sellaiset sote-palveluihin liittyvät yksilöitä koskevat päätökset, jotka eivät kuulu viranhaltijoille. Lisäksi jaosto käsittelee viranhaltijoiden päätöksistä tehdyt oikaisuvaatimukset, jotka koskevat yksilökohtaista sosiaali- ja terveydenhuollon palvelua tai asiakasmaksuja.

Yksilöjaoston esityslistoja ja pöytäkirjoja ei julkaista, koska käsiteltävät asiat ovat salassa pidettäviä.

Henkilöstöjaosto

Aluehallituksen alaisen henkilöstöjaoston tehtävä on seurata ja edistää henkilöstöpolitiikkaa, strategisia tavoitteita, henkilöstön saatavuutta, työhyvinvointia ja työterveyshuoltoa. Lisäksi jaosto edistää työnantajan ja henkilöstön välistä yhteistoimintaa hyvinvointialueella.

Henkilöstöjaosto päättää muun muassa henkilöstöhallintoa koskevista yleisistä periaatteista ja linjauksista, paikallisten sopimusten vahvistamisesta, henkilöstö- ja koulutussuunnitelman hyväksymisestä sekä paikallisten järjestelyerien neuvottelutuloksen hyväksymisestä.

Tarkastuslautakunta

Toiminnan kuvaus

Aluevaltuusto asettaa tarkastuslautakunnan hallinnon ja talouden tarkastuksen sekä arvioinnin järjestämistä varten (laki hyvinvointialueesta 611/2021, 125 §). Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto nimitti tarkastuslautakunnan jäsenet 2.3.2022 § 9. Tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida, ovatko aluevaltuuston asettamat toiminnan ja talouden

tavoitteet hyvinvointialueella ja hyvinvointialuekonsernissa toteutuneet ja onko toiminta järjestetty tuloksellisella ja tarkoituksenmukaisella tavalla.

Tarkastuslautakunnan tehtävänä on lain hyvinvointialueesta 14 luvun 125 §:n 2 momentin 6 kohdan mukaan valmistella aluehallitukselle esitys tehtäviään koskeviksi hallintosäännön (HS) määräyksiksi sekä arvioinnin ja tarkastuksen talousarvioksi. Aluehallitus voi poiketa tarkastuslautakunnan esityksestä lautakuntaa koskeviksi hallintosäännön määräyksiksi ja talousarvioksi hyvinvointialueen hallintosäännön ja talousarvioesityksen yhteensovittamiseen liittyvästä perustellusta syystä.

Tarkastuslautakunta valmistelee valtuuston päätettävät hallinnon ja talouden tarkastusta koskevat asiat, kuten tilintarkastajan valinnan ja huolehtii hyvinvointialueen ja sen tytäryhteisöjen tarkastuksen yhteensovittamisesta. Jos hyvinvointialueen taseessa on kattamatonta alijäämää, tarkastuslautakunnan tehtävänä on arvioida talouden tasapainotuksen toteutumista tilikaudella sekä voimassa olevan taloussuunnitelman riittävyttä. Tarkastuslautakunta on lakisääteisen sidonnaisuusrekisterin rekisterinpitäjä ja toimittaa sidonnaisuusilmoitukset aluevaltuustolle tiedoksi kerran vuodessa.

Tarkastuslautakunnan alaisuudessa toimii ulkoisen tarkastuksen yksikkö (HS 94 §), jonka tehtävänä on valmistella tarkastuslautakunnan päätettävät asiat sekä tukea tarkastuslautakuntaa hyvinvointialueen tavoite-, tuloksellisuus- ja tarkoituksenmukaisuusarvioinnissa. Yksikkö huolehtii lautakunnan apuna sidonnaisuusilmoituksia koskevasta valvonnasta, valmistelee lautakunnalle sen toimivaltaan kuuluvat asiat ja avustaa lakisääteisessä tilintarkastuksessa tilintarkastajan kanssa sovitulla tavalla.

Tarkastuslautakunta raportoi arviointityössään tekemistään havainnoista aluevaltuustolle koko tilivuoden kattavassa arviointikertomuksessa. Tarkastuslautakunnan ja sen alaisen ulkoisen tarkastuksen yksikön tuottaman arviointi- ja tarkastustiedon tavoitteena on kehittää hyvinvointialueen palveluita ja toimintaa sekä tuottaa tietoa hyvinvointialueen strategista ohjausta varten.

Lapin hyvinvointialueen tilintarkastajana toimiva tilintarkastusyhteisö vastaa hyvinvointialueen sekä konserniin kuuluvien tytäryhteisöjen lakisääteisestä tilintarkastuksesta. Tilintarkastajan tehtävänä on tarkastaa julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan mukaisesti kunkin tilikauden hallinto, kirjanpito ja tilinpäätös. Hallintosäännön 91 §:n mukaan tarkastuslautakunta huolehtii, että tilintarkastusta varten on tarpeelliset voimavarat, jotka mahdollistavat tilintarkastuksen suorittamisen julkishallinnon hyvän tilintarkastustavan edellyttämässä laajuudessa. Tarkastuslautakunta saattaa tilintarkastuskertomuksen tiedoksi valtuustolle ja tekee esityksen tilinpäätöksen ja vastuuvapauden käsittelyyn (laki hyvinvointialueesta 125 §). Lautakunnalla on lakisääteistä roolia, jos tilintarkastajan tilintarkastuskertomus sisältää muistutuksen.

Toimintasuunnitelma

Toimintaympäristöanalyysi

Lapin hyvinvointialueen organisaatiota ja toimintaa on käynnistetty vuoden 2023 aikana ja varsinainen toiminta siirtyi 27 eri organisaatiosta 1.1.2023 alusta hyvinvointialueen vastuulle. Jatkossa toimintaympäristön muutokset sekä muutokset hyvinvointialuestrategiassa, hyvinvointialueen organisaatorakenteessa ja konsernissa vaikuttavat tarkastuslautakuntaan, ulkoisen tarkastuksen yksikköön ja tilintarkastukseen. Muutokset otetaan huomioon tarkastuslautakunnan arvioinnin toteutustavassa ja painotuksissa sekä tilintarkastuksessa.

Tarkastuslautakunta kehittää toimintaansa ja tehtäviensä toteuttamistapoja jatkuvan kehittämisen periaatteen mukaisesti. Vuosittaiset kehittämiskohteensa se määrittää työohjelmassaan. Tarkastuslautakunta hyväksyi kokouksessaan 24.8.2023 arviointisuunnitelman 2023-2025 (§ 72) ja vuoden 2023 arviointikertomuksen työohjelman ja sen toteuttamissuunnitelmat (§ 73). Arviointien hyödynnettävyyttä pyritään parantamaan vuorovaikutuksessa arvioinnin kohteiden kanssa. Avoimella vuorovaikutuksella varmistetaan myös arvioinnin laatua. Lautakunnan laaja-alainen tehtäväalue edellyttää sekä lautakunnan että ulkoisen tarkastuksen yksikön henkilöstön koulutusta.

Tarkastustoiminnan erityisenä painopisteenä hyvinvointialueiden alkuvaiheessa vuodelle 2024 on pohjoisten alueiden ja muiden alueiden välisen yhteistyön rakentaminen ja verkostoituminen.

Tarkastuslautakunta

Tarkastuslautakunta kokoontuu varsinaisiin kokouksiinsa 11 kertaa vuonna 2024. Pääsääntöisesti kokoukset pidetään sähköisenä. Kokousten lisäksi tarkastuslautakunnalla on kaksipäiväinen yhteisseminaari ja -koulutuspäivät 10.-11.1.2024 Oulussa Pohjois-Pohjanmaan, Keski- Pohjanmaan ja Kainuun tarkastuslautakuntien kanssa. Tarkastuslautakunnan jäsenet osallistuvat halutessa myös muihin ennalta sovittaviin koulutuksiin.

Tilintarkastus

Lapin hyvinvointialueen aluevaltuusto on kokouksessaan 31.8.2022 § 84 valinnut hallinnon ja talouden tarkastamista varten tilintarkastusyhteisön, jonka on määrättävä vastuunalaiseksi tilintarkastajaksi JHT-tilintarkastaja. Tarkastuslautakunnan 17.8.2022 § 20 esityksen mukaisesti Lapin hyvinvointialueen tilintarkastajaksi valittiin tilikausille 2022 ja 2023 KPMG Oy Ab, vastuullisena tilintarkastajana JHT, KHT Katri Hokkanen. Aluevaltuusto teki päätöksen tilintarkastusyhteisöstä kahdelle vuodelle (2022-2023) sekä kahdelle optiovuodelle (2024 ja 2025). Aluevaltuusto päätti 9.10.2023 § 51 käyttää tilintarkastuspalveluiden hankintapäätökseen liittyvän optiokauden ja jatkaa tilintarkastuspalvelujen hankintaa tilikautta 2024 vastaavalle tarkastuskaudelle KPMG Oy AB:n kanssa ja

päätö valtuuttaa tarkastuslautakunnan päättämään KMPG Oy AB:n esittämistä mahdollisista muutoksista hinnoitteluun. Talousarviossa on varauduttu lakisääteisen tilintarkastuksen lisäksi mahdollisiin muihin tarkastuslautakunnan päättämiin tarkastuksiin.

Henkilöstö- ja koulutussuunnitelma

Ulkoisen tarkastuksen yksikkö valmistelee lautakunnan vastuulla olevat asiat ja tekee tehtävät, jotka lautakunta on hyväksynyt työohjelmassaan sekä avustaa tilintarkastajaa tilintarkastussopimuksen mukaisesti.

Yksikössä työskentelee vuonna 2024 kaksi vakituista työntekijää kokovuotisesti: tarkastuspäällikkö ja ulkoinen tarkastaja. Tarkastuslautakunnan tarvitsemat tukipalvelut (sihteeri-, talous-, viestintä- ym. työ) tuotetaan kustannustehokkaasti keskitetyistä konsernipalveluista. Arviointi- ja tarkastustyö edellyttävät laaja-alaista hyvinvointialueeseen vaikuttavien yhteiskunnallisten asioiden ja muutosten seuranta, hyvinvointialueen toiminnan ja kehityksen laaja-alaista seuranta, tietojenhankinnan ja tietojärjestelmien osaamista, analysointitaitoja ja viestintätaitoja. Työn luonne edellyttää jatkuvaa osaamisen ylläpitoa ja kehittämistä. Henkilöstön pysyvää lisästarvetta ei ole vuodelle 2024. Talousarvio sisältää yhden määräaikaisen kolmen (3) kuukauden korkeakouluharjoittelijan palkallisen työpanoksen.

Koulutuksen painopisteitä vuonna 2024 ovat: hyvinvointialueen talouteen liittyvät koulutukset, hyvinvointialueen ajankohtaisia asioita käsittelevät koulutus- ja infotilaisuudet (liittyvät talousarvio- ja tilinpäätösprosesseihin), muuttuvaan toimintaympäristöön tai hyvinvointialueen omissa toimintamalleissa ja -tavoissa tapahtuviin uudistuksiin ja muutoksiin, ajankohtaiset lakikoulutukset, tiedonhaku sekä tiedon käsittely ja tietojärjestelmät, ICT-koulutukset.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunnan tehtävänä on edistää hyvinvointialueesta annetun lain 611/2021: 29 §, 32 § ja 41 §:n mukaisesti hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien osallisuutta, osallistumista ja vaikuttamista hyvinvointialueen toimintaan sekä pitää huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä. Hyvinvointialueen osallisuustoimintaa ohjaavat myös perustuslaki 2 §, 14 §, sotejärjestämislaki 7.3 §, 11.3 §, laki potilaan asemasta ja oikeuksista (758/1992), laki sosiaalihuollon asiakkaan asemasta ja oikeuksista (812/2000), terveydenhuoltolaki (1326/2010) sekä sosiaalihuoltolaki (130/2014).

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta toimii hyvinvointialueen osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen edistämisen vastuutahona. Lautakunta voi toteuttaa tehtävänsä: 1) järjestämällä keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia ja asukasraateja; 2) selvittämällä asukkaiden ja hyvinvointialueella säännönmukaisesti tai pitempiaikaisesti asuvien tai oleskelevien palvelujen käyttäjien mielipiteitä; 3) edistämällä osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksia ja menetelmiä, joilla palveluja sekä hyvinvointialueen toimintaa ja taloutta suunnitellaan ja kehitetään yhdessä hyvinvointialueen asukkaiden ja palvelujen käyttäjien kanssa; 4) tukemalla asukkaiden sekä järjestöjen ja muiden yhteisöjen oma-

aloitteista asioiden suunnittelua ja valmistelua; 5) varmistamalla heikoimmassa asemassa olevien äänen kuulumisen päätöksenteon prosesseissa.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta seuraa, raportoi ja arvioi aluehallitukselle edellisen kappaleen kohtien 1–5 toteutumista sekä hyvinvointialuestrategian toteutumista tehtäväalueellaan. Lautakunta tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen vaikuttamistoimielimien (nuorisovaltuusto, vammaisneuvosto ja vanhusneuvosto) kanssa.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunnan tehtävänä on valmistella aluehallitukselle esitys osallisuusohjelmaksi sekä ehdotuksia osallisuuden, osallistumisen ja vaikuttamisen menetelmistä.

Osallisuus- ja asiakkuuslautakunta:

1. antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta ja strategian valmisteluprosessista lautakunnan tehtäväalueen osalta;
2. antaa aluehallitukselle lausunnon sosiaali- ja terveydenhuollon palvelustrategiasta ja strategian valmisteluprosessista lautakunnan tehtäväalueen osalta;
3. valmistelee esitykset ja antaa aluehallitukselle lausunnon talousarviosta ja toimintaja taloussuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta.

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunta

Hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan tehtävänä on hyvinvointialueesta annetun lain mukaisesti hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistäminen sekä yhdyspintatyö kuntien ja muiden tehtäväkentän sidosryhmien kanssa. Lautakunta toimii hyvinvointialueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutahona siltä osin, kuin tämä tehtävä kytkeytyy hyvinvointialueen muihin lakisääteisiin tehtäviin, seuraa asukkaiden elinoloja, hyvinvointia, terveyttä ja arjen turvallisuutta sekä niihin vaikuttavia tekijöitä alueittain ja väestöryhmittäin, kehittää yhteistyötä hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyötä tekevien muiden julkisten toimijoiden, yksityisten yritysten ja yleishyödyllisten yhteisöjen kanssa, edistää hyvinvoinnin, terveyden ja arjen turvallisuuden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytyksiä ja vaikutusmahdollisuuksia hyvinvoinnin, terveyden sekä arjen turvallisuuden edistämisessä.

Lautakunta vastaa osaltaan vähintään kerran vuodessa järjestettävistä neuvotteluista yhdessä alueensa kuntien sekä muiden hyvinvointialueen alueella hyvinvoinnin ja terveyden edistämistyötä tekevien toimijoiden kanssa hyvinvoinnin ja terveyden sekä arjen turvallisuuden edistämistä koskevista tavoitteista, toimenpiteistä, yhteistyöstä ja seurannasta sekä tunnistaa hyvinvointialueen toiminnassa asioita, joita on tarpeen käsitellä hyvinvointialueen ja kuntien neuvottelukunnassa.

Lisäksi hyvinvointi- ja yhdyspintalautakunnan tehtävä on valmistella aluehallitukselle esitys hyvinvointikertomukseksi ja -suunnitelmaksi yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Lautakunta seuraa, arvioi ja raportoi aluehallitukselle vuosittain asukkaiden hyvinvoinnista, terveydestä ja arjen turvallisuudesta sekä niihin vaikuttavista tekijöistä sekä toteutetuista toimenpiteistä sekä hyvinvointialuestrategian toteutumista tehtäväalueellaan. Lautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta, valmistelee esitykset ja antaa aluehallitukselle lausunnon palvelustrategiasta, talousarviosta ja taloussuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta. Lautakunta päättää myönnettävien yleisten avustusten periaatteista ja menettelytavoista sekä yleisten avustusten jakamisesta talousarviossa ja käyttösuunnitelmassa varattujen määrärahojen puitteissa.

Pelastus- ja valmiuslautakunta

Pelastus- ja valmiuslautakunta käsittelee pelastustoimea sekä hyvinvointialueen varautumista ja valmiutta koskevia asioita.

Pelastus- ja valmiuslautakunnan tehtävänä on valmistella aluehallitukselle esitykset pelastustoimen palvelutasopäätökseksi, varautumis- ja valmiussuunnittelun sekä kokonaisturvallisuuden toteuttamisesta hyvinvointialueella ja vuosittaiseksi selvitykseksi pelastustoimen palvelujen toteuttamisesta sekä talouden tilasta.

Pelastus- ja valmiuslautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialueen talousarviosta ja taloussuunnitelmasta pelastuslaitoksen osalta sekä antaa lausunnon pelastustoimen osainvestointisuunnitelmasta

Pelastus- ja valmiuslautakunta seuraa ja arvioi pelastustoimen lainmukaisuutta, vaikuttavuutta ja palvelutason sekä hyvinvointialuestrategian toteutumista. Lisäksi lautakunta ottaa vuosittain kantaa turvallisuus- ja varautumisjärjestelyihin sekä merkittävimpiin turvallisuuteen ja varautumiseen liittyviin riskeihin ja epävarmuustekijöihin.

Saamen kielen lautakunta

Lain hyvinvointialueesta 33§:n mukaan hyvinvointialueella, johon kuuluu saamelaisten kotiseutualueeseen kuuluva kunta, on saamen kielen lautakunta. Lautakunnan lakisääteisenä tehtävänä on selvittää, arvioida ja lausua siitä, miten aluevaltuuston päätökset vaikuttavat kielellisten oikeuksien käytännön toteutumiseen, selvittää, arvioida ja määrittellä hyvinvointialueen vähemmistökielillä tarjottavien palvelujen tarvetta sekä seurata näiden palvelujen saatavuutta ja laatua, selvitysten, arvioinnin ja seurannan perusteella tehdä aluehallitukselle ehdotuksia toimenpiteiksi kielivähemmistön palvelujen ja palveluketjujen kehittämiseksi sekä henkilöstön kielitaitovaatimuksiksi ja kielitaidon kehittämiseksi. Lain mukaan lautakunnan on annettava vuosittain aluehallitukselle kertomus kielivähemmistön palvelujen toteutumisesta.

Lakisääteisten tehtävien lisäksi Lapin hyvinvointialueen hallintosäännön 37 §:ssä saamen kielen lautakunnan tehtäväksi on määritelty esitysten valmistelu aluehallitukselle saamen kielilain 31§:n mukaisen valtionavustuksen ja saamenkielisten sosiaali- ja terveystalvelujen turvaamiseksi osoitetun valtionavustuksen käyttökohteista. Lautakunta antaa aluehallitukselle lausunnon hyvinvointialuestrategiasta, sosiaali- ja terveydenhuollon

palvelustrategiasta, talousarviosta ja toimintasuunnitelmasta lautakunnan tehtäväalueen osalta ja osallisuusohjelmasta. Lisäksi lautakunta toimii hyvinvointialueen asiantuntijaelimenä saamenkielisten sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen kehittämisessä sekä kehittämisen tukea koko maassa koskevassa tehtävässä (laki sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä 33§), toimii asiantuntijaelimenä saamenkielisten ja kulttuurinmukaisten palvelujen järjestämistehtävässä sekä em. palveluita erityisesti koskevien päätösten valmistelussa, antaa pyydettyä saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluja koskevia asiantuntijalausuntoja hyvinvointialueen muille toimielimille ja viranhaltijoille ja tunnistaa hyvinvointialueen toiminnassa asioita, joista hyvinvointialueen ja saamelaiskäräjien olisi tarpeen neuvotella saamelaiskäräjistä annetun lain 9 § mukaisesti.

Nuorisovaltuusto

Hyvinvointialueen nuorisovaltuusto on aluehallituksen asettama, puoluepoliittisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton nuorten henkilöiden vaikuttamistoimielin Lapin alueella. Aluehallitus asettaa nuorisovaltuuston toimikaudeksi kerrallaan.

Nuorisovaltuuston tavoitteena on tuoda nuorten näkökulmaa hyvinvointialueen päätöksentekoon ja toimintaan edistäen samalla nuorten hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§). Hyvinvointialueen nuorisovaltuuston toimintaedellytyksistä vastaa Lapin hyvinvointialueen aluehallitus toimintasäännön mukaisesti.

Nuorisovaltuustolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla arvioidaan olevan merkitystä nuorten sekä heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta. Lisäksi vaikuttamistoimielin tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§).

Lapin hyvinvointialueen nuorisovaltuusto tekee yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa sekä ottaa kantaa muiden organisaatioiden hallinnon alla oleviin asioihin oman toimintasuunnitelman ja kiinnostuksen mukaisesti.

Vanhusneuvosto

Hyvinvointialueen vanhusneuvosto on aluehallituksen asettama, puoluepoliittisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton ikääntyvän väestön vaikuttamistoimielin Lapin alueella. Aluehallitus asettaa vanhusneuvoston toimikaudeksi kerrallaan. Vanhusneuvoston tavoitteena on tuoda vanhusten näkökulmaa hyvinvointialueen päätöksentekoon ja toimintaan edistäen samalla vanhusten hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§).

Hyvinvointialueen vanhusneuvoston toimintaedellytyksistä vastaa Lapin hyvinvointialueen aluehallitus toimintasäännön mukaisesti. Vanhusneuvostolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla arvioidaan olevan merkitystä ikääntyneen väestön sekä heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta ja vaikuttamistoimielin tulee

ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§).

Lapin hyvinvointialueen vanhusneuvosto voi tehdä yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa sekä ottaa kantaa muiden organisaatioiden hallinnon alla oleviin asioihin oman toimintasuunnitelman ja kiinnostuksen mukaisesti.

Vammaisneuvosto

Hyvinvointialueen vammaisneuvosto on aluehallituksen asettama, puoluepoliittisesti sekä uskonnollisesti sitoutumaton vammaisten henkilöiden vaikuttamistoimielin Lapin alueella. Aluehallitus asettaa vammaisneuvoston toimikaudeksi kerrallaan. Vammaisneuvoston tavoitteena on tuoda vammaisten henkilöiden näkökulmaa hyvinvointialueen päätöksentekoon ja toimintaan edistämällä samalla vammaisten henkilöiden hyvinvointia nyt ja tulevaisuudessa. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§).

Hyvinvointialueen vammaisneuvoston toimintaedellytyksistä vastaa Lapin hyvinvointialueen aluehallitus toimintasäännön mukaisesti. Vammaisneuvostolle tulee antaa mahdollisuus vaikuttaa hyvinvointialueen toiminnan suunnitteluun, valmisteluun, toteuttamiseen ja seurantaan asioissa, joilla on tai joilla arvioidaan olevan merkitystä vammaisten henkilöiden sekä heidän tarvitsemiensa palveluiden kannalta ja vaikuttamistoimielin tulee ottaa mukaan osallistumisen ja kuulemisen kehittämiseen hyvinvointialueella. (Laki hyvinvointialueesta 611/2021, 32§).

Lapin hyvinvointialueen vammaisneuvosto voi tehdä yhteistyötä muiden organisaatioiden kanssa sekä ottaa kantaa muiden organisaatioiden hallinnon alla oleviin asioihin oman toimintasuunnitelman ja kiinnostuksen mukaisesti.

Hyvinvointialueen valmistelu ja vakiinnuttaminen

Hyvinvointialueen valmistelu ja vakiinnuttaminen ei ole varsinainen vastuualue, jonka talousarvioon sisältyy hyvinvointialueen valmisteluun ja toiminnan vakiinnuttamiseen saatu kohdennettu rahoitus.

Valtioneuvoston asetuksella 433/2023 on säädetty valtionavustuksesta hyvinvointialueen, Helsingin kaupungin ja HUS-yhtymän toiminnan vakiinnuttamiseen ja kehittämiseen vuosina 2023-2025. Lapin hyvinvointialueelle myönnetty avustus on 16 392 742 euroa. Vuonna 2023 valmisteluun ja vakiinnuttamiseen on lisäksi kirjattu vuodelta 2022 vuonna 2023 käytettäväksi siirtynyttä valmistelurahoitusta.

Talous

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Toimielimet + Hva-valmistelu ja vakiinnuttaminen	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	9 624	9 547	11 248
Myyntituotot	41		
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	9 547	9 547	11 248
Muut toimintatuotot	36		
Toimintakulut	-11 862	-11 668	-13 645
Henkilöstökulut	-1 596	-1 402	-3 572
Palvelujen ostot	-360	-360	-4 339
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16	-16	-88
Avustukset	-295	-295	-147
Muut toimintakulut	-9 594	-9 594	-5 497
Toimintakate	-2 238	-2 121	-2 397

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Toimielimet (ilman hva-valmistelua ja vakiinnuttamista)	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	77	0	2
Myyntituotot	41		
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			2
Muut toimintatuotot	36		
Toimintakulut	-2 315	-2 121	-2 407
Henkilöstökulut	-1 596	-1 402	-1 768
Palvelujen ostot	-360	-360	-425
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-16	-16	-18
Avustukset	-295	-295	-147
Muut toimintakulut	-48	-48	-48
Toimintakate (sitova)	-2 238	-2 121	-2 405

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Hva-valmistelu ja vakiinnuttaminen	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	9 547	9 547	11 246
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	9 547	9 547	11 246
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-9 547	-9 547	-11 238
Henkilöstökulut			
Palvelujen ostot			-3 915
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			-70
Avustukset			
Muut toimintakulut	-9 547	-9 547	-5 449
Toimintakate (sitova)	0	0	8

8.2. Sosiaalipalvelut

Toimialan kuvaus

Sosiaalipalveluiden tarkoituksena on yllä pitää ja edistää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta. Tavoitteena on lisäksi hyvinvointialueen asukkaiden omatoimisuuden ja osallisuuden edistäminen.

Sosiaalipalvelut turvaa yhdenmukaisin perustein tarpeenmukaiset, riittävät ja laadukkaat palvelut hyvinvointialueen asukkaille.

Sosiaalipalveluita järjestetään erilaisiin tuen tarpeisiin ja palveluiden järjestäminen perustuu palvelutarpeen arviointiin asiakkaan elämäntilanteen edellyttämässä laajuudessa. Kiireellisessä tapauksessa jokaisella hyvinvointialueella oleskelevalla on oikeus saada yksilölliseen tarpeeseen perustuvat sosiaalipalvelut siten, ettei oikeus välttämättömään toimeentuloon ja huolenpitoon vaarannu.

Sosiaalipalvelut toimii yhteistyössä ja yhteensovittaa toimintansa hyvinvointialueen muiden toimialojen erityisesti terveystalvelujen kanssa siten, että hyvinvointialueen järjestämät palvelut muodostavat asukkaalle saumattoman kokonaisuuden.

Sosiaalipalveluilla on yhdyspintoja kaupunkien ja kuntien kanssa erityisesti lasten, nuorten ja perheiden palveluissa, eri asiakasryhmien asumisen järjestämisessä, työllisyyden edistämässä ja kotoutumispalveluissa. Sosiaalipalvelut toimii kumppanuuksissa em. lisäksi järjestöjen, Kelan, työvoimahallinnon ja muiden toimijoiden kanssa mm. sopimalla yhdyspinoilla tapahtuvasta yhteistyöstä.

Sosiaalipalvelut järjestää seuraavien lakien mukaiset palvelut:

- Sosiaalihuoltolaki
- Lastensuojelulaki
- Laki kehitysvammaisten erityishuollosta
- Laki vammaisuuden perusteella järjestettävistä palveluista ja tukitoimista
- Laki omaishoidon tuesta
- Perhehoitolaki
- Laki kuntouttavasta työtoiminnasta
- Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalveluista
- Laki toimeentulotuesta

Lisäksi toimintaa ohjaavat oppilas- ja opiskelijahuoltolaki, vanhemmuuslaki, laki lapsen elatuksesta, laki lapsen huollosta ja tapaamisoikeudesta, adoptiolaki ja avioliittolaki.

Sosiaalipalveluita järjestetään sekä omana toimintana, ostopalveluina, palvelusetelillä että avustuksina. Sosiaalipalveluiden toimiala jakaantuu kolmeen vastuualueeseen: perheiden ja työikäisten palvelut, vammaisten palvelut ja ikääntyvien palvelut. Vastuualueiden lisäksi omana kustannuspaikkanaan on toimialan hallinto.

Toimintaympäristön muutokset

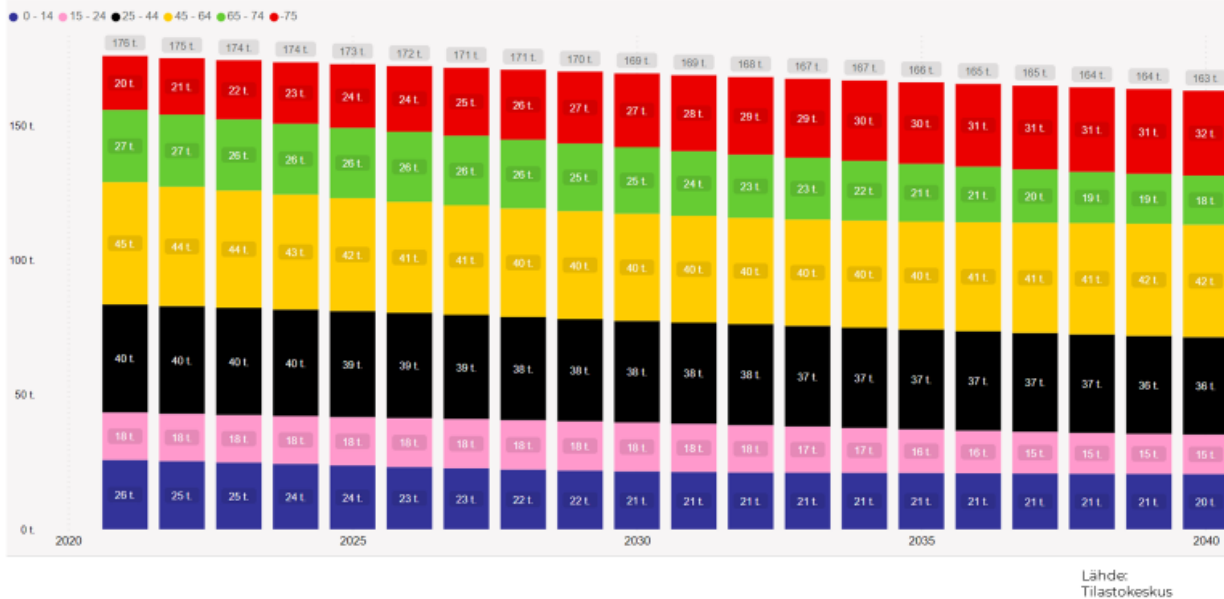
Lastensuojelun henkilöstömitoitus tiukkenee 1.1.2024 alkaen siten, että yhdellä lastensuojelun sosiaalityöntekijällä voi olla 30 lasta asiakkaana. Resurssiesitys sisältyy talousarvioesitykseen, mutta sosiaalityöntekijöiden saatavuuteen liittyvät haasteet vaikuttavat mitoituksen toteutumiseen.

Hallitusohjelmaan sisältyy matalan kynnyksen perhepalveluiden kehittäminen ja varhaisen tuen, moniammatillisen lapsiperhetyön ja lastensuojelun avopalveluita painottavan palvelurakenteen kehittäminen. Tähän sisältyy mm. perhekeskustoimintamallin kehittäminen. Hyvinvointialueen lastensuojeluun painottuvaa palvelurakenteen keventäminen sisältyy valmisteltavaan järjestämishjelmaan.

Hallitusohjelmassa uuden vammaispalvelulain voimaantulo siirtyi vuoden 2025 alkuun. Vammaispalvelulain uudistus ja laki viimesijaisena lainsäädäntönä tulee vaikuttamaan palvelujärjestelmään ja vastuualueiden väliseen työnjakoon. Hallitusohjelmaan on kirjattu vammaisten asumispalveluiden valikoiman monipuolistaminen ja soveltuvan teknologian käyttöönotto. Vastaava tavoite tullaan kirjaamaan myös hyvinvointialueen järjestämishjelmaan.

Vaikka asukasmäärä hyvinvointialueella vähenee, 75 vuotta täyttäneiden määrä lisääntyy. Vuonna 2025 hyvinvointialueella ennustetaan olevan lähes 3000 75 vuotta täyttänyttä enemmän kuin vuoden 2022 lopussa ja edelleen n. 4000 täyttänyttä enemmän kuin v. 2025. Vastaavasti nuorempien ikäluokkien määrä pienenee.

Väestöennuste ikäryhmittäin, Lapin Hyvinvointialue

Palvelutarpeen kasvu edellyttää lisäpanostuksia ikääntyneiden palveluihin.

Julkisten työvoimapalvelujen järjestämisvastuu siirtyy työ- ja elinkeinotoimistoilta kunnille 1.1.2025 alkaen. Lappiin on haettu neljää työllisyysaluetta, jotka poikkeavat hyvinvointialueen aluejaosta. Samalla tulee voimaan laki työllistymisen monialaisesta edistämisestä, joka poikkeaa nykyisestä TYP-laista mm. Asiakasohjauksen osalta. Toiminnan muutos edellyttää tiivistä yhteistyötä valmistelussa vuoden 2024 aikana.

Palveluiden järjestämistehtävässä onnistumisen näkökulmasta henkilöstön saatavuus ja rekrytoinnissa onnistuminen tulee olemaan keskeinen tekijä. Sosiaalityöntekijöiden ja hoitohenkilöstön rekrytoinnissa on suurimmat haasteet. Oppilashuollon psykologimittauksen vuoksi perustettiin 17 koulupsykologin virkaa eikä virkoja ole vielä saatu täytettyä. Henkilöstön rekrytointiin on välttämätöntä kehittää uusia keinoja ja toimenpiteitä veto- ja pitovoiman parantamiseksi.

Hyvinvointialueen taloudellinen tilanne ja alijäämän kattamisvelvoite edellyttävät muutoksia sekä palveluverkkoon, palvelurakenteisiin että palveluiden järjestämistapoihin kaikilla sosiaalipalveluiden vastuualueilla. Samanaikaisesti väestön ikääntymisestä johtuen palvelun tarve kasvaa.

Perheiden ja työikäisten palvelut

Perheiden ja työikäisten palvelut vastaa perheiden ja työikäisten asiakasryhmien sosiaalityön, ja -ohjauksen, kotipalvelun, kotihoidon omaishoidon, liikkumisen ja asumisen ja lastensuojelun palveluista sekä sosiaalipäivystyksestä. Palveluihin sisältyy myös oppilashuollon kuraattori- ja psykologipalvelut.

Perheiden ja työikäisten palvelut jakaantuvat alueellisiin vastuuyksiköihin ja alueilla seuraaviin palveluyksiköihin: perheiden palvelut, lastensuojelun palvelut, työikäisten palvelut sekä mielenterveys- ja päihdepalvelut. Perheoikeudelliset palvelut on hallinnollisesti keskitetty kaakkoiselle palvelualueelle.

Perheiden ja työikäisten palveluiden järjestämisessä huomioidaan lain lähtökohdat ja toimintaympäristön linjaukset/tavoitteet sekä väestön palvelutarpeet. Palvelut pyritään toteuttamaan yhdenvertaisesti koko hyvinvointialueella. Asiakkaille myönnettävien palveluiden laadun, tason ja saatavuuden yhdenmukaistaminen jatkuu vuonna 2024. Tavoitteena on, että alueelliset erot palveluihin pääsyssä pienenevät ja toimintamallit yhdenmukaistuvat ja että palvelut pystyttäisiin toteuttamaan lakisääteisten vaatimusten mukaisesti.

Erityisinä palvelutavoitteina vuonna 2024 tavoitellaan palveluohjauksen ja virka-aikaisen sosiaalipäivystyksen yhdistämistä palvelualueittain, kasvatus- ja perheneuvonnan käynnistämistä pohjoisella palvelualueella yhteistyössä riippuvuuspalveluiden ja itäisen palvelualueen kasvatus- ja perheneuvonnan kanssa, päihdepäiväkeskustoiminnan järjestämistä koko hyvinvointialueelle sekä olemassa olevien resurssien hyödyntäminen koko hyvinvointialueella kaikissa palveluissa. Suunnitelmakauden tavoitteena on oman tuotannon lisääminen erityisesti lastensuojelun palveluissa. Kahdella viimeksi mainitulla toimintamallilla pyritään vähentämään palvelujen ostoa ja hallitsemaan paremmin kokonaisuuksia.

Toimintojen hallintaa ja kustannuskehitystä pyritään parantamaan myös järjestämisen keskitetyllä koordinoinnilla ja hallinnoinnilla. Mietinnässä on organisaation uudistaminen sekä palveluiden järjestämisen ja hallinnon että tuottamisen osalta. Ensi vuodelle on myös valmisteltu ja suunniteltu useiden palvelukokonaisuuksien kilpailutuksia.

Perheiden ja työikäisten haaste on useiden erilaisten palvelukokonaisuuksien ja erilaisten lainsäädäntöjen haltuunotto sekä laajat yhdys- ja rajapinnat eri toimijoiden kanssa. Yhteistyö kuntien, Kelan, TE-toimistojen, Migrin, Ulosottolaitoksen yms. viranomaisten kanssa erilaisissa yhteyksissä on päivittäistä ja yhteistyön toimintamallia etsitään jatkuvasti tiedostaen, että kaikkien toimintatavat yhdessä tai erikseen vaikuttavat alueen asukkaisiin. Yhteistyöllä tavoittelemme yhteistä ymmärrystä lasten ja nuorten tukemisen ja auttamisen tärkeydestä tulevaisuuden rakentamisessa. tämän päivän lapset ja nuoret ovat tulevaisuuden työvoimaa ja veronmaksajia. Tulevaisuuden rakentamiseksi, matalankynnyksen palveluverkoston laatimiseksi, avun helposti saavutettavuuden tähden digitaaliset ratkaisut ovat avainasemassa. Digitaalisen kokonaisuuden rakentamista helpottaa tulevaisuudessa saatavat koko hyvinvointialueen kattava sosiaalihuollon asiakastietojärjestelmä.

Vammaisten palvelut

Vammaispalvelut vastaa vammaispalvelulain ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain mukaisista palveluista. Vammaispalvelulaki ja erityishuoltolaki on sosiaalihuoltoon kuuluvaa toissijaista lainsäädäntöä. Tällä tarkoitetaan sitä, että vammaiset hen-

kilöt saavat tarvitsemansa sosiaalihuollon palvelut ja tuen aina ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella ja että vammaisten henkilöiden terveydenhuolto järjestetään yhdenvertaisesti muiden kanssa terveydenhuoltolain perusteella. Lisäksi vammaispalvelulakiin ja erityishuoltolakiin nähden ensisijaisia lakisääteisiä palveluita ovat varhaiskasvatus- ja perusopetuslain mukaiset palvelut.

Vammaispalvelulain perusteella järjestetään erityispalveluita vammaiselle henkilölle, joka ei saa yksilöllisen tarpeensa mukaisia, sopivia ja tavanomaisessa elämässä tarvittavia palveluita yleislakien perusteella. Jokaiselle palvelulle on lisäksi omat, tarkemmat myöntämisedellytykset. Vammaispalvelulain mukaisia palveluita ovat mm. henkilökohtainen apu, palveluasuminen, kuljetuspalvelut sekä päivittäisissä toiminnoissa tarvittavat välineet ja asunnon muutostyöt. Kehitysvammalain perusteella järjestetään mm. asumispalveluja, työ- ja päivätoimintoja ja laitoshoidoa.

Vammaisten palveluiden järjestämisessä huomioidaan lain lähtökohdat ja toimintaympäristön linjaukset/tavoitteet sekä väestön palvelutarpeet. Palvelut toteutetaan yhdenvertaisesti, yhteensovitetuina palvelukokonaisuuksina. Asiakkaille myönnettävien palveluiden laadun, tason ja saatavuuden yhdenmukaistaminen jatkuu vuonna 2024. Tavoitteena on, että alueelliset erot palveluihin pääsyssä pienenevät ja toimintamallit yhdenmukaistuvat.

Vammaispalveluiden järjestämisessä hyödynnetään kumppanuutta. Keskeistä on tehtävien hankintojen tarkoituksenmukaisuus sekä sopimuksen aikainen yhteistyö ja kustannustietoisuus. Hankintaosaamista ja oman toiminnan kustannustietoisuutta parannetaan jo osin käynnistyneillä toimilla. Kustannuslaskentatyö on käynnistetty asumispalvelua koskien.

Toiminnassa tunnistetaan kriittiset osa-alueet sekä omassa toiminnassa että eri toimijoiden yhdyspinoilla. Kriittisiä osa-alueita ja yhdyspintoja on hyvinvointialueen sisällä ja kuntayhdyspinnalla mm. asuminen ja logistiikka ja tilaratkaisut. Asumisen palvelurakennetta tullaan keventämään tulevina vuosina kehittämällä toimintaa yhteistyössä yrittäjien ja kuntien kanssa. Tämä edellyttää vahvaa yhteistä tahtotilaa ja yhteisen tahtotilan luomista. Uusissa asumisen konsepteissa hyödynnetään digitalisaation ja erilaiset tekniset ratkaisujen mahdollisuudet.

Asiakkaiden, joiden palvelutarpeet ovat yhä monimuotoisempia ja haastavampia, vastaan kehittämällä palveluiden sisältöjä vastaamaan asiakkaiden yksilöllisiä tarpeita. Erittäin vaativien asumispalveluiden ja lyhytaikaisessa hoidossa palvelujen riittävyys on haaste tällä hetkellä. Käynnistyneessä selvityksessä koskien erityisen tuen ja kuntoutuksen kokonaisuutta (Kolpene) tulee arvioitavaksi asiakokonaisuus laajemmin sekä palvelutarpeeseen vastaamisen järjestämisen tavat ja sisällöt.

Kehittämistyön painopisteenä on vammaissosiaalityön osaamisen ja suunnitelmallisen vammaissosiaalityön vahvistaminen. Henkilöstön riittävydessä on ollut haasteita koko vuoden 2023 ajan. Viranomastehtävissä työskentelevien sosiaalityöntekijöiden ja -ohjaajien valmennukset ovat käynnistyneet vuoden 2023 lopussa. Työntekijät otetaan mu-

kaan laajasti kehittämistyöhön hyvinvointialueen asettamien tavoitteiden saavuttamiseksi. Yhdyspintatyössä sekä hyvinvointialueen sisällä että suhteessa kuntien järjestämisvastuulle kuuluvien lakisääteisten tehtävien osalta selkeytetään vastuita ja sovitaan yhteisistä tarkoituksenmukaisista käytännöistä.

Organisaation rakenteita ja prosesseja ja tehtävänkuvia tarkastellaan avoimesti sekä valmistellaan tarvittavat muutokset tavoitteiden saavuttamiseksi. Keskeistä on arvioida se, miten vammaispalveluiden ydinprosessit kyetään tuloksellisesti johtamaan ja ydinprosesseja kehittämään.

Valmistelussa mm. koko sosiaalipalveluiden toimialaa ja eri väestöryhmiä palveleva omaishoidon-, perhehoidon ja henkilökohtaisen avun keskus keskitettynä palveluna.

Vuoden aikana valmistaudutaan uuden vammaispalvelulain voimaantuloon ja lain toimeenpanoon.

Ikääntyneiden palvelut

Ikääntyneiden palveluihin kuuluvat asiakas- ja palveluohjaus, kotona asumista tukevat palvelut ja asumisen palvelut. Asiakas- ja palveluohjaus sisältää palvelutarpeen arvioinnin, omais- ja perhehoidon sekä ikääntyneiden sosiaalityön. Kotona asumista tukeviin palveluihin kuuluvat kotihoito ja tukipalvelut ja asumisen palveluihin ikääntyneiden asuminen eri muodoissaan. Iäkkäiden palveluita järjestetään myös saamenkielisinä ja saamelainen kulttuuri huomioiden.

Ikääntyneiden palveluja järjestetään omana toimintana, ostopalveluina ja palvelusetelillä. Oman toiminnan palvelut jakaantuvat alueellisiin vastuuyksiköihin ja palvelualueilla palveluyksiköihin. Palvelusetelisääntökirjat on hyväksytty tukipalveluiden, lääkkeiden annosjakelun, kotihoidon ja asumispalveluiden tuottamiseen.

Vaikka asukasmäärä hyvinvointialueella vähenee, 75 vuotta täyttäneiden määrä lisääntyy noin 800:lla vuosittain vuoteen 2030 saakka. Vuonna 2030 hyvinvointialueella on väestöennusteen mukaan noin 5500 75 vuotta täyttäneitä enemmän, kuin vuonna 2022.

Ikääntyneiden palveluiden asiakasmäärä kasvaa muistakin syistä kuin ikääntyneiden määrän lisääntymisestä johtuen. Ikääntyneiden palveluihin siirtyy asiakkaita vammaispalveluista, koska vammaispalvelulaki on sosiaalihuoltoon kuuluvaa toissijaista lainsäädäntöä, jolla tarkoitetaan sitä, että vammaiset henkilöt saavat tarvitsemansa sosiaalihuollon palvelut ja tuen ensisijaisesti sosiaalihuoltolain perusteella. Kuntien järjestämisvastuun aikana osissa kuntia palvelut on myönnetty ennen hyvinvointialueelle siirtymistä vammaispalvelulain nojalla. Terveyspalveluiden vuodeosastoilla on ikääntyneitä pitkäaikaisessa laitoshoidossa ilman terveydellistä perustetta ja pitkäaikainen laitoshoido tulee purkaa vuoden 2026 loppuun mennessä.

Tavoitteena on keventää ikääntyneiden palveluiden palvelurakennetta. Käytännössä keventäminen tapahtuu siten, että raskaamman palvelun (ympäri vuorokautinen palveluasuminen) peittävyysprosenttia lasketaan. Peittävyysprosentin alentaminen ei tarkoita säästöjä, vaan kustannuskehityksen hillitsemistä. Peittävyysprosentin alentaminen ei tapahdu nopeasti, koska tilalle on saatava kevyempiä palveluita, jolla tarkoitetaan yhteisöllisen asumisen ja kotihoidon palveluiden lisäämistä. Palvelualueittain on suuria eroja tämänhetkisessä peittävyudessa, kiinteistöjen kunnossa ja soveltuvuudessa niin ympärivuorokautiseen palveluasumiseen, kuin yhteisölliseen asumiseenkin. Pienillä asiointialueilla voi olla tehokkaampaa siirtyä raskaamman palvelun piiriin aiemmin kuin suuremmilla asiointialueilla, koska pienillä asiointialueilla ei ole taloudellisesti tehokasta perustaa pienillä asiakasmäärillä yhteisöllisen asumisen yksiköitä tai järjestää kotihoitoa yli 3 kertaa vuorokaudessa kauas lähimmältä kotihoidon toimistolta. Lisäksi suuremmilla asiointialueilla on selvää puutetta ympärivuorokautisen palveluasumisen paikoista, joka näkyy lakisääteisen palveluajan (3kk) ylittymisenä ja pitkinä jonoina asumispalveluihin.

Ikääntyneiden palveluiden suurimmat haasteet liittyvät hoitohenkilöstön saatavuuteen, sekä palveluiden myöntämisen perusteiden yhdenmukaiseen soveltamiseen. Hoitohenkilöstön saatavuuden heikkoudesta johtuen palveluiden järjestäminen vaarantuu, lyhytaikaisen sijais- ja vuokratyövoiman käyttö heikentää palveluiden laatua ja jatkuvuutta, henkilöstön työhyvinvointia ja nostaa palveluiden kustannuksia. Asiakas- ja palveluohjauksen koordinoimien keskittäminen ei ole ollut tarpeeksi vahva toimenpide palveluiden myöntämisen perusteiden yhdenmukaisen soveltamisen näkökulmasta, ja tarkoitus on siirtyä neljän yksikön mallista keskitettyyn malliin, joka toimisi yhden johdon alla. Asiakas- ja palveluohjauksen resursseja tullaan tarkastelemaan vuonna 2024, jotta yhtenäistämiseen on riittävät resurssit.

Asumispalveluissa kartoitetaan välillisen työn osuus ja tarvittaessa muutetaan yksiköittäin osa lähihoitajan toimista hoiva-avustajan toimiksi, jolloin lähihoitajat voivat keskittyä hoivatyöhön ja välillisen työn tekoon voidaan rekrytoida muita kuin hoitajia. Kotihoidon välittömän asiakastyön osuudelle asetetaan yksikkökohtaiset tavoitteet vuoden 2024 aikana.

Sosiaalihuoltolain mukaisten tukipalveluiden myöntämisen perusteita päivitetään ja tarjotaan asiakkaille lakisääteiset tukipalvelut. Valmistelussa on myös koko sosiaalipalveluiden toimialaa ja eri väestöryhmiä palveleva omaishoidon-, perhehoidon ja henkilökohdallisen avun keskus keskitettynä palveluna.

Tietojärjestelmien pirstaleisuus hidastaa toiminnan yhtenäistämistä, palveluintegraatiota ja luotettavaa tiedontuotantoa ennen yhteisen asiakastietojärjestelmän käyttöönottoa.

Ikääntyneiden palveluissa tarkastellaan myös johtamisorganisaatiota siten, että uusi rakenne palvelisi tehokkaammin palveluiden järjestämistä.

Toimialan keskeiset toiminnalliset tavoitteet

- Varmistetaan palvelutakuiden ja määräaikojen toteutuminen eri palveluissa. Kansalliset seurannat, osavuosikatsaukset.
- Vähennetään kodin ulkopuolisten sijoitusten tarvetta panostamalla varhaiseen tukeen ja matalan kynnyksen palveluihin.
- Tuetaan lasten ja nuorten mielenterveyttä laadukkailla koulujen ja oppilaitosten oppilas- ja opiskeluhuoltoon sisältyvillä kuraattori ja psykologipalveluilla.
- Vähennetään vuokratyövoiman käyttöä
- Parannetaan työhyvinvointia ja vähennetään sairauslomia; lähtötaso 25 pv/htv

Toimialan talous

Vuoden 2024 talousarvioon kustannusten kasvuun vaikuttaa 1.4.2023 voimaan tullut henkilöstömitoituksen nousu ympärivuorokautisessa palveluasumisessa 0,65/asukas, ympärivuorokautisten asumispalveluiden hinnan nousu kilpailutuksen yhteydessä ja koulupsykologimitoituksesta aiheutuva 17 psykologin viran lisääminen. Nämä toteutuvat vuonna 2024 kokovuotisena.

Talousarviossa on huomioitu lastensuojelun sosiaalityöntekijämitoituksen muutos 1.1.2024 alkaen siten, että yhtä työntekijää kohden voi olla 30 lasta. Tämä merkitsee kolmen sosiaalityöntekijän viran lisäämistä. Lisäksi lakisääteiseen päihdehuollon päivätoimintaan on varattu resurssit.

Vammaispalveluissa on varauduttu viranomaismääräyksistä johtuvaan henkilöstölisäykseen yhdessä asumisyksikössä ja vammaispalvelulain voimaan tuloon v. 2025 alkaen.

Ikääntyneiden palveluissa on jonoja palveluihin ja hoitoketjujen toimimattomuutta erityisesti Rovaniemen alueella. Esitys sisältää 16 paikkaisen yksikön perustamisen Muurolan tiloihin ja Karigasniemen asumisyksikön toimintojen kustannukset.

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Sosiaalipalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	49 000	53 043	55 755
Myyntituotot	11 584	11 566	2 970
Maksutuotot	25 531	29 982	33 444
Tuet ja avustukset	2 970	2 770	9 122
Muut toimintatuotot	8 914	8 725	10 219
Toimintakulut	-398 347	-425 495	-447 138
Henkilöstökulut	-164 521	-176 759	-188 803
Palvelujen ostot	-175 494	-190 496	-199 506
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 573	-7 747	-7 830
Avustukset	-26 867	-26 753	-26 557
Muut toimintakulut	-23 893	-23 739	-24 443
Toimintakate (sitova)	-349 347	-372 452	-391 383

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Sosiaalipalvelujen toimialajohto	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-1 090	-1 090	-668
Henkilöstökulut	-1 045	-1 045	-623
Palvelujen ostot	-20	-20	-20
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-15	-15	-15
Avustukset			
Muut toimintakulut	-10	-10	-10
Toimintakate	-1 090	-1 090	-668

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Perheiden ja työikäisten palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	3 657	3 700	3 800
Myyntituotot	40	21	12
Maksutuotot	2 081	2 531	2 350
Tuet ja avustukset	303	103	213
Muut toimintatuotot	1 233	1 044	1 226
Toimintakulut	-82 174	-88 615	-90 955
Henkilöstökulut	-28 468	-27 999	-31 915
Palvelujen ostot	-47 256	-54 259	-53 290
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-379	-554	-511
Avustukset	-2 635	-2 522	-2 461
Muut toimintakulut	-3 435	-3 281	-2 777
Toimintakate	-78 517	-84 915	-87 155

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Vammaisten palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	5 729	5 729	5 423
Myyntituotot	2 422	2 422	1 218
Maksutuotot	1 823	1 823	2 423
Tuet ja avustukset	141	141	74
Muut toimintatuotot	1 344	1 344	1 708
Toimintakulut	-89 981	-94 478	-100 717
Henkilöstökulut	-31 603	-36 100	-38 848
Palvelujen ostot	-39 429	-39 429	-43 083
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 044	-1 044	-1 144
Avustukset	-13 618	-13 618	-13 730
Muut toimintakulut	-4 287	-4 287	-3 913
Toimintakate	-84 252	-88 749	-95 295

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Ikääntyneiden palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	39 614	43 614	46 533
Myyntituotot	9 122	9 122	1 740
Maksutuotot	21 628	25 628	28 672
Tuet ja avustukset	2 527	2 527	8 835
Muut toimintatuotot	6 337	6 337	7 285
Toimintakulut	-225 103	-241 313	-254 798
Henkilöstökulut	-103 406	-111 615	-117 416
Palvelujen ostot	-88 788	-96 788	-103 113
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-6 134	-6 134	-6 160
Avustukset	-10 613	-10 613	-10 366
Muut toimintakulut	-16 162	-16 162	-17 743
Toimintakate	-185 489	-197 699	-208 265

8.3. Terveyspalvelut

Toimialan kuvaus

Terveyspalvelujen toimialan tarkoitus on väestön hyvinvoinnin, terveyden, toimintakyvyn ja turvallisuuden edistäminen sekä terveyserojen kaventaminen järjestämällä ja tuottamalla tarpeenmukaisia, asiakaslähtöisiä ja kustannusvaikuttavia terveyspalveluja sekä tukemalla osaamisellaan hyvinvointialueen muita toimialoja sekä alueen kuntia ja muita toimijoita. Palveluiden antaminen perustuu väestön ja yksittäisten potilaiden tarpeisiin ja näyttöön perustuviin menetelmiin. Terveyspalvelut vastaa osaltaan hyvinvointialueen valmiudesta ja varautumisesta.

Terveyspalvelut yhteensovittaa toimintansa hyvinvointialueen muiden toimialojen erityisesti sosiaalipalvelujen, kanssa siten, että hyvinvointialueen järjestämät palvelut muodostavat asukkaalle saumattoman kokonaisuuden. Terveyspalvelut edistää palvelujen yhteentoimivuutta myös kuntien, järjestöjen, työterveyshuollon, Kelan, työvoimahallinnon, yksityisen terveydenhuollon ja muiden toimijoiden kanssa mm. sopimalla palveluketjuista. Palvelujen järjestämistä ja tuottamista tehdään yhdessä Pohjoisella yhteistyöalueella yhteistyöaluesopimuksessa sovitulla tavalla sekä yli rajojen Norjan ja Ruotsin kanssa.

Terveyspalvelut järjestää johtajaylilääkärin tehtävän, joka toimii koko hyvinvointialueen terveyden- ja sairaanhoidon vastaavana lääkärimäisenä ja johtaa ja valvoo terveyden- ja sairaanhoitoa, sekä hoitotyön johtajan tehtävän.

Palveluita järjestetään omana toimintana ja ostopalveluina. Terveyspalveluissa työskentelee yhteensä noin 3100 henkilöä. Suurimmat terveyspalvelujen palveluhankinnat ovat laaja Länsi-Pohjan kuntien alueen somaattisen erikoissairaanhoidon ja perusterveydenhuollon avopalvelujen ulkoistus Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n kanssa, asiakaspalveluostot muilta hyvinvointialueilta, laboratoriopalvelujen osto NordLab hyvinvointiyhtymältä sekä Keminmaan, Tervolan ja Posion ulkoistussopimukset. Kuntoutuspalveluita ja diagnostiikkapalveluita hankitaan ostopalveluina. Henkilöstövuokrausta käytetään täydentämään omaa toimintaa erityisesti henkilöstön saatavuusvajeissa, mutta sitä on tavoitteena vähentää. Palvelusetelin käyttöä harkitaan suun terveydenhuollossa ja kuntoutuksessa.

Terveyspalveluita myydään muille hyvinvointialueille matkailijoiden kiireellisissä hoidon tarpeissa ja valinnanvapauden perusteella. Lisäksi palveluita myydään muun muassa puolustusvoimille, vakuutusyhtiöille ja työterveyshuollon tuottajille.

Terveyspalvelujen lisäksi Terveyspalvelut tuottaa koulutusta ja harjoittelupaikkoja terveydenhuollon alan opiskelijoille sekä tieteellistä tutkimustoimintaa.

Toimiala jakautuu viiteen vastuualueeseen, joita ovat sairauksien ehkäisy ja hoito, toiminta- ja työkyvyn tuki, mielenterveys ja riippuvuuksien hoito, somaattinen erikoissairaanhoito sekä päivystys ja valmius. Saamenkielisiä ja kulttuurinmukaisia palveluita sisältyy kaikkien vastuualueiden palveluihin.

Toimintaympäristön muutokset

Hoitotakuu ja sen valvonta tiukentuu

Kiireettömään hoitoon pääsyä koskevat säännökset tiukentuivat 1.9.2023 alkaen. Perusterveydenhuollon avosairaanhoitoon tulee päästä 14 vuorokauden ja suun terveydenhuoltoon neljän kuukauden enimmäisajan kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista. Voimaan tulleen lain mukaan perusterveydenhuollon hoitopääsyn määräajat tiukentuisivat edelleen 1.11.2024 siten, että perusterveydenhuollossa hoitoon tulee päästä viikossa ja suun terveydenhuollossa kolmen kuukauden kuluessa hoidon tarpeen arvioinnista.

Hallitusohjelman mukaan henkilöstöpulan johdosta perusterveydenhuollossa pidetään voimassa 1.9.2023 voimaan tuleva 14 vuorokauden hoitotakuu ja 1.11.2024 voimaan tulevaksi säädetystä 7 vuorokauden hoitotakuusta luovutaan. Tätä lakimuutosta ei ole tehty, mutta se on tarkoitus tehdä ennen kuin 7 vuorokauden hoitotakuu ehtii voimaan. Hallitusohjelman mukaan suun terveydenhuollon hoitotakuuseen ei tehdä muutoksia.

Hallitusohjelman mukaan hyvinvointialueita ohjataan tarvittaessa käyttämään ostopalvelua tai palveluseteliä ja käynnistetään tehostettu perusterveydenhuollon saatavuuden seurannan jakso osana hyvinvointialueiden ohjausta. Palvelusetelistä hallitusohjelmassa on hoitotakuuseen liittyen muitakin kirjauksia. Esimerkiksi jos asiakas ei saa tarvitsemaansa julkista palvelua hoitotakuuajan sisällä, on hänellä oikeus saada palveluseteli tai maksusitoumus toisen palveluntuottajan tarjoamaan palveluun.

Hallitusohjelmassa lisäksi todetaan, että palvelusetelien tarjoamisesta tehdään velvoitettavaa silloin, jos hoitotakuu uhkaa jäädä toteutumatta. Hallitusohjelmassa on myös kirjaus siitä, että turvataan lainsäädännöllä lasten ja nuorten yhdenvertainen pääsy perustasolla lyhytpsykoterapiaan tai muihin vaikuttaviin psykososiaalisiin hoitoihin (hallituksen mallin mukainen lasten ja nuorten terapiatakuu).

Erikoissairaanhoidon palvelurakennetta ohjataan keventämään

Sairaaloiden ja päivystysten kokonaisuutta sekä erikoissairaanhoidon työnjakoa selvitetään työ- ja ohjausryhmissä, joissa on sosiaali- ja terveysministeriön, valtiovarainministeriön, hyvinvointialueiden ja HUS-yhtymän edustus. Selvitystyö tehdään syksyn 2023 aikana. Selvitystyön tarkoituksena on luoda kokonaiskuva sairaaloiden ja päivystysten porasteisuudesta ja tasoista eli siitä, millainen palveluvalikoima, osaamistarve ja tukipalvelut erityyppisissä sairaaloissa ja päivystyspisteissä pitäisi varmistaa ja millainen kansallinen järjestelmä näistä muodostuisi. Tavoitteena on taata mahdollisimman laadukas ja kustannusvaikuttava kansallinen kokonaisuus, jossa otetaan huomioon väestön palvelu-

tarve, osaamisen ja henkilöstön riittävyys, kustannusvaikuttavuus sekä valmius ja varautuminen. Selvitystyön tuotoksena on odotettavissa lainsäädäntömuutoksia, ennakkotietojen mukaan erikoissairaanhoidon liittyvää sääntelyä pyrittäisiin keventämään.

Valtiovarainministeriön talousarvioesityksessä vuodelle 2024 ei ole varattu määrärahaa Kemin ja Savonlinnan päivystävien sairaaloiden erillisrahoitukseen.

Hyvinvointialue kävi vuonna 2023 voimaanpanolain mukaiset neuvottelut Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n (MLP) kanssa, koska hyvinvointialueelle siirtyneeseen sopimukseen sisältyi järjestämislain vastaisia ehtoja. Aluevaltuusto päätti 23.11.2023 §56, että MLP:n palvelusopimusta jatketaan muutettuna. Neuvottelun muutossopimuksen mukaan merkittävä osa toimintaa ja henkilöstöä siirtyy palveluntuottajalta tilaajan vastuulle, jotta kii-reellinen hoito ja hoidon tarpeen arviointi toteutuu järjestämislain mukaisesti. Lisäksi valtuusto päätti, että Länsi-Pohjan keskussairaalan ja Lapin keskussairaalan keskinäinen työnjako on valmisteltava ja alustavia malleja ja vaihtoehtoja on tuotava päätöksente-koon viimeistään maaliskuussa 2024. Työnjaon valmistelussa on huomioitava hyvinvoin-tialueen valtuuston päätös perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon ympärivuorokautisen yhteispäivystyksen turvaamisesta Rovaniemellä ja Kemissä.

Syksyn 2023 hyvinvointialueneuvottelussa myös ministeriöt antoivat ohjausta siitä, että Lapin hyvinvointialueen tulee edetä erikoissairaanhoidossa sairaaloiden työnjaon toi-meenpanossa ja palvelurakenteen keventämisessä.

Väestön sairastavuus ja terveydenhuollon palvelutarve on suurta ja kasvussa

Lappilaisten sairastavuus on suurta, sairastavuusindeksi vuonna 2021 on 116,9 ja vuoteen 2019 jatkunut positiivinen kehitys on pysähtynyt ja osin kääntynyt huonoon suuntaan. Kuntakohtaiset erot ovat suuria. Palvelutarvetta kuvaavista ikävakioimattomista sairaus-ryhmäkohtaisista sairastavuusindekseistä korkein on sepelvaltimotauti-indeksi (132,1) ja alin alkoholisairastavuusindeksi, (102,3) Sepelvaltimotauti on Lapissa suurin estettävissä oleva ennenaikaisen kuolleisuuden syy (PYLL-indeksi). Ikääntymisen myötä sairaudet ja terveydenhuollon palvelutarve lisääntyvät ja suurinta palvelutarve on viimeisten kahden elinvuoden aikana. 75 vuotta täyttäneiden osuus kasvaa ennusteen mukaan 11,8 prosen-tista 16,2 prosenttiin väestöstä vuosien 2022 ja 2030 välillä.

Lasten ja nuorten mielenterveyteen liittyvän oireilun voimakas lisääntyminen, korkea mielenterveysindeksi ja alkoholisairauksien lisääntyminen kuvaavat kasvanutta ja to-dennäköisesti edelleen kasvavaa tarvetta mielenterveys- ja riippuvuuspalveluihin.

Indikaattori	Alue	Sukupuoli	2019	2020	2021
Sairastavuusindeksi, ikävakioimaton info ind. 5642	Koko maa		100,9	100,5	100,0
	Lapin hyvinvointialue		115,3	116,1	116,9
Sairastavuusindeksi, ikävakioitu info ind. 5641	Koko maa		102,0	101,1	100,0
	Lapin hyvinvointialue		110,1	110,4	110,7

Sairauksien ehkäisy ja hoito

Sairauksien ehkäisy ja hoito Lapin hyvinvointialueella vastaa ja tuottaa väestön vastaanottopalvelut, myös kiirevastaanotot, ennaltaehkäisevän terveydenhuollon, suun terveydenhuollon ja perusterveydenhuollon tasoisen osastohoidon ja kotisairaaloiminnan. Suun terveydenhuollon vastuuyksikkö toteuttaa väestön suun terveyden seurantaan, suun sairauksien diagnostiikkaa, suun terveyden edistämistä ja sen osana terveysneuvontaa ja suun terveystarkastuksia kaiken ikäisille Lappilaisille sisältäen myös suun erityistason palvelut.

Palvelusuunnitelmana on tuottaa lähipalveluna vastaanottopalveluja kaikissa Lapin kunnissa ja samoin ennaltaehkäisevää toimintaa neuvoloissa ja kouluneuvoloissa. Kotisairaaloimintaa laajennetaan kaikkiin kuntiin, mutta akuuttivuodeosastoverkostoa supistetaan ja osastoja myös profiloidaan keskittymään eri osa-alueisiin, kuten kuntoutukseen, saattohoitoon, akuuttihoitoon tai psykogeriatriaan. Myös virka-ajan ulkopuolista kiirevastaanottoverkostoa tarkastellaan ja järjestetään tarpeiden mukaiseksi yhteistyössä päivystyspalveluiden kanssa.

Myös erikoisosaamista lisätään eri asemilla yhteistyössä erikoissairaanhoidon kanssa jalkauttamalla erikoissairaanhoidon palveluja esim. digitaalisin välinein ja etävastaanottojen/- konsultaatioiden tuella. Suun terveydenhuollon palveluita tuotetaan lähipalveluina, alueellisina palveluina sekä keskitettyinä palveluina. Tavoitteena on lisätä terveyden edistämistä, joka vaatii myös henkilöstöresurssia alussa. Lisäksi etä- ja sähköisten palveluiden kehittäminen on tärkeää myös suun terveydenhuollon osalta.

Somaattinen erikoissairaanhoido

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa operatiivisten ja medisiinisten alojen erikoissairaanhoidon avo- ja sairaalapalveluista ja toimenpiteistä sekä koko hyvinvointialueen tarvitsemista sairaanhoidollisista tukipalveluista. Näitä erikoisaloja ovat mm. anestesiologian ja tehohoidon, ihotautien, keuhkotautien, kirurgian, korva-, nenä- ja kurkkutautien, lastentautien, naistentautien, neurologian, patologian, radiologian, silmätautien, sisätautien, suukirurgian ja syöpätautien erikoisalat.

Somaattisen erikoisalojen palveluja annetaan pääosin Rovaniemen ja Kemin sairaaloissa. Erikoissairaanhoidon palvelut järjestetään yhteistyössä pohjoisella yhteistyöalueella.

Vastuualue tukee muuta toimintaa muun muassa konsultaatioilla, lähipalveluihin fyysisesti ja virtuaalisesti jalkautumalla ja järjestämällä koulutusta. Vastuualue järjestää tai tuottaa yhteispäivystykseen erikoisalapäivystyksen lääkäriyöpanoksen, joka tarvitaan akuuttilääketieteen, yleislääketieteen ja psykiatrian alojen lisäksi. Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa myös päivystysasetuksen mukaisista päivystysringeistä, jotka tarvitaan synnytysten ja kiireellisten leikkausten hoitoon.

Sairaanhoidollisiin tukipalveluihin sisältyvät patologian, välinehuollon, kuvantamisen ja kliinisen fysiologian palvelut sekä apteekkipalvelut, laboratoriopalvelujen järjestäminen sekä seulontojen järjestäminen. Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualue vastaa osaltaan kuulon ja näön apuvälineistä.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualueella työskentelee noin 980 henkilöä ja suurin palveluhankinta on Kemin sairaalan somaattisen erikoissairaanhoidon hankinta Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:ltä.

Somaattisen erikoissairaanhoidon vastuualueella on vuodelle 2024 tulossa toiminnallisia muutoksia mm. Lapin keskussairaalan ITU22-rakennushankkeen valmistumisen myötä. Vuoden 2024 aikana saadaan käyttöön remontoitua tilaa teho-osastolle, minkä ansiosta tehohoitoa ja tehovalvontaa vaativat potilaat keskitetään yhteen yksikköön teho-osaston ja sydänvalvonnan yhdistyessä. Sydänpajalle saadaan uusiin tiloihin muuttamisen myötä käyttöön kaksi angiosalia, mikä mahdollistaa kardiologisten potilaiden invasiivisten hoitojen tarjonnan lisäämisen. Tällöin pystymme paremmin vastaamaan väestömme tarpeisiin invasiivisessa kardiologiassa. Suusairauksien poliklinikka siirtyy somaattisesta erikoissairaanhoidosta sairauksien ehkäisy ja hoito –vastuualueelle 1.1.2024, minkä ansiosta hoitoketju saadaan yhtenäiseksi vaativaan erikoishammashoittoon asti. Tämä mahdollistaa myös anestesiassa tehtävien hammastoimenpiteiden ja tarjolla olevien resurssien paremman yhteensovittamisen. Pidemmän tähtäimen tavoitteena on saada hyvinvointialueella tehtävät tähtystutkimukset keskitettyä omaksi toiminnaksi, tätä lähdetään edistämään vuoden 2024 aikana.

Asiakaspalvelujen ostoja ja henkilöstövuokrausta vähennetään tehostamalla omaa toimintaa.

Vuoden 2024 aikana valmistellaan päätökset erikoissairaanhoidon työnjakoa ja yhteentoimivuutta koskien sekä valmistellaan 1.1.2025 voimaan tulevien Mehiläinen Länsi-Pohja Oy:n sopimusmuutosten toimeenpanoa yhteistyössä koko toimialalla ja myös palveluntuottajan kanssa.

Päivystys ja valmius

Päivystyksen ja valmiuden vastuualue järjestää Lapin alueen ensihoitopalvelun sekä Lapin ja Länsi-Pohjan keskussairaalan yhteispäivystysten palvelut. Länsi-Pohjan keskussairaalan yhteispäivystys sisältyy Mehiläinen Länsi-Pohjan hankintaan. Ensihoitopalveluun kuuluu 30 ympärivuorokautista ensihoitoyksikköä, kaksi osavuorokautista ensihoitoyksikköä, lääkintähelikopteri sekä kaksi tilannekeskusta ja kenttäjohtajaa. Päivystyksen ja valmiuden vastuualueella työskentelee noin 400 työntekijää.

Vastuualue vastaa päivystyksellisten palvelujen yhteensovittamisesta ja päivystyksellisestä palveluketjusta terveystalouksissa ja yhteen sovittaa toimintaa sosiaalipalvelujen, pelastustoimen sekä muiden viranomaisien kanssa, yhteistyöalueella ja yli valtakunnan rajojen.

Päivystyksen ja valmiuden vastuualue vastaa valmiudesta ja varautumisesta erilaisiin häiriötilanteisiin ja poikkeusoloihin omassa toiminnassaan sekä valmiuden ja varautumisen koordinaatiosta terveystalvelujen osalta.

Vastuualue vastaa akuuttilääketieteen ja ensihoidon osaamisesta hyvinvointialueella.

Päivystyksen ja valmiuden vastuualueella on tavoitteena kehittää päivystyksellisen potilaan hoitoketjua siten, että potilas ohjautuu oikean avun piiriin oikea-aikaisesti. Tämä vähentää turhaa päivystystalveluiden käyttöä, mikä on sekä potilaan edun mukaista että kustannusvaikuttavaa toimintaa. Yhtenä toimenpiteenä tähän liittyen on suunnitelmassa käynnistää Päivystysapu 116117 neuvontatalvelun toiminta hyvinvointialueella alkuvuodesta 2024.

Lakisääteinen ensihoidon talvelutasopäätös on laadittu vuodelle 2024. Ensihoitotalvelun yhteistyötä muun terveydenhuollon sekä sosiaalitalveluiden ja pelastuslaitoksen kanssa on tavoitteena lisätä. Ensihoidon 1-2 ympärivuorokautisen yksikön työaikamuotoa suunnitellaan muutettavaksi 12 tunnin vuoroihin, mikä mahdollistaa yksiköiden tehokkaamman käytön sekä harkinnan yöaikaisen valmiuden laskusta arkiöiden osalta.

Päivystysaikaisen resurssin koordinoimiseksi sekä operatiivisen johtamisen tehostamiseksi niin normaalioloissa kuin erilaisissa häiriötilanteissa on käynnistetty hyvinvointialueen yhteisen tilannekeskuksen ja resurssiohjaustoiminnon suunnittelu.

Lapin keskussairaalan päivystyksen toimintaa, tehokkuutta ja laatua on tavoitteena parantaa akuuttilääketieteen osaamisen vahvistamisen kautta, mikä vaatii yhteensovittamista erityisesti erikoisairaanhoidon päivystysjärjestelyjen kanssa. Mehiläinen Länsi-Pohjan sopimusmuutoksen seurauksena Länsi-Pohjan akuuttiklinikan toiminnan on tarkoitus siirtyä pääosin hyvinvointialueen omaksi toiminnaksi 1.1.2025.

Mielenterveys ja riippuvuuksien hoito

Mielenterveyden ja riippuvuuksien hoidon vastuualue, 35 toiminnallista yksikköä ja 500 työntekijää, järjestää ja tuottaa terveydenhuollon matalankynnyksen mielenterveys- ja riippuvuuspalvelut sekä tukee osaamisellaan muuta väestön mielenterveyttä ja päihitteettömyyttä tukevaa toimintaa sekä ohjausta ja neuvontaa. Järjestettäviin talveluihin kuuluvat psykososiaalinen tuki yksilöille ja yhteisöille äkillisissä kriisitilanteissa sekä mielenterveyden häiriöiden ja riippuvuuslairaauksien tutkimus, hoito ja kuntoutus. Vastuualue järjestää psykiatrian, nuorisopsykiatrian ja lastenpsykiatrian erikoisalojen avohoidon ja sairaalahoidon, mukaan luettuna tahdosta riippumattoman hoidon. Lastenpsykiatrisen tahdosta riippumaton hoito on YTA- alueella keskitetty OYS:iin. Vastuualue järjestää psykiatrian päivystyksen.

Päivystystä ja psykiatrista sairaalahoittoa täysi-ikäisille tarjotaan Kemissä ja Rovaniemellä. Rovaniemellä toimii lisäksi lastenpsykiatrisen viikko-osasto ja ympärivuorokautinen tahdosta riippumatonta hoitoa tarjoava nuorisopsykiatrian osasto. Lasten-, nuoriso- ja ai-

kuispsykiatrian poliklinikat sekä riippuvuuksien hoidon poliklinikat toimivat suurimmissa kaupungeissa Rovaniemellä, Kemissä ja Torniossa. Lähipalveluna tuotettavaa mielenterveyden ja riippuvuuksien hoitoa on tarjolla joka kunnassa.

Palvelusuunnitelmaa on laadittu ottaen huomioon toimintaympäristön asettamat haasteet ja hyvinvointialueen strategisen linjaukset.

Vuonna 2023 on saatu turvattua alaikäisten tahdosta riippumaton hoito. Lasten ja nuorten perustason mielenterveyspalveluiden kehittämistä jatketaan osallistumalla aktiivisesti monialaisen työryhmän työskentelyyn ja rakennetaan mallia, jolla jo olemassa olevia palveluita (neuvolat, perheneuvolat, kouluterveydenhuolto, oppilashuolto) saadaan vahvistettua vastaamaan paremmin myös lasten ja nuorten mielenterveyden haasteisiin. Tämä vaatii henkilöstön lisäresursointia sekä yhteisen toimintatavan luomista. Lisäksi jatketaan neuropsykiatristen häiriöiden palvelupolkutyötä, jota kautta pyritään saamaan laajalti eri toimintoja kuormittava ja alati kasvava potilas/asiakasryhmä hoidettua tarpeenmukaisesti nykyisillä resursseilla.

Perustason mielenterveyspalveluissa jatketaan Rovaniemellä pilotoidun psykososiaalisten menetelmien porrastetun hoitomallin laajentamista koko hyvinvointialueelle vuonna 2024. Terapiat etulinjaan -hankkeen mukaisen porrasteisen hoitomallin käyttöönotto tasalaatuistaa ja digitalisoi hoidon tarpeen arviointia ja saatua hoitoa, lisää vaikuttavaksi osoitettujen hoitointerventioiden käyttöä, tehostaa työntekijöiden työnajankäyttöä sekä auttaa ratkaisemaan kiireettömän erikoissairaanhoidon hoitopääsyn ongelmaa. Saamelainen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvja jatkaa toimintaansa totuus ja sovintokomission työn tukena valtioneuvoston kanslian rahoituksella v. 2025 loppuun.

Riippuvuuksien hoidon käytänteiden yhtenäistämistä jatketaan.

Psykiatrian päivystystä ja tahdosta riippumatonta hoitoa turvataan yhdistämällä takapäivystykset Kemin ja Rovaniemen päivystysten osalta.

Psykiatrian alojen erikoislääkärien saatavuus on valtakunnallinen ongelma ja tämän työpanoksen hankinnassa joudutaan edelleen turvautumaan osittain vuokratyövoimaan. Tämän osalta vuokralääkäreiden käyttöä ja siitä aiheutuvia kuluja päästään asteittain vähentämään jo vuoden 2024 aikana mm. mitoittamalla palvelu tasavertaiseksi eri toimintayksiköissä sekä kilpailuttamalla palvelut. Oleellinen asia sekä palvelujen turvaamisen että henkilöstövuokrauksen kulujen alentamisessa on virkalääkäreikrytointien onnistuminen.

Toiminta- ja työkyvyn tuki

Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuualueeseen kuuluu kaksi vastuuyksikköä: alueelliset kuntoutuspalvelut sotekeskuksissa ja keskitetyt kuntoutuspalvelut Lapin keskussairaalassa ja Länsi-Pohjan keskussairaalassa. Vastuualueella työskentelee noin 180 työntekijää. Vastuualue järjestää lääkinnällisen kuntoutuksen palvelut, apuvälinepalvelut, fysiat-

rian erikoisalan palvelut, kuntoutuksen ja kivunhoidon erityistason palvelut sekä terveys- sosiaalityön palvelut LPKS:ssa. Toiminta- ja työkyvyn tuen vastuulla on myös lakisäätei- sen työterveyshuollon järjestäminen alueen yrityksille. Vastuualue tuottaa kuntoutus- alan ammattihenkilöiden asiantuntijuuden muihin palveluihin, esimerkiksi vammaisten palveluihin, erikoissairaanhoidon, ikääntyneiden palveluihin, perheiden ja työikäisten palveluihin sekä perusterveydenhuollon avohoidon ja sairaalahoitoon. Vastuualue yh- teensovittaa kuntoutustoimintaa hyvinvointialueen sisällä ja yhteistyökumppaneiden kanssa sekä edistää toimintakyvyn tukemista kaikissa palveluissa.

Vastuualueen merkittävimmät ostopalvelut ovat kokonaisulkoistuksiin sisältyvät kun- toutuspalvelut sekä avoterapioiden ja laituskuntoutuspalveluiden hankinnat.

Vuonna 2024 pyritään vahvistamaan omaa palvelutuotantoa erityisesti puhe- ja toimin- taterapian osalta vähentääksemme ostopalveluita, tavoitteena kustannusten hillitsemi- nen. Kehitämme yhteistyössä sairauksien ehkäisyn ja hoidon vastuualueen kanssa ter- veyskeskusten osastokuntoutusta tavoitteena laituskuntoutuksen ostojen vähentämi- nen. Suoravastaanottofysioterapiaa ja ravitsemusterapiaa lisätään ja tehostetaan poti- lasohjausta suoravastaanottofysioterapeuteille hoitotakuun edistämiseksi. Tämän rin- nalla kehitetään kuntoneuvolatoimintaa sotekeskuksissa.

Apuvälinekeskustoiminta laajenee entisen Lapin sairaanhoitopiirin alueelle keväällä 2024 Lapin keskussairaalaan remontoitaviin tiloihin, tällöin Laphalla on kaksi apuväli- nekeskuksen toimipistettä: Kemi ja Rovaniemi. Apuvälinekeskuksilla on jatkossa käytös- sään yhteinen Effector-apuvälinejärjestelmä, joka mahdollistaa apuvälinevarastojen yh- teiskäytön lääkinnällisessä kuntoutuksessa koko hyvinvointialueella.

Toimialan keskeiset toiminnalliset tavoitteet

- Hoidon saatavuuden parantaminen perusterveydenhuollon avohoidossa, suun ter- veydenhuollossa ja erikoissairaanhoidossa
- Hoidon jatkuvuuden parantaminen erityisesti perusterveydenhuollossa, jolla tavoitel- laan parempaa kustannusvaikuttavuutta ja myös saatavuuden parantumista
- Erikoissairaanhoidon yhteentoimivuuden ja työnjaon kehittäminen
- Perusterveydenhuollon vuodeosastojen toiminnan muutos vastaamaan sairaanhoi- dollisia tarpeita sekä kotisairaaloiminnan laajentaminen yhteistyössä ikääntyvien palvelujen kanssa.
- Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen vahvistaminen kehittämällä eri toimijoi- den yhteistyötä, kohdentamalla ja lisäämällä harkitusti resursseja.
- Länsi-Pohjan keskussairaalaan koskevan sopimusmuutoksen hallittu toimeenpano
- Henkilöstövuokrauksen ja kalliiden ostopalvelujen vähentäminen vahvistamalla omaa palvelutuotantoa
- Henkilöstön saatavuuden parantaminen ja henkilöstökokemuksen parantaminen
- Päivystysaikaisen palveluohjauksen ja hoidon tarpeen arvioinnin kehittäminen Päi- vystysapu 116117 -palvelun käyttöönotolla
- Erityisesti pienillä asiointialueilla tiivistetään yhteistyötä ja johtamisrakenteita ter- veydenpalvelujen sisällä ja muiden toimijoiden kanssa lähipalvelujen turvaamiseksi.

Painopistettä siirretään ennaltaehkäisyyn, varhaiseen tukeen ja ensilinjan palveluihin kohdentamalla resursseja lasten ja nuorten ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä kuntoutukseen ja vahvistamalla päivystysaikaista palveluohjausta päivystysapu 116 117 käyttöönotolla ja hyvinvointialueen tilannekeskustoiminnon valmistelulla.

Sairauksien hoidossa ja kuntoutuksessa kustannusvaikuttavuutta parannetaan ensi vaiheessa parantamalla hoidon jatkuvuutta, lisäämällä henkilöstön yhteiskäyttöä ja yhteistä toimintaa, sopeuttamalla akuuttihoitoon sairaansijat akuuttihoitoon tarpeeseen, kuntoutuksen tarpeenmukaisella kohdentamisella ja vähentämällä suunnittelemattomia tai kalliita ostopalveluita, mm. henkilöstövuokrausta. Perusterveydenhuollon toiminnallisella vahvistamisella tavoitellaan kansansairauksien vähenemistä ja komplikaatioiden vähenemistä sekä väestön toimintakyvyn kohentumista, millä alennetaan raskaiden palvelujen, esim. sosiaalihuollon hoivapalvelujen tarvetta pidemmällä aikavälillä.

Keskeinen kehittämiskohde on erikoissairaanhoidon yhteentoimivuus hyvinvointi- ja yhteistyöalueella, erikoissairaanhoidon omavaraisuuden lisääminen kustannusvaikuttavasti, tuottavuuden kehittäminen sekä päällekkäisen valmiuden vähentäminen. Tämä edellyttää Mehiläinen Länsi-Pohjan sopimusmuutoksen hallittua ja sujuvaa toimeenpanoa vuonna 2024 sekä yhteistyön kehittämistä myös yhteistyöalueen tasolla. Sairaaloitten yhteentoimivuutta ja työnjakoa suunnitellaan ja osin myös toimeenpannaan jo vuonna 2024 huomioiden MLP-sopimusyhteistyön mahdollisuudet.

Digitalisaatiota edistetään kohdennetusti ja erityisesti potilastietojärjestelmien yhteistä toimintaa jälkeen tavoitellaan lisää vaikuttavuutta ja parempaa saatavuutta ja saavutettavuutta digipalveluilla ja automatisoinnilla sekä monipaikkaisella työllä, resurssien yhteiskäytöllä, hoitoprosessien sujuvuudella ja potilaiden laajemmalla valinnanvapaudella sekä hyödyntämällä laadukkaampaa ajantasaista tietopohjaa palvelujen suunnittelussa ja toteutuksessa.

Toimialan talous

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Terveyspalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	53 179	47 168	55 574
Myyntituotot	20 822	16 664	18 790
Maksutuotot	22 704	22 281	28 093
Tuet ja avustukset	8 225	7 305	7 994
Muut toimintatuotot	1 428	917	696
Toimintakulut	-474 890	-470 503	-487 517
Henkilöstökulut	-212 969	-209 486	-223 919
Palvelujen ostot	-187 786	-188 474	-185 664
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-50 439	-53 467	-55 642
Avustukset	-156	-34	-5
Muut toimintakulut	-23 540	-19 042	-22 288
Toimintakate (sitova)	-421 711	-423 334	-431 944

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Terveyspalvelujen toimialajohto	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	0	0	5 900
Myyntituotot			2 000
Maksutuotot			3 900
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-3 815	-5 394	-6 518
Henkilöstökulut		-1 424	-1 562
Palvelujen ostot	-3 815	-3 962	-4 949
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			-4
Avustukset			
Muut toimintakulut		-8	-4
Toimintakate	-3 815	-5 394	-618

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Sairauksien ehkäisy ja hoito	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	22 170	15 785	16 410
Myyntituotot	8 629	2 846	2 521
Maksutuotot	12 049	12 324	13 483
Tuet ja avustukset	548	13	12
Muut toimintatuotot	943	601	392
Toimintakulut	-155 860	-149 100	-152 535
Henkilöstökulut	-79 790	-78 100	-79 335
Palvelujen ostot	-44 140	-42 210	-41 686
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-14 050	-15 380	-16 501
Avustukset	-26	-26	-4
Muut toimintakulut	-17 854	-13 385	-15 008
Toimintakate	-133 690	-133 315	-136 126

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Toiminta- ja työkyvyn tuki	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	2 127	2 127	1 821
Myyntituotot	573	573	265
Maksutuotot	366	366	418
Tuet ja avustukset	1 112	1 112	1 118
Muut toimintatuotot	77	77	20
Toimintakulut	-22 739	-22 739	-22 507
Henkilöstökulut	-8 953	-8 953	-9 657
Palvelujen ostot	-9 939	-9 499	-7 875
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 251	-3 691	-3 850
Avustukset	-8	-8	
Muut toimintakulut	-588	-588	-1 125
Toimintakate	-20 611	-20 611	-20 686

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Mielenterveys ja riippuvuuksien hoito	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	2 347	1 647	2 254
Myyntituotot	1 552	767	792
Maksutuotot	498	685	749
Tuet ja avustukset	43	95	583
Muut toimintatuotot	254	101	129
Toimintakulut	-42 831	-42 424	-45 943
Henkilöstökulut	-26 722	-27 677	-31 114
Palvelujen ostot	-13 606	-12 366	-11 886
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 160	-1 160	-1 169
Avustukset	-123		
Muut toimintakulut	-1 220	-1 220	-1 774
Toimintakate	-40 484	-40 776	-43 689

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Somaattinen erikoissairaanhoito	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	15 198	17 309	18 480
Myyntituotot	6 681	9 485	10 092
Maksutuotot	7 967	7 290	7 853
Tuet ja avustukset	418	476	480
Muut toimintatuotot	132	57	55
Toimintakulut	-195 217	-197 446	-203 674
Henkilöstökulut	-66 857	-62 218	-67 091
Palvelujen ostot	-97 763	-103 346	-103 087
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-28 795	-30 019	-31 022
Avustukset			
Muut toimintakulut	-1 803	-1 863	-2 474
Toimintakate	-180 019	-180 137	-185 195

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Päivystys ja valmius	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	11 336	10 300	10 710
Myyntituotot	3 388	2 993	3 120
Maksutuotot	1 823	1 615	1 690
Tuet ja avustukset	6 104	5 610	5 800
Muut toimintatuotot	21	81	100
Toimintakulut	-54 427	-53 400	-56 340
Henkilöstökulut	-30 647	-31 114	-35 160
Palvelujen ostot	-18 522	-17 090	-16 180
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 184	-3 217	-3 097
Avustukset			
Muut toimintakulut	-2 075	-1 978	-1 903
Toimintakate	-43 092	-43 100	-45 630

8.4. Pelastuslaitos

Pelastuslaitoksen tehtävät

Pelastustoimen järjestämistä Lapin hyvinvointialueella sääntelee pelastuslaki, minkä lisäksi pelastustoimelle lakisääteisesti kuuluvia tehtäviä ja velvoitteita on kirjattu useisiin erityislakeihin. Sisäministeriö ohjaa pelastustoimen järjestämistä hyvinvointialueilla yleisesti ja alueen pelastustoimen palvelutaso on järjestettävä siten, että pelastustoimi kykenee suoriutumaan lakisääteisistä tehtävistään. Lapin aluehallintovirasto valvoo pelastustoimen palvelutasoa ja sen resursointia sekä puuttuu havaitsemiinsa puutteisiin ohjauksella ja pakkokeinoin.

Lainsäädännön antamassa kehyksessä Lapin hyvinvointialue vastaa pelastustoimen palvelutason määrittelystä ja ylläpitämisestä sekä pelastuslaitoksen kautta toteutettavan palvelutuotannon järjestämisestä palvelutasopäätöksen mukaisesti ottaen huomioon SM:n antama valtakunnallinen ohjaus.

Pelastuslain mukaisesti pelastuslaitoksen tulee huolehtia alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä, jonka tavoitteena on tulipalojen ja muiden onnettomuuksien ehkäiseminen ja varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa sekä onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Lisäksi pelastuslaitoksen on huolehdittava pelastustoimen valvontatehtävistä, väestön varoittamisesta vaara- ja onnettomuustilanteissa sekä siihen tarvittavasta hälytysjärjestelmästä ja päivittäiseen pelastustoimintaan kuuluvista tehtävistä.

Pelastustoimen lakisääteisten perustehtävien ohella pelastuslaitos tuottaa terveystalouden toimialalle ensivastetoimintaa erikseen sovittavin tavoin, tukee sopimusperusteisesti kuntien valmiussuunnittelua ja huolehtii öljyvahingontorjunnasta toimialueellaan. Erityislainsäädännön nojalla pelastuslaitokselle kuuluvat mm. kemikaalilainsäädännön mukaiset valvontatehtävät ja joukko muitakin erityistehtäviä.

Pelastustoimen lakisääteisten tehtävien toteuttamiseksi pelastuslaitos:

- Ylläpitää pelastustoimen palvelutasopäätöksen mukaista toimintavalmiutta kaikissa Lapin kunnissa ja huolehtii päivittäisten pelastustehtävien ja virka-aputehtävien suorittamisesta.
- Ylläpitää pelastustoimen tehtävien osalta pelastustoimen tilastointijärjestelmää (Pronto) ja valvontatehtävien tilastointijärjestelmää (Merlot).
- Huolehtii pelastustoimen alaan kuuluvasta turvallisuusviestinnästä ja neuvonnasta.
- Toimii hyvinvointialueen asiantuntijana pelastustointia koskeissa asioissa.
- Huolehtii vahvistetun valvontasuunnitelman mukaisesti onnettomuuksien ehkäisystä ja vahinkoriskien hallinnasta sekä palotarkastuksista.

- Seuraa vahvistetun omavalvontasuunnitelman mukaisesti pelastustoimen palvelujen palvelutasopäätöksen mukaisen tason toteutumista hyvinvointialueella ja raportoi omavalvonnan tuloksista säännöllisesti hyvinvointialueen päätöksentekokoelimille sekä julkisuuteen.
- Huolehtii osaltaan väestönsuojeluun kuuluvista tehtävistä ja ylläpitää niiden edellyttämää väestönsuojeluvalmiutta.
- Laatii yhteistyössä kuntien ja muiden viranomaisien kanssa väestön suojaamista koskevat suunnitelmat sekä suunnitelmat väestön tai sen osan siirtämiseksi pois vaaran uhkaamalta alueelta ja sijoittamiseksi turvalliselle alueelle.
- Huolehtii, että Lapin hyvinvointialueella on väestön varoittamiseen tarvittavat hälytysjärjestelmät.
- järjestää väestönsuojelu- ja suuronnettomuusharjoituksia sekä muita operatiivisen valmiuden ylläpitämiseksi tarvittavia harjoituksia.
- Yhteensovittaa ja suunnittelee sen vastuulla olevien pelastustehtävien viranomaisyhteistoiminnan.
- Huolehtii pelastustoimen sivutoimisen henkilöstön (sopimuspalokunnat) perus- ja täydennys- kouluttamisesta sekä ammattihenkilökunnan täydennyskouluttamisesta.
- Huolehtii pelastustoiminnasta hyvinvointialueen vesialueilla ja osallistuu pelastustoimintaan merialueilla.
- Huolehtii öljyvahinkojen ja muiden ympäristövahinkojen torjunnasta ja torjuntavalmiuden ylläpidosta.
- Huolehtii vaarallisten aineiden käsittelyn ja käytön viranomaisvalvonnasta.
- Antaa toimialaansa kuuluvilla suorituskyvyillä virka-apua muille viranomaisille.
- Toimii pelastusalan asiantuntijana maankäytön suunnittelussa sekä rakentamisen ohjauksessa ja valvonnassa.

Pelastuslaitos voi huolehtia myös muista toimialalle soveltuvista tehtävistä, jos siitä ei ole ilmeistä haittaa pelastuslaissa säädettyjen tehtävien hoitamiseksi.

Toimintaympäristön muutokset

Hyvinvointialueen pelastustoimen palvelutasopäätös vuosille 2024-2025 hyväksyttiin aluevaltuustossa 20.11.2023. Pelastustoimen palvelutasopäätöksessä määritellään riskianalyysiin perustuen konkreettiset tavoitteet pelastustoimen lakisääteisten palvelujen toteuttamiseen. Pelastustoimen palvelutason tulee vastata paikallisia tarpeita ja onnettomuusuhkia ja palvelutasoa määriteltäessä otetaan huomioon myös toiminta poikkeusoloissa. Vuonna 2024 hyvinvointialueiden niukkeeneva talous asettaa suuria haasteita palvelutasopäätöksen mukaisen palvelutason ylläpitämiseksi ja palvelutason kehittämiseksi. Kansalliset vaatimukset palvelutasolle tiukkenevat koko ajan, mutta talouskehitys ei mahdollista palvelutason kehittämistä samassa suhteessa.

Pelastustoimen toimintaympäristöä leimaavat monet riskit ja yhteiskunta on muuttanut riskipotentiaaliltaan epästabiliiksi. Tämä asettaa jatkuvuushaasteita pelastustoimen palvelutason toteuttamiselle. Jo yhden vuoden sisälläkin palvelutasotarpeet voivat

muuttua huomattavasti palvelutasopäätöksessä tarkoitettua. Erilaiset kriisit (koronapandemia, Ukrainan sota ja laajamittainen maahantulo) sekä muutokset turvallisuusympäristössä asettavat kasvavia vaatimuksia pelastustoimen riskiarviolle ja palvelutasolle.

Erilaisten suorien kriisien lisäksi yhteiskunta on entistä riippuvaisempi teknisestä infrastruktuurista ja alttiimpi sen häiriöille. Ilmastonmuutoksesta johtuen myös sään ääri-ilmiöt tulevat lisääntymään ja aikaan- saavat entistä voimakkaampia myrskyjä, tulvia, rankkasateita ja metsäpaloja. Kaikki nämä asettavat pelastustoimen toimintavalmiudelle entistä suurempia vaatimuksia.

Maakunnan elinkeinorakenteen kehittyminen asettaa sekin paineita pelastustoimen palvelutasolle. Meri-Lapin teollisuus yksittäisenä riskikeskittymänä ja kaivokset maakuntaan hajautuneina riskikohteina tästä eräinä esimerkkeinä. Suunnitelmat kaivostoiminnan laajentamisesta, pienydinvoimalan rakentamisesta Tornioon sekä matkailun huomattava laajeneminen ja NATO-jäsenyys merkitsevät huomattavasti nykyistä suurempaa palvelutarvetta. Nykyisellä rahoitusmallilla, jossa valtaosa rahoituksesta on sidottu asukaslukuun, nykyisen palvelutason ylläpitäminen ei näytä tulevaisuudessa mahdolliselta.

Väestön ikääntyminen ja keskittyminen vaikuttavat pelastustoimen palvelujen tarpeeseen, kysyntään ja järjestämistapaan. Palvelujen tarve kasvukeskuksissa lisääntyy ja palvelujen turvaaminen harvaan asutuilla seuduilla vaikeutuu. Ikääntyvälle väestölle tyypilliset onnettomuusriskit kasvavat. Pelastuslaitoksen tehtävämäärät ovat olleet viime vuosina tasaisessa kasvussa, ja kausivaihtelua on aiheuttanut lähinnä vuosittainen maastopalojen määrä. On arvioitavissa, että jo lähivuosina pelastustoimen tehtävämäärä lähestyy 5000 tehtävää vuodessa, ellei elinkeinorakenteessa ja muissa ulkoisissa seikoissa tapahdu olennaisia muutoksia.

Esikunta

Pelastuslaitoksen esikunta tuottaa pelastuslaitoksen yhteiset palvelut eli hankintojen ja koulutussuunnittelun toteuttamisen (1 htv) sekä viestinnän (1 htv) ja valmiussuunnittelun (2htv).

Pelastuslain 64 §:n mukaan pelastustoimen viranomaisten on varauduttava toimialaansa kuuluvien väestönsuojelutehtävien hoitamiseen riittävin suunnitelmin ja etukäteen tapahtuvin valmisteluin:

- Huolehtimalla väestönsuojelutehtävien edellyttämästä sodan ajan uhkien ja niiden vaikutusten arvioinnista
- Kouluttamalla ja varaamalla väestönsuojelun johto- ja erityishenkilöstöä sekä muuta henkilöstöä väestönsuojelutehtäviin
- Huolehtimalla väestönsuojelun johtamis-, valvonta- ja hälytysjärjestelmien perustamisesta ja ylläpidosta
- Varautumalla valmiuslain 121 §:ssä tarkoitettuun väestön siirtämiseen
- Huolehtimalla muistakin näitä vastaavista toimenpiteistä.

- Valmistautumalla perustamaan valmiuslain 128 §:n mukaisesti väestön suojaamiseksi ja väestönsuojelun johtamisen tehostamiseksi poikkeusoloissa johtokeskuksia sekä väestönsuojelumuodostelmia sammutus-, pelastus-, ensiapu-, huolto-, raivaus- ja puhdistustehtäviä tai muita näihin rinnastettavia, väestön suojaamiseksi välttämättömiä tehtäviä varten.
- Lisäksi valmiuden ja varautumisen kokonaisuuteen kuuluu pelastuslaitoksen huoltovarmuuteen, tulva-, myrsky ja maastopalovarautumiseen sekä suuronnettomuusvalmiuden ylläpitoon liittyviä tehtäviä:
 - Kansallisen, alueellisen sekä paikallisen riski ja uhka-arvion muodostaminen (normaali- ja poikkeusolot sekä sodan ajan uhkien arviointi)
 - Suuronnettomuussuunnitelmien ja ohjeistuksien laadinta ja harjoituttaminen
 - Väestönsuojeluhenkilöstön rekrytointi, varustaminen ja kouluttaminen ja tilahallinta
 - Materiaalinen varautuminen poikkeusoloihin
 - Huoltovarmuuden suunnittelu- ja ylläpitäminen
 - Pelastuslaitoksen valmiussuunnitelman laadinta ja ylläpito (haavoittuvuusanalyysit, jatkuvuuden hallinta ja valmiuden säätely)
 - Väestön varoittamisen johtaminen ja hälytysjärjestelmien ylläpito
 - Valmiusevakuointien suunnittelu
 - Omatoimisen varautumisen johtaminen

Pelastuspalvelut

Hyvinvointialueen tulee järjestää pelastustoimen lakisääteiset ja palvelutasopäätöksessä sille sovitut muut tehtävät alueellaan. Pelastuslaitoksen tavoite on tuottaa laadukkaat, yhdenvertaiset ja monipuoliset pelastustoimen palvelut joustavasti yhteistyössä muiden maakunnan toimijoiden kanssa. Pelastustoimen palvelutasopäätös määrittää pelastuspalvelujen tavoitteet, käytettävät voimavarat ja tuotettavat palvelut sekä niiden tason.

Pelastustoiminnan tarkoituksena on pelastaa ja suojata ihmisiä, omaisuutta ja ympäristöä onnettomuuden uhatessa tai sattuesssa sekä rajoittaa onnettomuudesta aiheutuvia vahinkoja ja lieventää onnettomuuden seurauksia.

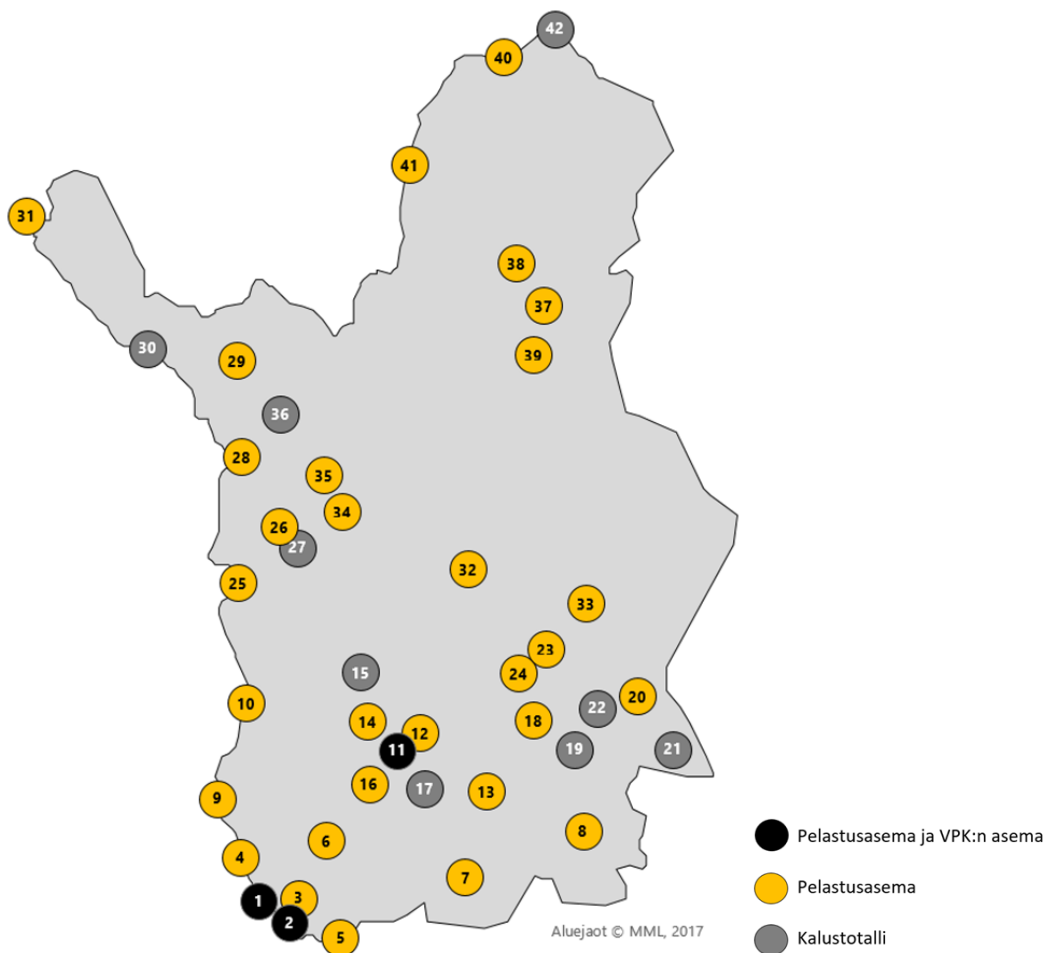
Lapin pelastuslaitoksen pelastustoiminnan suorituskykyä ja toimintavalmiutta ylläpidetään pelastusasemaryhmittäin, joissa on yhteensä 33 pelastusasemaa ja 9 kalustotallia. Pelastustehtävään lähtee pelastushenkilöstöä kalustoineen joko yhdeltä tai useammalta pelastusasemalta. Pelastustoiminnassa tarvittavat resurssit kootaan lähimmän yksikön tarkoituksenmukaisuusperiaatteella ja tarvittaessa koko maakunnan pelastusresurssit ovat käytettävissä. Erityisesti rajaseutukunnissa lisäapua voidaan saada myös naapurivaltion, Ruotsin ja Norjan, alueelta. Vastavuoroisesti Lapin pelastuslaitos antaa tarvittaessa apua myös näiden rajanaapurivaltioiden puolelle.

Pelastusasemaryhmien henkilöstöllä mahdollistetaan, että pelastustoimintaa johtaa pelastuslain 34 § mukaisesti aina pelastusviranomainen. Pelastuslain 35 § mukaan pelastuslaitoksen päivystävä palomestari toimii yleisjohtajana. Päivystävä palomestari yhteen sovittaa eri viranomaisten toimintoja ja ylläpitää tilannekuvaa operaatiokeskuksesta käsin, joka toimii Rovaniemen ja/tai Kemin paloasemalla 24/7. Tarvittaessa johtamisen tueksi ja johtokeskustoiminnan operaattoriksi hälytetään päällikköpäivystäjä.

Pelastustoimen järjestelmän on vastattava onnettomuusuhkia ja erityisten riskikohteiden asettamia vaatimuksia. Lisäksi pelastustoimintaa tulee olla mahdollista suorittaa myös häiriötilanteiden, suuronnettomuuksien ja poikkeusolojen aikana. Lapin merkittävimmät uhat ja riskit tulevat teollisuudesta, kaivoksista, liikenteestä, matkailusta, luonnon ilmiöistä, puolustusvoimien varastoista, harjoitusalueesta ja lentotoiminnasta sekä erityisryhmien asumisesta. Lapin pelastuslaitoksen alueella on 18 pelastuslain 48 §:n mukaista erityistä vaaraa aiheuttavaa kohdetta, joihin pelastuslaitoksen on laadittava ulkoinen pelastussuunnitelma. Kohteet edellyttävät suunnitelman päivittämisen lisäksi suuronnettomuusharjoittelua kolmen vuoden välein. Lisäksi Lapin kaikilla viidellä lentoasemalla pitää nykymääräysten mukaan järjestää onnettomuusharjoitus joka vuosi ja suuronnettomuusharjoitus joka toinen vuosi.

Pelastuslaitos seuraa onnettomuusuhkien sekä onnettomuuksien määrän ja syiden kehitystä ja ryhtyy tarvittaessa osaltaan toimenpiteisiin onnettomuuksien ehkäisemiseksi. Lapin pelastuslaitoksen toiminta-alueen laajuus, pitkät etäisyydet, arktiset olosuhteet, turismin ja rajanaapureiden tuoma kansainvälisyys sekä toimintaympäristön monimuotoisuus mereltä tuntureille kaupungeista erämaihin asettavat erityisiä haasteita ja vaatimuksia pelastustoimintaan.

Pelastustoiminnan tavoitteiden saavuttaminen ei ole mahdollista ilman ammattitaitoista, osaavaa vakinaista päätoimista ammattihenkilöstöä ja vapaaehtoista sopimuspalokuntien (31 kpl) henkilöstöä. Henkilöstö ylläpitää ammattitaitoaan säännöllisellä harjoittelulla sekä täydennyskoulutuksella. Tehokkaan suorituskyvyn ylläpitäminen koko maakunnan alueella on varsin haastava tehtävä. Suurimmat haasteet pelastustoiminnan suorituskyvyn ylläpitämiseen tulevaisuudessa liittyvät pelastusasemaverkoston ylläpitoon, sopimuspalokuntien hälytysosastojen henkilöstön sekä toimintavarman hälytysajoneuvokaluston riittävyyden turvaamiseen. Jotta nykyisiin onnettomuusriskeihin voidaan vastata tehokkaasti ja laadukkaasti tulee pelastuslaitoksen pystyä parantamaan erityisesti II-IV riskiruutualueilla sijaitsevien pelastusasemaryhmien suorituskyyä.

Turvallisuuspalvelut

Pelastuslain tavoitteena on parantaa ihmisten turvallisuutta ja vähentää onnettomuuksia. Tavoitteeseen pääsemiseksi pelastuslaki antaa velvoitteita sekä yksittäisille ihmisille, yrityksille ja yhteisöille että viranomaisille.

Pelastuslaitos huolehtii alueellaan pelastustoimelle kuuluvasta ohjauksesta, neuvonnasta ja turvallisuusviestinnästä sekä valvontatehtävästä. Näillä onnettomuuksien ehkäisyn ja valvonnan toimilla edistetään, tuetaan ja seurataan pelastuslain mukaisten lakisääteisten velvoitteiden noudattamista. Tavoitteena on onnettomuuksien ehkäiseminen, varautuminen onnettomuuksien torjuntaan sekä asianmukainen toiminta onnettomuus- ja vaaratilanteissa ja onnettomuuksien seurausten rajoittamisessa. Pelastusviranomaisten on huolehdittava myös muun lainsäädännön mukaan pelastustoimelle kuuluvista tehtävistä. Näitä, yleisimmin valvonta- ja lupa-päätöstehtäviä, tulee erityisesti vaarallisia aineita koskevasta lainsäädännöstä.

Pelastuslain (2011/379) 79 § mukaan pelastuslaitoksen on laadittava valvontasuunnitelma valvontatehtävän toteuttamisesta. Valvontasuunnitelmassa määritellään valvonnan resurssit, suoritettavat palotarkastukset ja muut valvontatoimenpiteet sekä kuvataan, miten valvontasuunnitelman toteutumista arvioidaan. Suunnitelmassa on huomioitu myös

pelastuslaitoksen toteuttama pelastustoimelle kuuluva ohjaus, neuvonta ja turvallisuusviestintä. Pelastus- ja valmiuslautakunta hyväksyy pelastuslaitoksen vuosittaisen valvontasuunnitelman ja se toimitetaan tiedoksi aluehallintovirastolle.

Toimialan keskeiset toiminnalliset tavoitteet

Valvontasuunnitelman määrälliset tavoitteet ollaan saavuttamassa. Valvonta- ja asiantuntijapalvelujen palvelutuotannon kehittämisen tavoitteena on siirtyä määrällisestä suorittamisesta palvelujen laadun ja vaikuttavuuden vahvistamiseen Sisäministeriön suositusehdotuksien mukaisesti.

Oma- ja ulkovalvontaohjelman / -suunnitelman mukaiset seurattavat mittarit

- Määräaikaisen valvonnan suoritteet
- Epäsäännöllisen valvonnan suoritteet
- Asiantuntijapalvelujen suoritteet
- Turvallisuusviestinnän suoritteet
- Talouden toteuma
- Koulutusseuranta
- Läheltä piti-ilmoitukset

Toimialan talous

Pelastuslaitoksen toimiala on pysynyt tiukasti sille annettujen talousarviomäärärahojen puitteissa, eikä hyvinvointialueen talouden alijäämä ole seurausta pelastuslaitoksen palvelutason ylläpitämisestä. Talouden raamissa pysyminen on toisaalta merkinnyt sitä, ettei pelastuslaitoksen kehitystyöhön ole ollut määrärahoja ja toisaalta sitä, että pelastuslaitos toimii jatkuvasti palvelutason minimirajalla.

Kuten kaikki muutkin hyvinvointialueen toimialat, pelastuslaitoskin sopeuttaa taloutaan entisestään niukkenevaan kehykseen. Kun pelastuslaitoksen sitomattomat toimintamäärärahat ovat jo ennestään olemattomat, tämä tuottaa suuria haasteita, mikäli palvelutasoa pyritään ylläpitämään. Suurempia säästöjä on mahdollista hakea enää vain henkilöstöä vähentämällä, paloasemaverkostoa harventamalla, jatkuvasti rikki olevaa kalustoa uusimalla ja sisäistämällä joitakin nykyisellään ulkoistettuja palveluja.

Turvallisuuspalvelujen suorituskyvyn rakentaminen tulee edelleen jatkumaan. Henkilö- sekä suorituskykyvajeen takia kulut eivät tule vielä toteutumaan täysimääräisesti vuonna 2024.

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Pelastuslaitos	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	500	500	500
Myyntituotot	75	75	
Maksutuotot	356	356	387
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot	69	69	113
Toimintakulut	-24 527	-24 527	-26 000
Henkilöstökulut	-16 477	-16 727	-17 970
Palvelujen ostot	-2 172	-2 251	-2 449
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 837	-2 000	-1 863
Avustukset			
Muut toimintakulut	-4 040	-3 549	-3 718
Toimintakate (sitova)	-24 027	-24 027	-25 500

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Pelastuspalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	337	322	357
Myyntituotot	75	75	
Maksutuotot	193	178	244
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot	69	69	113
Toimintakulut	-22 757	-22 776	-24 230
Henkilöstökulut	-15 215	-15 465	-16 587
Palvelujen ostot	-1 967	-2 046	-2 303
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 730	-1 893	-1 770
Avustukset			
Muut toimintakulut	-3 844	-3 372	-3 569
Toimintakate	-22 420	-22 454	-23 872

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Turvallisuuspalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	163	178	143
Myyntituotot			
Maksutuotot	163	178	143
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-1 770	-1 751	-1 770
Henkilöstökulut	-1 262	-1 262	-1 383
Palvelujen ostot	-205	-205	-146
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-107	-107	-93
Avustukset			
Muut toimintakulut	-196	-177	-149
Toimintakate	-1 607	-1 573	-1 628

Toimialan riskit ja riskienhallinta

Lapin pelastuslaitoksen toiminnan operatiiviset riskit riittävät yhtäältä henkilöstön riittävyyteen palvelutason mukaisten palveluiden toteuttamiseksi tilanteessa, jossa erityisesti harva-alueen resurssit ovat äärimmäisen ohuet ja toisaalta taas kasvavaan hälytysmäärään, jota maakunnan erityinen riskipotentiaali, sesonkiriskit, sään ääri-ilmiöt ja pitkät etäisyydet korostavat. Nykyisillä henkilöstöresursseilla mahdollisuudet tuottaa palveluja säännöllisen työajan puitteissa ovat korostuneen rajalliset. Erityisesti mahdollisuudet päällekkäisten hälytystehtävien, nopeiden suojaväistöjen ja suuronnettomuuksien hoitamiseen ovat nykyresursoinnilla puutteelliset.

Pelastuslaitoksen toimialalla henkilöstö muodostaa sen resurssin, jolla pelastuslaitoksen tehtävät voidaan hoitaa. Varallaolon poistuminen pelastusosalta sekä epäonnistunut koulutuksen ennakointi ja koulutuksen rahoituksen riittämättömyys ovat aikaansaaneet alalle henkilöstöpulan, joka muodostaa tulevana vuosina huomattavan toiminnallisen ja taloudellisen riskin toiminnalle. Koko valtakunnan tasolla Suomessa on tarve 1300 uudelle pelastajalle ja eläköityminen huomioon ottaen noin 2500 pelastajalle vuosikymmenen loppuun mennessä. Pelastajapula vaikeuttaa jo nyt osin pelastuslaitoksen palveluntuotantoa ja kasvattaa ylityökertymää, kun sijaisia on vaikeaa saada. Riskiä korostaa vielä se, että sopimuspalokuntien sivutoiminen henkilöstö ikääntyy ja myös osa-aikaisen sivutoimisen henkilöstön rekrytointi on muuttunut osassa kuntia vaikeaksi, ellei mahdottomaksi. Riskiä pyritään hallitsemaan pelastusalan työhyvinvoinnista ja pelastuslaitoksen työnantajamaineesta huolehtimalla.

Yhteiskunta on elänyt erilaisten kriisien keskellä vuodesta 2020 lukien. Pandemia, sään ääri-ilmiöt ja turvallisuuspoliittisesti epävakaa maailma korostavat valmius- ja väestönsuojelutehtävien hoitoon käyttävän resurssin määrää ja laatua. Nykyisellään pelastuslaitoksen kyky vastata poikkeus- olojen lakisääteisistä velvoitteistaan edes suunnitelmata-solla on hyvin rajoittunut. Tämä muodostaa huomattavan valmiusriskin, mikäli turvalli-

suustilanne yhteiskunnassa syystä tai toisesta akuutisti huonontuu. Toisaalta niukat resurssit muodostavat riskin siitä, että pelastustoimella ei ole mahdollisuuksia tukea kuntien valmius- ja evakuointisuunnittelua, jolloin väestönsuojelun kokonaisuus ei jäsenny kokonaisuutena toimivaksi.

Pelastuslaitokselle on aluepelastuslaitoksen aikana kertynyt huomattava investointivaje, kohdistuen kalustoon, varusteisiin ja paloasemaverkkoon. Lapin hyvinvointialue on lähtenyt investointi- suunnitelmissa purkamaan kertynyttä investointivelkaa asianmukaisella tavalla, mutta lainanottovaltuuden puuttuminen aikaansaa suuren riskin siitä, etteivät investointisuunnitelmat toteudu suunnitellulla tavalla. Ikääntynyt kalusto ja puutteet varusteissa sekä paloasemaverkon kunto muodostavat kuitenkin koko investointisuunnitelmakauden merkittävän taloudellisen, toiminnallisen sekä henkilöstön työturvallisuuden ja työhyvinvoinnin riskin, joka nyt hyväksytyllä investointitasolla alkaa laskemaan vuosi- kymmenen loppupuolella.

Turvallisuuspalveluihin on rekrytoitu useita työuranalussa olevia ihmisiä valvottavilta aloilta ja heidän kouluttamisensa pelastusalan valvonnan asiantuntijaksi kestää useita vuosia ja on kallista. Riskinä on koulutettujen ihmisten siirtyminen turvallisuusasiantuntijoiksi aloille, josta he tulivat.

8.5. Kehittämisen- ja strategiapalvelut

Toimialan kuvaus

Kehittämisen- ja strategiapalveluiden tehtävänä on toimia aluevaltuuston, aluehallituksen, hyvinvointialueen toimialojen ja niiden alaisten vastuualueiden ja -yksiköiden tukena toimialaan liittyvien palvelujen järjestämisessä ja tuottamisessa. Toimialan tehtäviä ovat mm. tutkimus-, kehittäminen-, strategisen suunnittelun, laadunhallinnan, viestinnän ja tietohallinnon palvelut.

Toimintaympäristön muutokset

Toimiala koordinoi, projektoi ja johtaa alueellisen potilas- ja asiakastietojärjestelmän käyttöönottoa. APT-järjestelmän käyttöönotto kasvattaa toimialan henkilöstön lukumäärää ja se aloitetaan sosiaalihuollon järjestelmän käyttöönotolla. APTJ:n käyttöönoton lisäksi mahdollistetaan hyperautomaation, ohjelmistorobotikan (RPA) ja tekoälyn (AI) käyttöönotto kaikilla toimialoilla.

Vuoden 2024 aikana käynnistetään selvitys, jonka pohjalta lähdetään laatimaan konkreettista yhteistyömallia pohjoisen YTA-alueen hyvinvointialueiden kesken. Tavoitteena tulisi olla yhteistyön lisääminen hyvinvointialueiden kesken, mm. tutkimuksen, kehittämisen, tietojohdamisen, digitaalisten palvelujen ja tietyin osin tietohallinnon palvelujen osalta. Yhteistyö voi olla konkreettista yhdessä tekemistä, esim. Kilpailutukset, yhteiset

hankkeet tai yhteinen innovaatiotyö tai yhteisiä YTA-virkoja. Edellä mainitun toiminnan etenemisestä informoidaan aluehallitusta ja aluevaltuustoa.

Vuoden 2023 aikana on valmistelu myös toimialan organisaatiouudistusta, missä tarkastellaan mm. toimialan johtamisrakenteita, esihenkilöiden määrää ja henkilöstön tehtävänkuvia. Mahdollinen organisaatiouudistus on tarkoitus toteuttaa vuoden 2024 aikana.

Tutkimus- ja kehittämispalvelut

Tutkimus- ja kehittämispalveluiden vastuualue tukee osaltaan hyvinvointialueille asetettua lakiin perustuvaa veloitetta kehittää tehtäväalansa tutkimus-, kehittäminen- ja innovaatiotoimintaa valtakunnalliset tavoitteet huomioiden. Lapin hyvinvointialueen tutkimus- ja kehittämispalvelujen tehtävänä on tuottaa tutkimushallinnon palveluja sekä koordinoita ja toteuttaa organisaatiolaajuisia kehittämishankkeita yhteistyössä muiden toimialojen kanssa. Vastuualue tuottaa organisaatiolle projektipäällikköpalveluja, hallinnoi hyvinvointialueen kehittämissalkkua ja vastaa Lapin hyvinvointialueen valtakunnallisesta erityistehtävästä saamenkielisten palvelujen kehittämisessä. Vastuualue vastaa osallisuus- ja yhdyspintatoiminnasta sekä hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen koordinoinnista ja kehittämisestä. Edellä mainitut tehtävät toteutetaan tiiviissä yhteistyössä luottamuselinten ja hyvinvointialueen muiden toimialueiden ja vastuualueiden kanssa.

Vuonna 2024 vastuualue tulee vahvistamaan yhteistyötä alueellisten koulutus-, kehittämis- ja tutkimustoimintaa harjoittavien organisaatioiden (ammattikorkeakoulu, yliopisto jne.) kanssa. Yhteistyötä vahvistetaan mm. Laphan strategiaa palvelevien yhteishankkeiden suunnittelussa ja toteutuksessa. Lisäksi vastuualue osallistuu YTA-alueen ja kansallisen tason verkostoihin TKI-toimintaan liittyvän yhteistyön edistämiseksi hyvinvointialueiden kesken.

Vastuualueella tehdään myös kehittämistyötä hankkeiden ja projektien hallintaan ja koordinaatioon liittyen. Hanketoimintaan liittyvät prosessit kuvataan, yhtenäistetään ja selkiytetään, sekä suunnitellaan ja pyritään ottamaan käyttöön hanketoiminnan koordinaatiota tukeva projektinhallintatyökalu. Lisäksi vastuualueella kehittämisen kohteena ovat Laphan henkilöstölle tarjolla olevat tieto- ja informaatiokopalvelut, joiden osalta edistetään niiden käytettävyyttä ja tarveperustaisuutta toimintaympäristön tilanne huomioiden, sekä haetaan uusia yhteistyömahdollisuuksia ko. palveluiden kehittämiseen.

Saamenkielisten palvelujen kehittämisen vastuuyksikön toimintaa vuonna 2024 ohjaavat saamenkielisten palvelujen vuosikertomuksessa 2023 esitetyt toimenpiteet, jotka aluevaltuusto on hyväksynyt 20.11.2023. Vastuuyksikössä valmistellaan vuonna 2024 saamenkielisten palveluiden organisointitapaan liittyviä muutoksia, joilla parannetaan saamenkielisten palveluiden kustannustehokkuutta ja vaikuttavuutta. Lisäksi yksikössä valmistaudutaan saamelaisen psykososiaalisen tuen yksikkö Uvjan toiminnan vakiinnuttamiseen ja valtioiden rajat ylittävien palvelujen vahvistamiseen. Yksikön toiminnan painopisteenä on osaavan saamenkielisen henkilöstön saatavuuden turvaaminen. Vuoden 2024 aikana yksikkö kouluttaa myös hyvinvointialueen henkilöstöä saamelaisten kielellisten ja kulttuuristen oikeuksien suhteen. Yksikkö jatkaa saamen kielten käännös- ja tulkkauspalveluiden tarjoamista koko hyvinvointialueelle, vähentäen näin ostopalvelujen tarvetta.

Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen ja yhdyspintatoimintatoiminta panostaa vuonna 2024 lakisääteisten tehtävien toteuttamisen lisäksi alueellisten hytetutyön yhdyspintarakenteiden kehittämiseen ja kuvaamiseen, sekä pyrkii edistämään erityisesti elintapaohjauksen yhdyspintatoimintaa. Järjestöyhteistyötä kehitetään osana hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen rakenteita, neuvotteluja ja tiedolla johtamisen kokonaisuutta. Järjestöyhteistyön rakenteen valmistelua jatketaan tiiviissä yhteistyössä maakunnallisen järjestöneuvottelukunnan kanssa niin, että yhteistyö käynnistyy osana hyvinvointialueen yhdyspintarakennetta. Vuonna 2024 kehitetään edelleen verkostoyhteistyönä järjestötiedon, myös laadullisen tiedon mm. paikallisten ilmiöiden, asiakas- ja kokemustiedon, tuomista hyvinvointijohtamisen tietopohjaan. Lisäksi jatketaan hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämistyötä tekevien järjestöjen toimintaedellytysten vahvistamista järjestöavustuksilla ja järjestöjen kanssa tehtävillä kumppanuus- ja yhteistyösopimuksilla.

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (POSKE)

Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen toiminta pohjautuu sosiaalialan osaamiskeskuksia koskevaan lakiin ja asetukseen (1230/2001). Sosiaalialan osaamiskeskusten

laissa määriteltyjä tehtäviä ovat mm. sosiaalialan osaamisen ja asiantuntemuksen kehittäminen, peruspalvelujen ja erityisosaamista vaativien asiantuntijapalvelujen kehittäminen, perus-, jatko- ja täydennyskoulutuksen turvaaminen sekä tutkimus-, kokeilu- ja kehittämistoiminnan toteutus alueella. Lisäksi Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusella on valtioneuvoston asetuksen mukaisesti erityistehtävänä saamenkielisiin ja -kulttuuriin pohjautuvien palveluiden kehittäminen.

Lapin hyvinvointialue vastaa sopimukselliselta pohjalta Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen Lapin toimintayksikön toiminnasta ja hallinnosta. Poske toimii kehittämis- ja strategiapalveluiden toimialalla omana vastuualueenaan. Toimintatiloja on vuokrattu Rovaniemeltä, Oulusta ja Sodankylästä, joissa työskentelee Posken ja eri hankkeiden työntekijöitä. Posken ja eri hankkeiden resursseilla on palkattu oma taloussihteerit, joka hoitaa Posken ja sen koordinoitavina olevien hankkeiden talouden, kirjanpidon ja maksatushakemukset. Kehitysjohtaja/työelämäprofessori sekä kehittämisspäälikkö työskentelevät koko Posken alueella. Valtakunnallista erityistehtävää varten Saamelaiskäräjillä työskentelee suunnittelija (70 %). Koko Posken toimintaa ohjaa neuvottelukunta. Toiminnan rahoitus perustuu lakisääteiseen valtion rahoitukseen sekä kehittämishankkeiden erillisrahoitukseen.

Vuonna 2024 toiminnan painopiste on sosiaalityön kehittämisessä ja rakenteellisen sosiaalityön kehittämisessä (sosiaalinen raportointi). Lisäksi Poske toteuttaa parin vuoden välein sosiaalihuollon ammattilaiskyselyitä. Vuonna 2024 julkaistaan sosiaalihuollon esihenkilökyselyn ja sosiaalihuollon ammattilaisten kyselyiden tulokset. Aineistot on kerätty koko YTA-alueelta. Lisäksi Poske koordinoi ja toteuttaa Kestävän kasvun ohjelman hanketta VASA2. Posken toiminta perustuu asiakkaiden osallisuuden tukemiseen ja asiakkaiden mukaan ottamiseen palveluita kehittäessä: kehittäjäasiakkaat, keskustelukahvilatoiminta (Poske & hankkeet). Sosiaalialan erityisosaamisen ja -palveluiden kehittämiseen liittyen Poske ylläpitää ja kehittää ekollega.fi portaalia, jossa sosiaalihuollon ammattilaisille kootaan tietoa ja konsultaatiomahdollisuuksia (mm. konsultaatio, diginepsyklinikka, menetelmäasiantuntijat).

Strategiset palvelut

Strategiset palvelut –vastuualue koordinoi ja vastaa osaltaan strategisen suunnittelun palveluista, strategioiden arvioinnista, järjestämiseen liittyvästä tuesta, järjestämistoimintoon liittyvästä kansallisesta yhteistyöstä sekä järjestämisen arvioinnin kehittämisestä. Strategiset palvelut koordinoivat hyvinvointialueen laatu politiikkaan ja laatu politiikan seurantaan liittyviä tehtäviä, laadunhallintatyötä ja laatu järjestelmien kehittämiseen liittyviä toimintoja. Lisäksi vastuualue vastaa hyvinvointialueen potilasasiain- ja sosiaaliasiain toiminnasta.

Talousarviovuonna 2024 strategisten palveluiden keskeiset tehtävät liittyvät strategian toimeenpano-ohjelmien valmistelun ja toimeenpanon tukeen koordinaation ja laajan strategisen tason tiedontuotannon kautta. Palveluverkostoon liittyvän päätöksenteon tueksi tuotetaan ja analysoidaan monipuolista tietoa aineistoa. Hyvinvointialueen järjestämistä vastuun ja seuranta- ja arviointivollisuuden täyttämiseksi tuotetaan päätöksenteon ja strategisen johtamisen tueksi tietoa mm. väestön hyvinvoinnista ja terveydestä

väestöryhmittäin, sosiaali- ja terveydenhuollon tarpeesta, saatavuudesta, laadusta ja integraatioista sekä kustannusvaikuttavuudesta. Laajaa yhteistyötä tehdään niin Lapin hyvinvointialueen sisällä, YTA-alueella kuin kansallisissa verkostoissakin. Kansallista vähimmäistietosisältöä otetaan osaksi strategian raportointia sen mukaisesti kuin sitä kansallisesti julkaistaan. Liitytään kansallista lapsistrategiaa toteuttavaan verkostoyhteistyöhön lapsibudjetoinnin teemassa.

Laadunhallinnan ja riskienhallinnan osalta tehdään toimialat ylittävää yhteistyötä tavoitteena vuoden 2024 aikana valmistella ja saattaa päätöksentekoon koko hyvinvointialue-tasoinen laatu- ja riskienhallintapolitiikka toimintaohjeineen. Lapin hyvinvointialueen yhtenäinen asiakaspalautemalli ja sitä tukeva teknologinen ratkaisu otetaan käyttöön toimintavuoden aikana. THL:n yhdessä toimijoiden kanssa määrittelemä kansallinen asiakaspalautemalli otetaan hyvinvointialueella käyttöön sen valmistuessa. Sosiaali- ja potilasasiamiestoiminta toteutetaan vuonna 2024 kokonaan omana toimintana ja toiminta siirtyy vuoden 2024 alusta samaan kokonaisuuteen, missä toteutetaan asiakkaiden ja potilaiden oikeuksiin liittyvää valvontatoimintaa.

Viestintäpalvelut

Viestintäpalvelut vastaa osaltaan hyvinvointialueen sisäisen ja ulkoisen viestinnän sekä markkinoinnin suunnittelusta, koordinoimisesta, toteuttamisesta, mittaamisesta ja kehittämisestä. Vastuualue luo, päivittää ja kehittää viestintäjärjestelmiä kuten verkkosivuja, intranettiä ja sosiaalisen median kanavia. Viestintäpalvelut vastaa osaltaan myös brändin, visuaalisen ilmeen ja työnantajamielikuvan ylläpitämisestä ja kehittämisestä. Vastuualue tekee tiivistä yhteistyötä hyvinvointialueen luottamuselinten, toimialojen ja vastuualueiden kanssa.

Vuonna 2024 viestintäpalvelut jatkaa tarvittavien viestintäjärjestelmien ja toimintatapojen käyttöönottoa sekä selvittää, miten tekoälyä voidaan hyödyntää viestintätyössä. Eri-laiset toiminnassa ja palveluissa tapahtuvat muutokset sekä niihin liittyvä osallistaminen vaativat paljon sekä sisäistä että ulkoista viestintää. Ulkoisen viestinnän osalta tärkeää on yhteystietojen näkyvyyden ja nettisivujen kehittäminen, digitaalisten sote-palvelujen markkinointi sekä hyvinvointia, terveyttä ja turvallisuutta edistävien sisältöjen luominen. Sisäisessä viestinnässä keskitytään mm. vuorovaikutteisuuden lisäämiseen sekä esihenkilöiden ja johdon työn tukemiseen viestinnän keinoin. Hyvinvointialueelle aletaan luoda työnantajabrändiä, johon rekrytointimarkkinointi jatkossa pohjautuu.

Tietohallinto ja digitaaliset palvelut

Tietohallinnon ja digitaalisten palvelujen vastuualue vastaa osaltaan Lapin hyvinvointialueen tietohallinnosta, tietojärjestelmien hankinnasta, ylläpidosta ja kehittämisestä. Lisäksi vastuualue vastaa organisaation ICT-infrastruktuurista, digitaalisista palveluista ja tietojohdamisen palveluista. Vastuualue toimii palveluyksikkönä muille toimialoille ja vastuualueille.

Tietohallinto ja digitaaliset palvelut –vastuualue toimii sekä palvelujen järjestäjänä että tuottajana. Vastuualue toimii tiiviissä yhteistyössä järjestelmätoimittajien, ICT-inhouse-yhtiöiden sekä kansallisten ja kansainvälisten ICT-toimijoiden kanssa.

Tietoturvan ja tietosuojan osalta kehittämistyötä ja valmiutta edelleen kohotetaan. ICT-toimintaympäristön kriittisyys ja järjestelmien haavoittuvuus on tiedostettu sekä kyber-turvallisuusympäristössä tapahtuneet oleelliset muutokset, jotka edellyttävät aktiivisia panostuksia yhä enemmässä määrin.

Asiakastietolaki on uudistumassa ja uusi asiakastietolaki tulee voimaan vuoden 2024 alusta alkaen. Laki velvoittaa kaikki julkiset sosiaalihuollon palveluantajat liittymään sosiaalihuollon asiakastiedon arkistoon. Julkisen sosiaalihuollon palvelunantajien tulee ottaa käyttöön Kanta-palvelut ja liityttävä tämän hetken tiedon mukaan siihen viimeistään 1.9.2024. Tämä edellyttää Lapin hyvinvointialueella uuden sosiaalihuollon asiakastieto-järjestelmän käyttöönottoa ja samalla järjestelmien yhteensovittamista sosiaalihuollon osalta.

Tietojärjestelmien yhdenmukaistamistyötä edelleen jatketaan. Suurin osa yhdenmu-kaistamisesta tapahtuu tietojärjestelmien kilpailuttamisen kautta. Suunniteltuja kilpai-lutuksia vuodelle 2024 ovat mm. ESM-palvelunhallinta-, henkilöstö- ja palkkahallinnon-, työvuorosuunnittelu-, takaisinsoitto-, hoitajakutsu-, henkilöturva-, kulunvalvonta-, sosi-aalinen luototus- ja asiakaspalautejärjestelmä.

Digitaalisten palveluiden osalta jatketaan digistrategiatyötä ja käyttöönotetaan sekä ke-hitetään uusia digitalisapalveluita hyvinvointialueen strategisten tavoitteiden mukai-sesti. Lisäksi nykyisiä digitaalisia palveluita tuetaan, ylläpidetään ja yhdenmukaistetaan koko hyvinvointialuelajuisiksi.

Tietojohtamisen palveluissa jatketaan väliaikaisen valmistelutoimielimen aikana aloitet-tua Lapin hyvinvointialueen alueellisen tietojohtamisen kehittämisen projektia. Lisäksi tietojohtamisen palvelut osallistuvat tietojohtamisen osalta tiiviisti APTJ-hankkeen suunnitteluun ja toteutukseen. THL:n kanssa pilotoitava perusterveydenhuollon hoi-toonpääsyn rivitietojen takaisinsoitto on ensimmäinen kansallinen kokeilu aiheeseen liittyen. Uusien raporttijulkaisujen tuottaminen Lapin hyvinvointialueen raportointipor-taaliin kiihtyy vuoden 2024 aikana. Tietojohtamisen teknologiaympäristön ylläpito ja ke-hitystyöt jatkuvat normaaliin tapaan sekä lähdejärjestelmämuutoksista johtuvat työt.

Toimialan keskeiset toiminnalliset tavoitteet

- Järjestetään ja tuotetaan tarpeenmukaiset ja kustannustehokkaat viestintä-, ICT- ja tietohallinnon palvelut toimialoille
- Edistetään hyvinvointialueen digitaalisten palvelujen käyttöönottoa ja digisote-kes-kuksen perustamista
- Edistetään hyvinvointialueen henkilöstön ja väestön osallistumismahdollisuuksia
- Edistetään hyvinvointialueen, kuntien ja järjestöjen välistä yhdyspintatyötä
- Valmistellaan strategian toimeenpano-ohjelmat

- Luodaan Lapin hyvinvointialueelle ja alueen kunnille hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistämisen toimintamallit
- Tuetaan omalla asiantuntemuksella toimialojen tutkimus-, kehittämis- ja innovaatio-työtä ja koordinoidaan hyvinvointialueen tutkimus- ja kehittämistoimintaa
- Kehittämis- ja strategiapalvelujen toimintaa muutetaan ja tarvittaessa sopeutetaan vastaamaan toimialojen tarpeita ja muutoksia

Toimialan talous

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Kehittämis- ja strategiapalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	17 716	17 406	7 407
Myyntituotot	1 310	1 000	907
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	16 406	16 406	6 500
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-64 075	-63 432	-53 202
Henkilöstökulut	-16 233	-15 675	-12 790
Palvelujen ostot	-45 096	-45 050	-37 513
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-394	-402	-610
Avustukset	-500	-500	-550
Muut toimintakulut	-1 851	-1 804	-1 739
Toimintakate (sitova)	-46 359	-46 025	-45 795

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Kehittämis- ja strategiapalvelujen toimialajohto	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-203	-203	-172
Henkilöstökulut	-149	-149	-157
Palvelujen ostot	-40	-40	-15
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10	-10	
Avustukset			
Muut toimintakulut	-4	-4	-1
Toimintakate	-203	-203	-172

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Tutkimus- ja kehittämisspalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	8 903	8 903	993
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	8 903	8 903	993
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-13 095	-13 095	-3 237
Henkilöstökulut	-4 721	-4 721	-2 024
Palvelujen ostot	-7 588	-7 588	-600
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-253	-253	-47
Avustukset	-500	-500	-550
Muut toimintakulut	-33	-33	-16
Toimintakate	-4 192	-4 192	-2 243

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Pohjois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskus (POSKE)	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	7 503	7 503	5 506
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	7 503	7 503	5 506
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-7 503	-7 503	-5 491
Henkilöstökulut	-3 934	-3 934	-3 383
Palvelujen ostot	-3 431	-3 431	-1 871
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-32	-32	-61
Avustukset			
Muut toimintakulut	-107	-107	-176
Toimintakate			15

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Strategiset palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-1 634	-990	-946
Henkilöstökulut	-1 315	-757	-768
Palvelujen ostot	-258	-212	-157
Aineet, tarvikkeet ja tavarat		-8	-8
Avustukset			
Muut toimintakulut	-61	-13	-13
Toimintakate	-1 634	-990	-946

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Viestintäpalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-1 201	-1 201	-1 045
Henkilöstökulut	-715	-715	-721
Palvelujen ostot	-466	-466	-285
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			-20
Avustukset			
Muut toimintakulut	-20	-20	-20
Toimintakate	-1 201	-1 201	-1 045

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Tietohallinto ja digitaaliset palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	1 310	1 000	907
Myyntituotot	1 310	1 000	907
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-40 440	-40 440	-42 311
Henkilöstökulut	-5 400	-5 400	-5 738
Palvelujen ostot	-33 314	-33 314	-34 585
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-100	-100	-474
Avustukset			
Muut toimintakulut	-1 627	-1 627	-1 513
Toimintakate	-39 130	-39 440	-41 404

8.6. Hallinto- ja tukipalvelut

Toimialan kuvaus

Hallinto- ja tukipalveluiden vastuulla ovat hankinta-, henkilöstö-, laki-, ruoka-, talous-, tekniset- ja toimistopalvelut. Hallinto- ja tukipalveluiden toimialalla on n. 900 työntekijää. Tehtävänä on järjestää ja tuottaa palveluja sosiaali- ja terveystalouden toimialoille, pelastustoimelle ja kehittämispalveluille mahdollisimman laadukkaasti ja kustannustehokkaasti. Palvelutuotannossa tapahtuvilla muutoksilla voi olla vaikutus tukipalveluiden järjestämiseen. Tästä johtuen hallinto- ja tukipalveluissa vuorovaikutus ja tilannekuvan ylläpitäminen eri toimialojen ja muiden sidosryhmien kanssa on olennaisessa asemassa.

Hallinto- ja tukipalvelut muodostuu kuudesta vastuualueesta, joiden tehtäviä kehitetään tiiviissä vuorovaikutuksessa toimialojen ja muiden sidosryhmien kanssa.

Lakipalvelut tuottaa hyvinvointialuekonsernin oikeudelliset palvelut, jotka liittyvät mm. sopimusjuridiikkaan, henkilöstöpalveluihin tai reklamaatioiden käsittelyyn liittyvään tukeen. Hankintapalvelut vastaa hyvinvointialueen kilpailutuksista, irtaimen ja kiinteän omaisuuden myynnistä, hallinnoi vakuutuksia ja koordinoi sopimushallintaa.

Talousohjaukset vastaa talous- ja laskentapalveluista sekä talousohjaukspalveluista, joka sisältää mm. ostolaskut. Talousohjaukset ohjaa ja koordinoi mm. talousarvion, tilinpäätöksen ja osavuositarkastuksen valmistelua. Muita tehtäviä ovat mm. perintä, käyttöomaisuus- ja projektihoito, taloustilastointi ja viranomaisraportointi.

Toimistopalveluiden vastuulla on asiakaslaskutus, yleishallinto, asianhallinta, arkistointi ja tekstin käsittelypalvelut. Yleishallinnon tehtäviä on mm. laskujen tiliöinti ja asiatarastus, kokouspalvelut ja johdon tuki.

Henkilöstöpalvelut vastaa hyvinvointialueen henkilöstö- ja palvelussuhdeasioiden hoidosta mm. palkkahallinnon palveluista, työnohjauksista, koulutuksista, rekrytointipalveluista, työsuojelusta, työhyvinvoinnin palveluista ja henkilöstöön liittyvästä raportoinnista sekä neuvottelutoiminnasta.

Ruokapalveluiden tehtävänä on aterioiden järjestäminen hyvinvointialueen asiakkaille. Ateriat valmistetaan mm. terveyskeskuksien vuodeosastoille, sairaaloihin, palvelukoteihin, ryhmäkotiyksiköihin, asumisyksiköille ja henkilökunnalle.

Tekniset ja logistiikkapalvelut vastaavat hyvinvointialueen toimitilojen hallinnasta, omista ja vuokratuista kiinteistökohteista, rakennuttamispalveluista, kiinteistöjen- ja laitteiden kunnossapitopalveluista. Muita tehtäviä ovat hyvinvointialueen puhtaus- ja tekstiilihuolto, logistiikka-, materiaali-, varasto- ja henkilöliikennepalvelut.

Toimintaympäristön muutokset

Toimialan talous- ja henkilöstöhallinnan järjestelmät tulevat kilpailutukseen vuoden 2024 aikana, nykyisten sopimusten voimassaoloajan päättymisen johdosta. Henkilöstöhallinnan järjestelmäkokonaisuuden kilpailutus saadaan päätökseen helmikuussa 2024. Samalla tavoitteena on lisätä automatisaatiota ja robotikkaa hallinto- ja tukipalveluiden käsittelyprosesseissa, millä tavoitellaan kustannustehokkuutta. Uusien järjestelmien ja robotiikan hyötyjä voidaan arvioida v. 2025–2026 aikana.

Hyvinvointialue on vastuussa oman toiminnan asianmukaisesta ja laadukkaasta järjestämisestä ja tuottamisesta omavalvonnan keinoin. Omavalvonnasta säädetään järjestämislain 6. luvussa. Hyvinvointialueen velvollisuuksiin kuuluu ohjata ja valvoa järjestämistä vastuulle kuuluvaa palvelutuotantoa, palveluntuottajia ja näiden alihankkijoita. Ohjaus- ja valvontapalvelut on vuoden 2023 aikana sijoittuneet sekä sosiaali- että terveystalouden toimialan alle. Varsinaista valvontayksikköä ei ole, minkä johdosta henkilöstö ja johtaminen on hajautettu.

Toiminnan luonteen vuoksi, on tarkoituksenmukaista sijoittaa ohjaus ja valvontapalvelut ”neutraalin” toimialan organisaatioon. Toimialojen välisissä neuvotteluissa on alustavasti päädytty esittämään, että ohjaus- ja valvontapalvelut sijoittuisivat hallinto- ja tukipalveluiden toimialan sisälle vuoden 2024 alusta lukien. Ohjaus- ja valvontapalveluja johtaa johtajaylilääkäri.

Pohjoisen YTA-alueen matkapalvelukeskuksen palvelu siirtyvät hyvinvointialueiden (Lappi, Pohjois-Pohjanmaa, Kainuu, Keski-Pohjanmaa) päätöksillä Tervia Logistiikka Oy:n vastuulle. Alustavan arvion mukaan Lapin hyvinvointialueen matkapalvelukeskuksen henkilöstö siirtyy yhtiön palvelukseen liikkeenluovutusperiaatteella syksyllä 2024.

Aluehallitus on päättänyt, että palkkahallinnon palvelut järjestetään omana toimintana. Vuosi 2024 on muutoksen toimeenpanovuosi, jonka aikana rekrytoidaan ja koulutetaan henkilöstöä sekä kilpailutetaan palkkahallinnon järjestelmä. Tavoitteena on, että palkkahallinnon palvelut käynnistyvät omana toimintana 1.1.2025 lukien.

Laki- ja hankintapalvelut

Hankintapalvelut toimii hyvinvointialueen keskitettynä hankintayksikkönä, joka kilpailuttaa hyvinvointialuekonsernin yhteishankinnat, toimii ulkoisissa yhteishankinnoissa yhteystahona sekä vastaa erillishankintojen kilpailuttamisprosesseista sekä sopimuskauden aikaisten toimenpiteiden valmistelusta yhteistyössä substanssin kanssa. Hankintapalvelut vastaa myös keskitetysti hyvinvointialueen irtaimen omaisuuden myynnistä sekä vakuutustoiminnan hallinnasta. Lisäksi yksikkö vastaa kivijalkakauppoihin ja verkkokauppoihin perustettavien ostotilien perustamisesta ja hallinnoinnista.

Lakipalveluiden vastuuyksikössä tuotetaan koko hyvinvointialuekonsernin oikeudelliset palvelut. Vastamme esimerkiksi hallintoon, työelämään, palveluihin ja sopimuksiin liit-

tyivistä oikeudellisista toimista sekä selvitystyöstä hyvinvointialueella. Lakipalvelut vastaavat niin käytännön oikeudellisissa tapauksissa avustamisesta, kuin myös ohjeistuksen antamisesta laintulkintaa vaativissa asioissa. Lakipalvelut edustaa hyvinvointialuetta tuomioistuimissa. Lakipalvelut osaltaan huolehtii aluevaalilautakunnan toiminnasta.

Laki- ja hankintapalvelut vastaa hyvinvointialueen sopimushallinnan ylläpidosta ja kehittämisestä sekä tukee hyvinvointialueen toimialoja sopimusten hallinnassa ja valvonnassa.

Vuonna 2024 laki- ja hankintapalveluissa aloitetaan hankintastrategian toimeenpano. Hankintastrategia sisältää laajasti hankintatoimen kehittämistehtäviä kuten mittaristot, erilaiset analyysit ja arvioinnit, joita aikataulutetaan erityisesti vuosille 2024 ja 2025. Vastuualueen henkilöstön osalta kiinnitetään huomiota osaamisen kehittämiseen ja sen varmistamiseen. Vastuualueella alkaa sopimushallintajärjestelmän käyttöönotto.

Talouspalvelut

Talouspalvelut vastuualue jakautuu kahteen vastuuyksikköön; Talous- ja laskentapalveluihin sekä Taloushallintopalveluihin. Talous- ja laskentapalveluiden vastuuyksikön keskeisiä tehtäviä ovat koko hyvinvointialueen taloussuunnittelu, rahoitusjärjestelyt, laskentapalvelut ja toimialojen tukeminen erilaisissa talouteen liittyvissä asioissa.

Hyvinvointialueen rahoitus on pääosin yleiskatteellista valtionrahoitusta. Valtio kantaa viimekätisen vastuun hyvinvointialueiden rahoituksen riittävydestä. Talousarviovuoden 2023 aikana on jouduttu tekemään useita talousarviomuutoksia ja ennakoitavissa on, että talousarviovuoden 2024 aikana niitä myös joudutaan tekemään.

Aluehallitus (15.11.2023 § 441) päätti linjata, että alijäämä vuoden 2024 talousarviossa on ennen sopeutusohjelman toimenpiteitä pienempi kuin osavuosikatsauksen 1.1. – 30.9.2023 alijäämäennuste 85,8 milj. € ja vuosina 2023-2024 muodostuvat alijäämät katetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa. Em. aluehallituksen päätöksen mukaan loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana valmistellaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024.

Valtioneuvosto on tehnyt 1.6.2023 päätöksen hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2024. Päätöksen mukaan Lapin hyvinvointialueelle ei ole lainanottovaltuutta. Hyvinvointialue jätti Valtionvarainministeriölle hakemuksen lainanottovaltuuden muuttamisesta 25.9.2023. Valtiovarainministeriö asetti 3.10.2023 Lapin hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmän. Valmisteluryhmän toimikausi oli 3.10.2023 – 30.11.2023. Lainanottovaltuuden muuttamiselle tullaan asettamaan ehto, jonka mukaan hyvinvointialueen tulee laatia talouden tasapainottamisohjelma, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn ja mahdollisuuden järjestää lakisääteiset palvelut. Valtiovarainministeriö voi hylätä ohjelman tai edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on todennäköistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi.

Hyvinvointialueelle siirtyi vuoden 2023 alussa toimintaa 27 organisaatiosta. Jokaisella organisaatiolla oli omat hinnastonsa. Hyvinvointialueelle valmistellaan hinnasto, johon on koottu hyvinvointialueen sisäiset ja ulkoiset hinnat. Hinnastoa yhtenäistetään jo joiltakin osin, mutta kaiken kaikkiaan kustannuslaskettujen hintojen muodostaminen on monivuotinen prosessi. Tuotteistuksen, kustannuslaskennan ja hinnoittelun kehittäminen on suunniteltu ja aikataulutettu niin, että hyvinvointialueen palvelut käydään kattavasti läpi ja saadaan hinnoiteltua. Vuonna 2023 valmisteltua tuotteistuksen, kustannuslaskennan ja hinnoittelun projektisuunnitelmaa toteutetaan projektisuunnitelmassa laaditun aikataulun mukaisesti.

Talous- ja laskentapalveluissa koordinoidaan lisäksi hyvinvointialueen virallisten dokumenttien koostaminen kuten talousarvio ja tilinpäätösasiakirjat.

Taloushallintopalvelut tuotetaan hyvinvointialueella omana toimintana. Taloushallintopalveluiden keskeisiä tehtäviä ovat mm. kirjanpito sisältäen tilinpäätöksen ja konsernitalinpäätöksen, käyttöomaisuuskirjanpito, projektikirjanpito, ostolaskut, ostoreskontra, myyntilaskutus, myyntireskontra ja maksuliikenne. Ulkoinen raportointi Valtiokonttorille tehdään kuukausittain Aura-luokituksen mukaisesti. Taloushallintopalveluista toteutetaan muutkin viranomaisraportoinnit esimerkiksi verottajalle. Lisäksi taloushallintopalveluissa tehdään tiivistä yhteistyötä tilintarkastuksen kanssa.

Vastuualueella on alkanut taloushallintojärjestelmän kilpailutuksen valmistelu.

Henkilöstöpalvelut

Henkilöstöpalveluiden vastuualue vastaa koko hyvinvointialueen henkilöstö- ja palvelusuhdeasioiden hoidosta, sekä omais- ja perhehoidon, henkilökohtaisten avustajien ja vapaa-palokunnan palkkioiden maksatuksesta. Lisäksi henkilöstöpalveluiden vastuualueella vastataan hyvinvointialueen henkilöstösuunnittelusta, henkilöstöön liittyvästä raportoinnista, palvelussuhdetietojen hallinnasta sekä hyvinvointialueen neuvottelutoiminnasta. Myös hyvinvointialueen henkilöstön kehittäminen, rekrytointipalvelut, työsuojelun, työhyvinvoinnin kehittäminen sekä perehdytyksen, työhohjauksen ja koulutusten koordinointi ovat henkilöstöpalveluiden keskeisiä vastuita.

Vuonna 2024 henkilöstöpalveluiden vastuualueella valmistaudutaan palkanlaskennan tuottamiseen omana toimintana 1.1.2025 alkaen ja lähdetään toimeenpanemaan henkilöstöohjelmasta asetettuja kehittämiskohteita kuten esihenkilötyön ja johtamisen kehittämistä, rekrytoinnin vahvistamista, henkilöstön hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamista. Lisäksi henkilöstöpalveluissa suunnitellaan työterveyshuollon järjestämistä vuodelle 2025 alusta alkaen.

Toimistopalvelut

Toimistopalvelut koostuu kolmesta vastuuyksiköstä, joita ovat asianhallintapalvelut, yleishallinto ja asiakasmaksupalvelut sekä turvallisuus- ja valmiuspalvelut. Asianhallintapalvelut vastaa asiakirjahallinnosta ja tekstinkäsittelystä. Yleishallinto ja asiakasmaksupalveluiden alayksikköinä ovat puolestaan ovat yleishallinto ja asiakasmaksuyksikkö.

Asiakirjahallinto vastaa hyvinvointialueen kirjaamotoiminnasta, asiakirjahallinnosta ja arkistotoimesta. Sen tehtäviin kuuluu asiakirjahallinnon ohjaaminen ja kehittäminen, tiedon käsittely, säilytys ja arkistoinnin ohjeistus, ohjaus ja valvonta. *Tekstinkäsittelyssä kirjoitetaan* sanelut tekstiksi, sisältäen erilaisten lausuntojen ja todistusten kirjoittamisen. Sen vastuualueelle kuuluu mm. potilasasiakirjojen tekstin poistaminen, taustatunnistussanelujen tarkistaminen ja korjaaminen.

Yleishallinnossa työskentelevät johdon assistentit, joiden toimenkuvaan kuuluu mm. vastuuyksiköiden asiakirjahallinnon ja potilashallintotehtävät, kokous järjestelyt ja niiden hallinnoiminen. Lisäksi he avustavat viranhaltijapäätösten valmistelussa ym. erilaisissa valmistelemissä tehtävissä yksiköstä riippuen (vrt. pelastuslaitos, terveystoimet, sosiaalipalvelut). Yleishallinnon toimistosihiteerit hoitava mm. Itsenäistymisvaratili- ja lastensuojelunasiat tiiviissä yhteistyössä substanssin kanssa. Lisäksi yleishallinnossa koordinoitua maahanmuuttoasiat ja korvausten hakeminen valtiolta.

Asiakasmaksuyksikkö vastaa asiakasmaksupäätöksistä ja hoitaa asiakas- ja potilaslaskutuksen sekä siihen liittyvistä eri tehtävä osa-alueista, joita ovat mm. vuokranmääritykset ja vuokrasopimukset, reklamaatiot, maksukaton seuranta, palvelusetelien prosessin hallinta laskutukseen saakka, ostolaskujen asiatarkastus sekä hoitaa puhelinringin alueilla. Asiakasmaksuyksikössä tehdään laskutuksen aineistosiirrot. Johtamisrakenne on laadittu siten, että kaikilla palvelualueilla on mm. toimistopalveluista vastaava esihenkilö.

Turvallisuus ja valmiuspalveluiden tehtävänä on vastata Lapin hyvinvointialueen varautumisesta häiriö ja poikkeustilanteista, toiminnan jatkuvuudesta sekä sisäisestä turvallisuudesta

Toimistopalveluissa keskeisenä tavoitteena on saada sairauspoissaolot vähemmäksi, sekä toimenkuvien tarkastuksella lisätä organisaatioon lisää joustavuutta mm. tehtävien uudelleen järjestelyllä yli toimialojen ja -alueiden. Muutokset vastuuyksiköissä heijastuvat johdon assistenttien ja toimistosihiteereiden HTV - määrään, joten toimistopalveluiden on oltava tiiviissä vuorovaikutuksessa eri yksiköiden kanssa kuten myös muihin tukitoimissa oleviin kuten esim., henkilöstöhallintoon (palkkahallinnon muutosprojekti).

Isona kehitysaskeleena tulee olemaan yhtenäisten työkalujen käyttöönotto lähivuosina: sosiaalipalveluiden järjestelmäksi tulee Saga, samoin laskutuksen / kirjanpidon työkalujen yhtenäistäminen tulee sujuvoittamaan kauttaaltaan palvelu- asiakasmaksu- laskutuksen prosesseja, eivätkä ne tule olemaan niin paikkakuntasidonnaisia kuin nykyiset järjestelmät. Asiakirjahallinnon työkalut kilpailutetaan ja ne tulevat käyttöön 01/ 2025.

Käytännön työn joustavuutta ja asioiden käsittelyn läpimenoaikoja tehostetaan kehittämällä sähköisiä työkaluja ja hyödyntämällä robotikkaa, vähentämään manuaalista työtä. Tekstinkäsittelyn osalta edistetään puheentunnistuksen käyttöä Lapin keskussairaalassa. Selvityksessä on tekstinkäsittelyn kilpailutus koko Lapin alueelle ensi vuodeksi, jolloin sanelun purku ei ole paikkakuntaa sidottu.

Ruokapalvelut

Ruokapalveluiden oma vastuualue valmistaa sosiaali- ja terveystoimen asiakkaille ateriat tukipalveluina Rovaniemen, Tornion, Kittilän ja Kemijärven alueella. Valmistuskeittiöitä on yhteensä viisi. Ateriat valmistetaan mm. terveyskeskuksien vuodeosastoille, sairaaloihin, palvelukoteihin, ryhmäkotiyksiköihin, henkilöstölle sekä asumisyksiköihin. Lisäksi tarjotaan kotiateriapalveluita. Ruokapalveluille kuuluu myös Lapin keskussairaalassa olevien kahvion- ja äidinmaitokeskuksen toiminta.

Ruokapalveluissa jatketaan toimintojen vakiinnuttamista. Uusi toiminnanohjausjärjestelmä otetaan käyttöön ja sen käyttöä laajennetaan hallitusti. Tilaustoiminnon suunnittelu ja lisääminen sekä järjestelmän yhteensovittamisen suunnitelmatyöt taloushallinnon järjestelmiin. Ruokalistoja yhtenäistetään, siltä osin, kun se on mahdollista elintarvikkestannusten hallitsemiseksi. Vähennetään ruokahävikkiä ja tehostetaan kustannuslaskentaa. Järjestelmästä saadaan tietoa johtamisen ja kehittämisen tueksi. Vähennetään vuokratyövoiman käyttöä.

Tekniset, puhtaus- ja logistiikkapalvelut

Tekniset, puhtaus- ja logistiikkapalvelut sisältävät kolme vastuualuetta: kiinteistö- ja tilapalvelut, puhtaus- ja tekstiilihuollon palvelut sekä logistiikka-, materiaali- ja henkilöliikennepalvelut. Vastuualue toimittaa palvelua jokaiseen toimipisteeseen hyvinvointialueella joko omana työnä tai ostopalveluna. Vastuualueella työskentelee vuosittain n. 500–590 henkilöä (sis. määräaikaiset työntekijät).

Kiinteistö- ja tilapalvelut järjestävät toimialoittain ja toimipisteittäin tarvittavat kiinteistöhuollon, kalustohuollon (sis. lääkintälaitteet), rakennuttamisen sekä toimitilojen käyttäjäpalvelut omiin kiinteistöihin, vuokrattuihin toimitiloihin sekä rakennutettaviin kohteisiin. Puhtaus- ja tekstiilihuollon palvelut varmistavat, että jokaisessa toimipisteessä suoritetaan ja saavutetaan ko. palvelun edellyttämä puhtaustaso (esim. leikkaussalit ja toimistotilat). Tekstiilihuolto järjestää asianmukaiset tekstiilit ja työvaatteet toimipisteisiin sekä järjestää niihin liittyvän pesulapalvelun. Logistiikkapalvelut järjestävät toimipisteisiin tarvittavat kuljetuspalvelut (sisä- ja ulkologistiikka), materiaalivarastoinnin ja jakelun. Logistiikkapalveluihin kuuluva matkapalvelukeskus järjestää lakisääteiset kuljetuspalvelut hyvinvointialueen asiakkaille sekä järjestää henkilöliikenteen palveluita (vainajakuljetukset ja virkamatkat).

Toimialan keskeiset toiminnalliset tavoitteet

- Tuotetaan tarpeenmukaiset palvelut toimialoille.
- Hallinto- ja tukipalveluiden toiminta sopeutetaan mahdollisimman reaaliaikaisesti vastaamaan toimialojen tarpeita ja muutoksia.
- Tavoitteena on tehostaa automatisaation ja robotiikan tuomia hyötyjä talous- ja henkilöstöhallinnon järjestelmissä.
- Tukipalveluiden uudelleen järjestäminen niiltä osin kuin hyvinvointialueen- ja kuntien väliset palvelusopimukset päättyvät 31.12.2023 (tukipalvelujen myyntiä ja ostoa koskeva siirtymäaika päättyy - Laki sosiaali- ja terveydenhuolto- ja pelastustoimea koskevan uudistuksen toimeenpanosta ja sitä koskevan lainsäädännön voimaantulon annettun lain muuttamisesta 69 a§)
- Vuokratyövoiman vähentäminen (ruokapalveluissa 4 vuokratyöntekijän sopimuksen päättäminen, muutetaan omaksi toiminnaksi, 4 ravitsemistyöntekijän vakanssi perustaminen)

Toimialan talous

Hallinto- ja tukipalveluissa talousarvion raamin määrittäminen on käynnistymisvuoden jälkeen tarkentunut ja ensimmäistä toimintavuotta paremmin ennakoitavissa. Toisaalta epävakaa maailmanpoliittinen tilanne ja sen muuttuminen voi vaikuttaa mm. raaka-aineiden, sähkön ja muiden tukipalvelun tuotantokustannuksiin.

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Hallinto- ja tukipalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	9 803	7 226	7 185
Myyntituotot	4 382	1 917	2 569
Maksutuotot	340	439	380
Tuet ja avustukset	2 884	2 845	2 160
Muut toimintatuotot	2 197	2 025	2 077
Toimintakulut	-82 598	-81 706	-82 510
Henkilöstökulut	-47 335	-49 583	-50 541
Palvelujen ostot	-18 667	-16 923	-16 215
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-11 960	-11 442	-10 786
Avustukset			
Muut toimintakulut	-4 637	-3 759	-4 968
Toimintakate (sitova)	-72 795	-74 480	-75 325

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Hallinto- ja tukipalvelujen toimialajohto	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-187	-187	-182
Henkilöstökulut	-178	-178	-167
Palvelujen ostot	-9	-9	-13
Aineet, tarvikkeet ja tavarat			0
Avustukset			
Muut toimintakulut			-2
Toimintakate	-187	-187	-182

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Laki- ja hankintapalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-2 667	-1 891	-2 071
Henkilöstökulut	-1 359	-1 033	-1 487
Palvelujen ostot	-1 188	-738	-315
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-37	-37	-27
Avustukset			
Muut toimintakulut	-84	-84	-243
Toimintakate	-2 667	-1 891	-2 071

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Henkilöstöpalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	2 953	2 953	2 142
Myyntituotot	75	75	
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	2 815	2 815	2 082
Muut toimintatuotot	64	64	60
Toimintakulut	-13 099	-13 099	-15 643
Henkilöstökulut	-4 063	-4 063	-5 343
Palvelujen ostot	-8 831	-8 831	-9 873
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-79	-79	-50
Avustukset			
Muut toimintakulut	-127	-127	-377
Toimintakate	-10 146	-10 146	-13 501

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Talouspalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot			
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-3 732	-3 457	-3 389
Henkilöstökulut	-3 473	-3 198	-3 230
Palvelujen ostot	-139	-139	-76
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-32	-32	-24
Avustukset			
Muut toimintakulut	-87	-87	-59
Toimintakate	-3 732	-3 457	-3 389

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Toimistopalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	155	55	20
Myyntituotot	40	40	5
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	15	15	15
Muut toimintatuotot	100		
Toimintakulut	-12 651	-14 854	-12 784
Henkilöstökulut	-11 355	-14 127	-12 143
Palvelujen ostot	-605	-216	-195
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-216	-216	-97
Avustukset			
Muut toimintakulut	-475	-295	-350
Toimintakate	-12 496	-14 799	-12 764

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Ruokapalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	2 888	1 140	1 151
Myyntituotot	2 838	1 090	1 039
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset			33
Muut toimintatuotot	50	50	80
Toimintakulut	-8 717	-8 717	-8 430
Henkilöstökulut	-4 160	-3 785	-3 734
Palvelujen ostot	-921	-921	-394
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-3 375	-3 874	-4 065
Avustukset			
Muut toimintakulut	-260	-137	-237
Toimintakate	-5 830	-7 578	-7 279

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Tekniset- ja logistiikkapalvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024
Toimintatuotot	3 807	3 078	3 872
Myyntituotot	1 430	713	1 525
Maksutuotot	340	439	380
Tuet ja avustukset	54	15	30
Muut toimintatuotot	1 983	1 911	1 937
Toimintakulut	-41 545	-39 500	-40 011
Henkilöstökulut	-22 746	-23 198	-24 438
Palvelujen ostot	-6 974	-6 069	-5 349
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-8 220	-7 203	-6 523
Avustukset			
Muut toimintakulut	-3 604	-3 029	-3 701
Toimintakate	-37 737	-36 422	-36 139

9. Tuloslaskelmaosa

Talousarvion tuloslaskelmaosassa osoitetaan tulo-rahoituksen riittävyys palvelujen järjestämisestä aiheutuviin kustannuksiin. Tuloslaskelmalla osoitetaan kuinka hyvinvointialueen tilikauden tulo-rahoitus riittää palvelutoiminnan jaksotettuihin menoihin, rahoitusmenoihin ja omaisuuden kulumista kuvaaviin suunnitelman mukaisiin poistoihin. Tuloslaskelmaosa sisältää eriä, joita seurataan käyttötalousosassa ja eriä, joita seurataan tuloslaskelmaosassa. Tuloslaskelmaosassa seurattavia määrärahoja ja tuloarvioita ovat valtion rahoitus, rahoitustulot ja -menot sekä satunnaiset erät.

Aluehallitus päätti 15.11.2023 § 441, että aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi valmistellaan talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024. Vuosina 2023–2024 muodostuvat alijäämät kate-taan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa.

Talousarvion tuloslaskelmaosa sisältää poikkeuksellisesti kaksi versiota tuloslaskelmasta. Ensimmäinen tuloslaskelmaversio on tarkoitettu informatiiviseksi. Se kuvaa tulo-rahoituksen riittävyttä ilman 98 miljoonan euron sopeuttamistoimenpiteitä, joista 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024. Jälkimmäinen tuloslaskelmaversio on osa varsinaista talousarviopäätöstä. Se kuvaa rahoituksen riittävyttä, kun taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024.

Talousarviota vuodelle 2024 ja taloussuunnitelmaa vuosille 2025–26 muutetaan vuoden 2024 aikana talouden sopeuttamisohjelman edellyttämällä tavalla ja/tai valtionrahoituslaskemien muutosten mukaisesti.

Toimintatuotot

Vuoden 2024 ulkoiset toimintatuotot ovat 137,7 milj. €.

Toimintatuotot sisältävät myyntituotot, maksutuotot, tuet ja avustukset sekä muut toimintatuotot. Merkittävin ulkoinen toimintatuottoerä on maksutuotot, jonka osuus on 62,3 milj. € (45,3 %)

Toimintakulut

Vuoden 2024 ulkoiset toimintakulut ovat 1 110,0 milj. € ilman sopeuttamistoimenpiteitä ja sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen 1 063,0 milj. €.

Toimintakulut sisältävät henkilöstökulut, palvelujen ostot, aineet, tarvikkeet ja tavarat, avustukset sekä muut toimintakulut. Merkittävimmät ulkoiset toimintakuluerät ovat henkilöstökulut, joiden osuus on 497,6 milj. € (46,8 %) sekä palvelujen ostot 445,7 milj. € (41,9 %). Aineet, tarvikkeet ja tavarat määrärahavaraus on 76,8 milj. €, avustusten 27,3 milj.

€ ja muiden toimintakulujen 62,7 milj.€. Toimintakuluihin sisältyy talouden sopeuttamistarvetta vuodelle 2024 yht. 47,0 milj.€, jota ei ole voitu vielä tässä vaiheessa kohdistaa varsinaisiin toimintakulujen tiliryhmiin. Aluehallituksen marraskuussa 2023 tekemän päätöksen mukaan aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi valmistellaan talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi vähintään 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024.

Muut toimintakulut 62,7 milj. € sisältää vuokratulujä 54,0 milj. €. Vuokratulut sisältävät mm. kunnilta vuokrattavien toimitilojen vuokrasopimukset (3 + 1 vuotta).

Toimintakate (käyttötalouden nettomenot)

Toimintakate on toimintatuottojen ja -kulujen erotus ja se kertoo, paljonko toimintamenoista jää katettavaksi valtion rahoituksella ja rahoitustuloilla. Hyvinvointialueen talousarviossa 2024 toimintakate on alijäämäinen ilman sopeuttamistoimenpiteitä 972,3 milj. € ja sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen alijäämäinen 925,3 milj. €.

Valtion rahoitus

Lapin hyvinvointialueen valtionrahoitus talousarviovuodelle 2024 on suuruudeltaan 915,8 milj. €. Valtionrahoituksen määrän arvioinnissa on käytetty VM/KAO 10.10.2023 rahoituslaskelman ja VN maksatuspäätöksen 24.11.2023, VN29524/2022 tietojä.

Hyvinvointialueiden rahoituksen on turvattava perustuslain edellyttämällä tavalla riittävien sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestäminen. Hyvinvointialueiden saama valtion rahoitus on yleiskatteista. Hyvinvointialueet voivat siis päättää itse siitä, miten ja mihin rahat käytetään.

Rahoitus on myös laskennallista. Laskentamallissa otetaan huomioon useita kriteerejä, joita painotetaan rahoituslaissa määritellyillä osuuksilla:

- hyvinvointialueiden asukasmäärä,
- sosiaali- ja terveydenhuollon palvelutarvetta kuvaavat tekijät,
- alueellisia olosuhteita kuvaaviin tekijät,
 - kaksikielisyys,
 - vieraskielisyys
 - saamenkielisyys
 - asukastiheys ja
 - saaristoisuus.

Lisäksi osa rahoituksesta määräytyy hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen kriteerin perusteella. Pelastustoimen rahoitukseen vaikuttavat lisäksi alueelliset riskitekijät.

Alueellinen rahoitus lasketaan vuosittain uusimmilla tilastotiedoilla vastaamaan muutoksia kunkin alueen palvelutarpeessa ja muissa olosuhdetekijöissä.

Rahoitustuotot ja -kulut

Vuoden 2024 rahoitustuotot ja -kulut ovat -5,1 milj. €, joka koostuu pääosin pitkäaikaisen lainojen korkokuluista.

Vuosikate

Talousarvion 2024 vuosikate ilman sopeuttamistoimenpiteitä on -61,6 milj. € ja sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen -14,6 milj. €.

Vuosikate osoittaa sen määrän, joka tulorahoituksesta jää käytettäväksi investointeihin, sijoituksiin ja lainan lyhennyksiin. Vuosikate on keskeinen kateluku arvioitaessa tulorahoituksen riittävyttä. Perusoletus on, että hyvinvointialueen tulorahoitus on riittävä, jos vuosikate on vähintään käyttöomaisuuden poistojen suuruinen. Jos vuosikate on negatiivinen, on hyvinvointialueen tulorahoitus heikko.

Vuosikate prosenttia poistoista laskentakaava:

$= 100 * \text{Vuosikate} / \text{Poistot ja arvonalentumiset}$

Kun tunnusluvun arvo on vähintään 100 %, oletetaan tulorahoituksen olevan riittävä.

Lapin hyvinvointialueen vuosikate on negatiivinen ja vuosikate prosenttia poistoista on alle 100 %, joten tulorahoituksen katsotaan olevan heikko.

Poistot ja arvonalentumiset

Käyttöomaisuuden poistot merkitään tuloslaskelmaan aluehallituksen hyväksymän poistosuunnitelman mukaisesti. Lapin hyvinvointialueen aluehallitus on käsitellyt ja hyväksynyt poistosuunnitelman 1.1.2023 alkaen 6.4.2022, § 71. Poistosuunnitelman perusteet on päätetty aluevaltuustossa 2.5.2022, § 55.

Hyvinvointialueen poistojen kokonaissumma vuodelle 2024 on -24,2 milj. €.

Tilikauden tulos

Vuoden 2024 tilikauden tulos on alijäämäinen ilman sopeuttamistoimenpiteitä -85,8 milj.€ ja sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen -38,8 milj. €.

Tilikauden tulos on tilikaudelle jaksotettujen tulojen ja menojen erotus, joka lisää tai vähentää hyvinvointialueen omaa pääomaa. Tilikauden tulokseen saattaa olennaisesti vaikuttaa satunnaiset tuotot tai kulut. Tilikauden tuloksen jälkeen esitettävät erät ovat poistoero- ja tuloksenkäsittelyeriä.

Tilikauden yli- / alijäämä

Vuoden 2024 talousarvio on alijäämäinen ilman sopeuttamistoimenpiteitä 85,5 milj. € ja sopeuttamistoimenpiteiden jälkeen 38,5 milj. € alijäämäinen.

Vuoden 2024 talousarvio ja vuosien 2024–2026 taloussuunnitelma on laadittu siten, että hyvinvointialueen talous on tasapainossa suunnittelukauden loppuun mennessä. Vuosina 2023-2024 muodostuvat alijäämät katetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa. Talouden sopeuttamisohjelma toimenpiteineen valmistellaan loppuvuoden 2023 ja alkuvuoden 2024 aikana aluehallituksen ja tarvittavin osin aluevaltuuston viimeistään huhtikuussa 2024 päätettäväksi. Taloutta sopeutetaan pysyvästi 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024.

Tuloslaskelma (informatiivinen, ei sisällä sopeuttamistoimenpiteitä)					
Hyvinvointialue (1 000 €)	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	139 823	134 891	137 669	141 800	145 800
Myyntituotot	38 215	31 222	25 236	25 993	26 726
Maksutuotot	48 931	53 058	62 305	64 174	65 984
Tuet ja avustukset	40 033	38 875	37 023	38 134	39 209
Muut toimintatuotot	12 644	11 736	13 105	13 499	13 881
Toimintakulut	-1 056 299	-1 077 330	-1 110 012	-1 138 873	-1 168 207
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-364 219	-372 720	-396 745	-407 061	-417 644
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-79 834	-81 474	-84 486	-86 683	-88 937
Muut henkilösivukulut	-15 078	-15 439	-16 364	-16 790	-17 226
Palvelujen ostot	-429 575	-443 554	-445 685	-457 273	-469 162
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-72 220	-75 075	-76 819	-78 817	-80 866
Avustukset	-27 818	-27 582	-27 259	-27 968	-28 695
Muut toimintakulut	-67 555	-61 487	-62 653	-64 282	-65 676
Toimintakate	-916 476	-942 439	-972 344	-997 073	-1 022 407
Valtion rahoitus	877 878	879 316	915 789	983 600	1 023 600
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	35	1 485	1 035	1 035	1 035
Muut rahoitustuotot	60	80	60	60	60
Korkokulut	-3 056	-4 345	-6 035	-6 035	-6 035
Muut rahoituskulut	-15	-320	-115	-115	-115
Vuosikate	-41 574	-66 224	-61 610	-18 528	-3 862
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-20 165	-20 165	-24 237	-24 420	-24 420
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
Tilikauden tulos	-61 739	-86 389	-85 847	-42 948	-28 282
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	352	352	352		
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)					
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	9	9	9		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-61 378	-86 028	-85 486	-42 948	-28 282
Kumulatiivinen alijäämä		-86 028	-171 514	-214 462	-242 744

Tuloslaskelma (osa talousarviopäätöstä, sisältää sopeuttamisen)					
Hyvinvointialue (1 000 €)	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	139 823	134 891	137 669	141 800	145 800
Myyntituotot	38 215	31 222	25 236	25 993	26 726
Maksutuotot	48 931	53 058	62 305	64 174	65 984
Tuet ja avustukset	40 033	38 875	37 023	38 134	39 209
Muut toimintatuotot	12 644	11 736	13 105	13 499	13 881
Toimintakulut	-1 056 299	-1 077 330	-1 063 012	-1 040 873	-1 070 207
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-364 219	-372 720	-396 745	-407 061	-417 644
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-79 834	-81 474	-84 486	-86 683	-88 937
Muut henkilösivukulut	-15 078	-15 439	-16 364	-16 790	-17 226
Palvelujen ostot	-429 575	-443 554	-445 685	-457 273	-469 162
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-72 220	-75 075	-76 819	-78 817	-80 866
Avustukset	-27 818	-27 582	-27 259	-27 968	-28 695
Muut toimintakulut	-67 555	-61 487	-62 653	-64 282	-65 676
TP23/TA24 alijäämän kattaminen 2024-2026			47 000	98 000	98 000
Toimintakate	-916 476	-942 439	-925 344	-899 073	-924 407
Valtion rahoitus	877 878	879 316	915 789	983 600	1 023 600
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	35	1 485	1 035	1 035	1 035
Muut rahoitustuotot	60	80	60	60	60
Korkokulut	-3 056	-4 345	-6 035	-6 035	-6 035
Muut rahoituskulut	-15	-320	-115	-115	-115
Vuosikate	-41 574	-66 224	-14 610	79 472	94 138
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-20 165	-20 165	-24 237	-24 420	-24 420
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
Tilikauden tulos	-61 739	-86 389	-38 847	55 052	69 718
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	352	352	352		
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)					
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	9	9	9		
Tilikauden ylijäämä (alijäämä), sitova	-61 378	-86 028	-38 486	55 052	69 718
Talouden tasapaino					
Kumulatiivinen alijäämä		-86 028	-124 514	-69 462	256
Taloussuunnitteluvuosien tasapaino					86 284

10. Investointiosa

10.1. Koko hyvinvointialue

Investoinnit (1 000 €)					
Hyvinvointialue	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pysyvät vastaavat (sitova)	43 610	30 703	48 399	24 841	20 841
Rakennukset	25 134	22 302	18 080	9 562	5 986
Laite- ja kalustohankinnat	10 163	6 263	16 074	6 989	8 055
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	8 313	2 138	14 245	8 290	6 800
Muut investoinnit	0	0	0	0	0

Investointiosasta on ilmevä hyvinvointialueen investointien lisäksi hyvinvointialuekonsernin toiminnallisesti ja taloudellisesti merkittävimmät investoinnit ja sen on perustuttava 16 §:ssä tarkoitettuun investointisuunnitelmaan, jonka toimivaltaiset ministeriöt ovat hyväksyneet siten kuin siitä erikseen säädetään.

Talousarvion investointiosa perustuu investointisuunnitelmaan, ja sen tulee olla yhdenmukainen investointisuunnitelmassa pysyviin vastaaviin kirjattavien hankintojen kanssa. Investointisuunnitelma on siten investointiosaa laajempi sisältäen investointeja vastaavat sopimukset.

Hyvinvointialueen investointiosa koostuu sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osasuunnitelmista, jotka molemmat tulee esittää myös erikseen.

Tässä talousarvioasiakirjassa em. osasuunnitelmat sisältävät vain pysyviin vastaaviin kirjattavat (oma tase) hankinnat hyvinvointialueen Talousarvion ja –suunnitelman laatimisesta annetun ohjeen mukaisesti.

Investointisuunnitelma ei saa olla ristiriidassa hyvinvointialueesta annettavan lain 15 §:ssä tarkoitetun hyvinvointialueen lainanottovaltuuden kanssa.

Valtioneuvosto on tehnyt 1.6.2023 päätöksen hyvinvointialueiden lainanottovaltuuksista vuodelle 2024. Päätöksen mukaan Lapin hyvinvointialueelle ei ole lainanottovaltuutta. Hyvinvointialue jätti Valtionvarainministeriölle hakemuksen lainanottovaltuuden muuttamisesta 25.9.2023. Valtiovarainministeriö asetti 3.10.2023 Lapin hyvinvointialueen lainanottovaltuuden muuttamista koskevan päätöksen valmisteluryhmän. Valmisteluryhmän toimikausi on 3.10.2023 – 30.11.2023. Lainanottovaltuuden muuttamiselle tullaan

asettamaan ehto, jonka mukaan hyvinvointialueen tulee laatia talouden tasapainottamisohjelma, joka varmistaa hyvinvointialueen lainanhoitokyvyn ja mahdollisuuden järjestää lakisääteiset palvelut. Valtiovarainministeriö voi hylätä ohjelman tai edellyttää ohjelman täydentämistä, jos on todennäköistä, että toimenpiteet eivät ole riittäviä lainanhoitokyvyn varmistamiseksi.

Lapin hyvinvointialueelle ei ole toistaiseksi myönnetty lainanottovaltuutta vuodelle 2024. Hyvinvointialueella sitovia sopimuksia investointien osalta ei voida tehdä ennen kuin lainanottovaltuus on myönnetty ja sosiaali- ja terveydenhuollon sekä pelastustoimen osasuunnitelmat on hyväksytty ministeriöissä.

10.2. Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut

Investoinnit (1 000 €)					
Sosiaali- ja terveystaloudelliset palvelut	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pysyvät vastaavat	39 135	27 728	39 309	20 128	14 865
Rakennukset	25 134	22 302	18 080	9 562	5 986
Lapin keskussairaalan laajennushanke I-vaihe (ITU)	15 750	13 632	2 468	252	252
Lapin keskussairaalan laajennushankkeeseen liittyvät rakentamisinvestoinnit	7 033	6 319	13 066	6 035	3 004
Sosiaali- ja terveydenhuollon tilamuutokset ja perustarvikkeet	2 351	2 351	2 546	3 275	2 730
Laite- ja kalustohankinnat	5 688	3 288	8 076	2 576	2 379
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	8 313	2 138	13 153	7 990	6 500

Talousarvion investointiosaa perustuu investointisuunnitelmaan, ja sen tulee olla yhdenmukainen investointisuunnitelmassa pysyviin vastaaviin kirjattavien hankintojen kanssa. Investointisuunnitelma on siten investointiosaa laajempi sisältäen mm. vuokratavia hyödykkeitä (investointeja vastaavia sopimuksia).

Tässä talousarvioasiakirjassa sosiaali- ja terveydenhuollon osasuunnitelma sisältää vain pysyviin vastaaviin kirjattavat (oma tase) hankinnat hyvinvointialueen Talousarvion ja –suunnitelman laatimisesta annetun ohjeen mukaisesti.

Rakennukset

Lapin keskussairaalan laajennushanke I-vaihe

- Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheen jälkivastuu-aika v. 2024–2028
- Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheeseen liittyvien rakentamisinvestointien loppuun saattaminen

Lapin hyvinvointialueelle on myönnetty lainanottovaltuutta 15 374 t€ v. 2023 Lapin keskussairaalan laajennushankkeeseen liittyvien rakentamisinvestointien loppuun saattamiseen. Vuoden 2023 aikana hankkeeseen siirrettiin kolmen tilamuutoksen toteuttaminen Lapin keskussairaalan laajennushankkeen I-vaiheesta (ITU-2022). Siirretyt tilamuutosprojektit ovat teho- ja valvontayksikön perustarvikkeet ja tätä palvelevan ilmanvaihtokonehuoneen perustarvikkeet sekä kevyen heräämövaiheen tilojen rakentaminen.

Tilamuutokset ovat välttämättömiä toteuttaa, koska teho- ja valvontayksikön nykyiset tilat ovat teknisen käyttöikänsä päässä. Peruskorjauksella v. 2017 ei saavutettu teho- ja valvontapotilaiden hoidon kannalta optimaalisia tilaratkaisuja, koska yksikkö ei voinut laajentua pinta-alallisesti. Tiedossa oli myös keskussairaalan laajennushankkeen käynnistyminen ja uusien tilojen valmistuminen. Esimerkiksi eristystiloja tarvitaan lisää, mikä johtaa ilmanvaihdon ja ilmastoinnin uusimisen tarpeeseen. Myös monitorien käyttöikä on lopussa, ja ne joudutaan uusimaan palvelimiseen. Laajennusosiin rakennettu logistiikkaväylä, joka yhdistää kuumen sairaalan kantasairaalaan, vie nykyiseltä teho- ja valvontayksiköltä lääkäreiden ja osastonhoitajien kansliat, potilasjakelukeittiön, liinavaatevarastot ja omaisten huoneen, yhteensä n. 100 m². Näille toiminnoille joudutaan joka tapauksessa etsimään korvaavat tilat teho- ja valvontayksikön läheisyydestä.

Teho- ja valvontayksikön, ilmanvaihtokonehuoneen sekä kevyen heräämövaiheen tilojen rakentamisen kustannusarviot tarkentuivat siirron jälkeen, ja todettiin, että ITU-2022 hankkeesta käyttämättä jäänyt määräraha (4,15 m€) ei täysin kata tilamuutosten toteuttamista. Syynä tähän on, että ITU-2022-hankkeessa muodostettu kustannusarvio tilamuutosprojekteille oli alimitoitettu. Lisäksi rakennuskustannukset ovat nousseet vuosittain n. 10 %. Tilamuutosten toteuttaminen edellyttää 9 milj. €:n lisälainanottovaltuuden myöntämistä Lapin keskussairaalan laajennushankkeeseen liittyviin rakentamisinvestointeihin. Mikäli lisälainanottovaltuutta ei saataisi, Lapin keskussairaalan tiloista jää tyhjäksi 1300 m² tilaa, jota ei voida suoraan sellaisenaan siirtää minkään muun yksikön toimintaa palvelevaksi ilman peruskorjausta.

Investointimäärärahan tarve (laajennushanke ja siihen liittyvät rakentamisinvestoinnit) on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 15 534 t€, sisältää 2 832 t€ v. 2023 investointeja, jotka toteutuvat v. 2024
2025: 6 287 t€,
2026: 3 256 t€,
Yhteensä: 25 077 t€.

Sosiaali- ja terveystalouden tilamuutokset ja perusparannukset

Vuosisuunnitelmien mukaiset sosiaali- ja terveydenhuollon rakennuksiin kohdentuvat perusparannukset ja toiminnan vaatimien pienimuotoisten tilamuutosten toteuttaminen. Näillä investoinneilla tuetaan ja ylläpidetään toimivia tiloja ydinpalveluja varten.

Investointimäärärahan tarve (tilamuutokset ja perusparannukset) on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 2 546 t€,
2025: 3 275 t€,
2026: 2 730 t€,
Yhteensä: 8 551 t€.

Laite- ja kalustohankinnat

Sisältää mm. lääkintälaitteita hammashuoltoon, perusterveydenhuoltoon ja erikoissairaanhoidon sekä kalustoa sosiaali- ja terveystieteisiin ja tukipalveluihin. Laite- ja kalustohankinnoilla turvataan asiakkaiden ja potilaiden turvallinen palvelu asianmukaisilla laitteilla ja kalustolla sekä henkilökunnan turvallinen työympäristö ja henkilökunnan toimintaan tarvitsemat toimivat laitteet.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 8 076 t€, sisältää 2 400 t€ v. 2023 investointeja, jotka toteutuvat v. 2024

2025: 2 576 t€,

2026: 2 379 t€,

Yhteensä: 13 031 t€.

ICT ja muut aineettomat hyödykkeet

APTJ- (asiakas- ja potilastietojärjestelmä) uudistus, ensihoidon kenttäjohtojärjestelmä (KEJO) valtakunnallisen uudistuksen mukaan, vuosittaiset nykyisten järjestelmien vaatimat korvaus/päivitysinvestoinnit. Tehtävillä investoinneilla turvataan asiakkaita/potilaita, henkilökuntaa ja toimintaa sekä vahvistetaan tiedolla johtamisen mahdollisuuksia hyvinvointialueen toiminnan suunnittelussa ja johtamisessa sekä päätöksenteossa.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 13 153 t€, sisältää 6 175 t€ v. 2023 investointeja, jotka toteutuvat v. 2024

2025: 7 990 t€,

2026: 6 500 t€,

Yhteensä: 27 643 t€.

10.3. Pelastustoimi

Investoinnit (1 000 €)					
Pelastuslaitos	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pysyvät vastaavat	4 475	2 975	9 090	4 713	5 976
Rakennukset	0	0	0	0	0
Laite- ja kalustohankinnat	4 475	2 975	7 998	4 413	5 676
ICT ja muut aineettomat hyödykkeet	0	0	1 092	300	300

Talousarvion investointiosaa perustuu investointisuunnitelmaan, ja sen tulee olla yhdenmukainen investointisuunnitelmassa pysyviin vastaaviin kirjattavien hankintojen kanssa. Investointisuunnitelma on siten investointiosaa laajempi sisältäen mm. vuokratavia hyödykkeitä (investointeja vastaavia sopimuksia).

Tässä talousarvioasiakirjassa pelastustoimen osasuunnitelma sisältää vain pysyviin vastaaviin kirjattavat (oma tase) hankinnat hyvinvointialueen Talousarvion ja –suunnitelman laatimisesta annetun ohjeen mukaisesti.

Laite- ja kalustohankinnat

Raskaat pelastusajoneuvot

Raskaat pelastusajoneuvot koostuvat kuorma- auton alustalle eri käyttötarkoitusta varten rakennettavista pelastusajoneuvoista. Näitä ovat mm. sammutus-, säiliö-, säiliösammutus-, puomitikas- ja koukkulava- autot.

Vuoden 2024 investointisuunnitelma sisältää seuraavien raskaiden ajoneuvojen hankinnat; sammutusautot, joiden sijoituspaikat ovat Kittilä (Sirkan asema) ja Kemijärvi, säiliösammutusauto Inariin sekä Rovaniemen puomitikasauto.

Kittilän Sirkan kylän (Levi) kasvava ja vilkas matkailutoiminta näkyvät paikkakunnan korkeissa hälytystehtävämäärissä. Paikkakunnalla on toimiva ja motivoitunut sopimuspaikuntatoiminta, jotka tarvitsevat toimiakseen ajanmukaisen ja toimivan kaluston. Myös Kittilän keskeinen sijainti pelastuslaitoksen läntisellä toimialueella puoltaa uuden kaluston hankintaa. Paikkakunnalta voidaan helposti lähteä avustamaan naapurikunnan alueella tapahtuviin tehtäviin.

Ajoneuvon uusimisen seurauksena tapahtuvan ajoneuvokierron myötä, vara-autoksi jäävä sammutusauto saataisiin myös sijoitettua keskeiselle paikalle Kittilään. Tämä toisi

helpotusta alueen ajoneuvojen huoltokäyntien suunnitteluun. Tällä hetkellä läntisellä pelastusalueella ei ole käytettävänään toimivaa vara-autoa, jota voitaisiin käyttää mm. huoltojen aikana, jolloin huoltoon lähtevän auton asema on ilman sammutusautovalmiutta huoltojen ajan.

Kemijärven alueen riskitaso pelastustoimen tehtävissä on korkea. Pelastustehtävät voivat olla kaukana varsinaisesta kuntakeskuksesta, jolloin ajoneuvojen tekninen toimintavarmuus ja hyvät ajo- ominaisuudet muodostavat tärkeän elementin pelastustehtävien turvalliselle hoitamiselle. Kemijärven nykyinen sammutusauto pystytään sisäisesti kiertämään Karesuvantoon. Karesuvannon vanha auto menee ikänsä puolesta poistoon.

Säiliösammutusautoissa yhdistyvät sammutusauton ja säiliöauton ominaisuudet. Tämä monipuolinen ja nykyaikainen pelastusajoneuvo soveltuu erinomaisesti Inarin aseman käyttöön. Inarin kunnan pitkien välimatkojen vuoksi ajomatkat voivat muodostua pitkiksi ja tehtävistä riippuen mukana tulee olla riittävästi pelastuskalustoa. Kunnan alueella on paljon vapaa-ajan asutusta sekä vilkasta matkailutoimintaa. Korkeahkojen riskien vuoksi ajoneuvon varustelulla on suuri merkitys pelastustehtävien hoitamiseen. Säiliösammutusautossa on ns. kaikki mukana eli löytyy miehistötilaa ja iso vesisäiliö sekä muuta pelastuskalustoa riittävästi tehtävän hoitamista varten mukana yhdessä ajoneuvossa. Inarin tämänhetkinen paloasema on nykyisellään ahdas kahdelle raskaalle ajoneuville, jolloin säiliösammutusauto tuo väljyyttä aseman hallijärjestelyihin. Tällöin saadaan asianmukaiset säilytystilat maastopelastuskalustolle. Tällä hetkellä Inarin paloasema operoi vara-autolla, koska sen sammutusauto on rikkoontunut korjauskelvottomaksi ja laitettu poistoon syksyllä 2022. Uusi ajoneuvo tuo palokuntatoiminnalle lisää toimintavarmuutta ja tehokkuutta.

Puomitikasajoneuvot ovat ensisijaisia pelastusajoneuvoja mm. korkealta pelastamisen tehtävissä. Myös palotilanteissa tämän tyyppisten pelastusajoneuvojen tuoma arvo on korvaamaton ulottuvuutensa ja paremman sammutusveden ohjattavuutensa vuoksi. Esimerkkinä kattorakenteisiin edennyttä paloa on työturvallisesti mahdollisuus sammuttaa puomitikkaan työkorista. Rovaniemen alueella on pien- ja keskisuurta teollisuutta laajalti, joissa kattopalojen ja sen seurauksena suurpalojen sattuminen on mahdollista. Nykyisen puomitikkaan elinkaari on päätöksessään, sillä kyseisen ajoneuvon puomivarsiston ohjainlaitteistoon ei saada enää varaosia ja auton käyttö on ongelmallista teknisten vikojen vuoksi jo nykyiselläänkin.

Yhteenvetona kaikista raskaista ajoneuvoista todettakoon, että raskaiden pelastusajoneuvojen korkeahko keski-ikä ja tämän seurauksena nousseet huoltokustannukset sekä kaluston toimintakyvyn epävarmuus heikentävät tehokkaan pelastustoiminnan suorituskykyä. Iäkkäimmille ajoneuvoille on myös hankala saada varaosia, jolloin autot ovat poissa hälytysvalmiudesta pitkän aikaa. Ajoneuvojen ikä ja kiertojärjestysuunnitelma ovat todettavissa raskaan kaluston (esiteltävät liitteet) Excel-taulukosta.

Kevyt pelastusajoneuvokalusto

Pienien lava-, paketti tai henkilöauto tyyppisten pelastusajoneuvon tarve on kiireellinen. Näiden pelastusajoneuvojen tarve on lisääntynyt vanhentuneen ajoneuvokaluston

vuoksi ja myös kasvaneen henkilöstömäärän johdosta. mm. määräaikaisten palotarkastustehtävien hoitaminen laajalla alueella vaatii hyvän ajoneuvokaluston. Tällä hetkellä ajoneuvoja on jouduttu siirtämään tarkastajien käyttöön eri puolilta maakuntaa, joka on tuonut lisää ongelmia paikkakunnille, joista ajoneuvo on poistettu. Tarkastusajoneuvojen tarve on kaikilla toimipaikoilla, joista tarkastaja löytyy. Ajoneuvot (4kpl) sijoitetaan tarkastajille ns. kiireellisyysjärjestyksessä. Paikkakuntia ovat; Inari, Kittilä, Kolari ja Pello.

Monikäyttöautojen (pick-up ja miehistöautot) käyttöaste on suuri eri pelastustehtävien tai koulutustapahtumien yhteydessä. Myös näiden autojen korkeahko ikä ja sen myötä autojen toimintavarmuus ja suurentuneet huoltokustannukset ovat tuoneet haasteita pelastustoimen tehtävien suorittamisiin. On myös paikkakuntia, joista tämän tyyppinen ajoneuvo puuttuu kokonaan, jolloin kevyempien pelastustehtävien hoitaminen on jouduttu suorittamaan ajoneuvolla, joka soveltuu ko. tehtävään huonosti. Mm. pienet vahingontorjuntatehtävät on jouduttu hoitamaan raskaammalla ajoneuvolla. Miehistöajoneuvojen sijoituspaikkakunnat: Enontekiö, Kittilä, Ranua, Rovaniemi ja Ylitornio. Ajoneuvojen ikä ja kiertojärjestysuunnitelma ovat todettavissa miehistöajoneuvojen (esiteltävät liitteet) Excel-taulukosta.

Maastopelastuksiin soveltuvien ajoneuvojen; moottorikelkkojen ja mönkijöiden, tarve on ilmeinen. Maastopelastustehtävien lisääntynyt hälytysmäärä ja näiden tehtävien vaativuus maastossa toimimiseen tuovat haasteita oikeanlaisen kaluston päivittämiseen ja lisähankintaan. Moottorikelkkojen sijoituspaikkakunnat; Kittilä, Kemi, Kemijärvi ja Simo. Mönkijöiden sijoitukset ovat; Enontekiö, Inari, Kittilä ja Ylitornio.

Alukset, veneet ja ympäristövahinkojen torjuntakalusto

Alus- ja venetarpeista on laadittu erillinen suunnitelma yv-torjunnasta vastaavan henkilön toimesta. Tässä suunnitelmassa todettakoon tilanteesta yleisesti, että Öljysuojarahaston julkisten avustusselvittelyjen tilanteen vuoksi suuremmat pelastuslaitoksen YVT-kalustohankinnat ovat olleet "jäissä" vuodesta 2020 alkaen. Pelastuslaitoksen veneitä, mm. koskessa toimimiseen soveltuvia veneitä, on hankittu 80-luvulla ja suurin osa niistä on nyt poistettu käytöstä. Vesipelastustehtävien turvaamiseen ja yv-torjuntaan pelastuslaitos tarvitsee toimivaa nykyaikaista kalustoa koko maakunnan alueella.

Henkilökohtaiset suojarusteet ja muut suojaimet

Henkilökohtaiset suoja- ja turvavarusteet tulevat olla ajanmukaiset. Hyvällä ja näkyvällä suojautumisella pienennetään työtapaturmariskiä sekä vähennetään merkittävästi altistumista erilaisille kemikaaleille ja kaasuille. Hälytys- ja koulutustapahtumissa on usein havaittu suurta vaihtelua varusteissa eri asemien henkilöstöjen välillä. Se, että saman laitoksen alueella käytetään yhtenäistä varustetta antaa myös ulospäin yhtenäisemmän kuvan. Samalla tiedetään, mitä varusteita kenelläkin on ja tämä takaa sen, että varusteet ovat myös normien täyttämät oikeanlaiset suojarusteet. Pelkästään jo suojalasien tai viiltosuojahanskojen puuttuminen tuo merkittävän työturvallisuusriskin tehtävapaikoilla. Varustevastaavana toimiva henkilö on suorittanut asemapaikoille kyselyn varustetilanteesta ja näiden iästä. Vastauksia ei ole vielä kattavasti käytettävissä mutta tämän

pohjalta on jo huomattavissa myös varusteiden ikähaitarin olevan laaja. Etenkin sopimushenkilöstön käytössä on jo osaksi vanhoja suojarusteita. Sammutusasun keskimääräinen käyttöikä on kahdeksan vuotta ja hälytysosastoissa olevia palokuntalaisia on noin 900 henkilöä. Investointisuunnitelman ajatuksena on, että pelastuslaitos keskittää varustehankinnat, jolloin hankitaan uusia pukuja vähintään 100 kpl /v, ja nämä jaetaan toimipaikoille kiireellisyystarpeiden mukaisesti. Tällä toimella saadaan koko pukukanta uusittua yhtenäiseksi ja vaatimusten täyttäviksi.

Pelastajien varusteista on jouduttu määrärahojen puutteen vuoksi tinkimään koko aluelaitoksen olemassaolon ajan, ja työsuojelutarkastaja on puuttunut varusteiden ikään ja kuntoon useilla toimipaikoilla. Etenkin sopimushenkilöstön käytössä on runsaasti ylikäisiä ja epätarkoituksenmukaisia suojarusteita. Pulaa on myös varavarusteista päällekkäis- tai peräkkäistehtävätilanteisiin.

Sammutusasun keskimääräinen käyttöikä on kahdeksan vuotta ja hälytysosastoissa olevia palokuntalaisia on noin 900 henkilöä. Investointisuunnitelma on rakennettu siten, että sammutusasut, sammutuskypärät, sammutusjalkineet ja sammutushanskat ym. kyetään uusimaan kahdeksan vuoden kierrolla koko henkilöstölle (sopimus- ja ammatihenkilöstö).

Paineilmalaitteiden osalta menetellään samalla tavoin, kuin muidenkin suoja- asusteiden kanssa eli näiden hankinnat keskitetään hankintaryhmän tehtäväksi. Tällöin päästään yhtenäiseen laitekantaan, joka helpottaa mm. laitehuoltojen tekemistä ja varosien kierrättämistä. Yhdellä laitekannalla on suuri merkitys työturvallisuuteen vaikuttava tekijä. Kun käytetään yhtä laitetta, tiedetään mistä laitteesta puhutaan, miten sitä käytetään, eikä tällöin tule sekaannuksia hälytyspaikoilla laitteiden sopivuuden kannalta.

Paineilmalaitteilla ja paineilmapulloilla on myös enimmäiskäyttöikä, jonka jälkeen laitetta ei enää voi käyttää. Savu- ja vesisukelluskyvyn ylläpitämiseksi laitteet on pakko uusia käyttöiän päätyttyä.

Armatuurikalusto sekä muut koneet ja laitteet

Sammutus- ja pelastustekniikat ovat muuttuneet viime aikoina merkittävästi. Uudet ja erityisesti sopimushenkilöstön kannalta turvallisemmat sammutusmenetelmät vaativat myös uudentyyppisen kaluston hankintoja, jotta ko. työtehtävät pystytään suorittamaan vaatimusten mukaisesti. Pelastustekniikat mm. tieliikenneonnettomuuksissa, ovat samoin muuttuneet merkittävästi ja samalla tuoneet haasteita pelastusvälineistölle. Esimerkiksi vanhanmalliset leikkurit ja levittimet, joita pelastuslaitoksen kalustossa on runsaasti, eivät enää kykene leikkaamaan moderneja auton turvarakenteita, vaan ne on kaikki uusittava. Sammutus- ja pelastusvälineistön tulee muutoinkin olla ajantasaista, jotta tehtävillä kyetään toimimaan työturvallisesti ja tehokkaasti.

Letkukalustoa ym. kuluva jatkuvan käytön pienkalustoa on pakko uusia joka vuosi, jotta pelastus- toimintaa ylipäänsä on mahdollista suorittaa palvelutasopäätöksen mukaisesti.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 7 998 t €; sisältää 1 500 t€ v. 2023 investointeja, jotka toteutuvat v. 2024
2025: 4 413 t€,
2026: 5 676 t€,
Yhteensä 18 087 t€.

Vuoden 2024 investointimääräraha sisältää noin 2,3 miljoonaa euroa varausta Rovaniemen uuden pelastusaseman laite- ja kalustohankintoja, joita ilman paloasemaa ei voida ottaa käyttöön.

ICT ja muut aineettomat hyödykkeet

Päätelaiteita, ajoneuvoasemia, käsikapuloita, Virve-laitteita. ICT laitteiden hankinta valtakunnallinen toimenpide.

Investointimäärärahan tarve on arvioitu tuleville vuosille 2024-2026 seuraavasti:

2024: 1 092 t€,
2025: 300 t€,
2026: 300 t€,
Yhteensä: 1 692 t€.

Vuoden 2024 investointimääräraha sisältää noin 0,8 miljoonaa euroa varausta Rovaniemen uuden pelastusaseman järjestelmiin, joita ilman paloasemaa ei voida ottaa käyttöön.

11. Rahoitusosa

Rahoitusosassa esitetään toiminnan, investointien ja rahoituksen rahavirrat. Rahoituslaskelmassa esitetään käyttötalousosan sekä investointien tulojen ja menojen aiheuttama rahavirta (toiminnan ja investointien rahavirta). Lisäksi rahoituslaskelmaan merkitään antolainauksen, lainakannan ja oman pääoman muutokset sekä arvioidaan muut maksuvalmiuden muutokset (rahoituksen rahavirta). Rahoituslaskelman lopussa esitetään näiden rahavirtojen yhteenlaskettu muutos, joka kuvaa talousarvion vaikutusta hyvinvointialueen maksuvalmiuteen vuoden aikana.

Rahoituslaskelma (1 000 €)					
Hyvinvointialue	4. MTA 2023	TP-ennuste = 5. MTA 2023	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Toiminnan rahavirta	-41 574	-66 224	-14 610	79 472	94 138
Vuosikate	-41 574	-66 224	-14 610	79 472	94 138
Satunnaiset erät					
Tulorahoituksen korjaukset					
Investointien rahavirta	-43 610	-30 703	-48 399	-24 841	-20 841
Investointimenot	-43 610	-30 703	-48 399	-24 841	-20 841
Rahoitusosuudet investointimenoihin					
Pysyvien vastaavien hyödykkeiden luovutustulot					
Toiminnan ja investointien rahavirta	-85 184	-96 927	-63 009	54 631	73 297
Rahoituksen rahavirta					
Antolainauksen muutokset					
Antolainasaamisten lisäys					
Antolainasaamisten vähennys					
Lainakannan muutokset (sitova)	93 107	104 497	87 022	32 128	26 661
Pitkäaikaisten lainojen lisäys	43 610	50 000	48 399	24 841	20 841
Pitkäaikaisten lainojen vähennys	-503	-503	-1 377	-2 713	-4 180
Lyhytaikaisten lainojen muutos	50 000	55 000	40 000	10 000	10 000
Oman pääoman muutokset					
Muut maksuvalmiuden muutokset	0	0	0	0	0
Toimeksiantojen varojen ja pääomien muutokset					
Vaihto-omaisuuden muutos					
Saamisten muutos					
Korottomien velkojen muutos					
Rahoituksen rahavirta	93 107	104 497	87 022	32 128	26 661
Rahavarojen muutos	7 923	7 570	24 013	86 759	99 957

Lainakannan muutos (€)	TA 2024	TS 2025	TS 2026
Pitkäaikainen vieras pääoma	220 509 941	217 773 017	214 248 567
Asukasmäärä (ennuste)	173 527	172 821	172 130
Lainamäärä €/asukas	1 271	1260	1 245

12. Tytär- ja jäsenyhteisöt

Lapin hyvinvointialueelle muodostuu konsernirakenne Rovaniemen Keskuspesula Oy:n omistuksen kautta. Lapin hyvinvointialue omistaa Rovaniemen Keskuspesula Oy:n osakkeista 86 %.

Lapin hyvinvointialueella omistajaohjauksesta vastaa konsernijohto, johon kuuluvat aluehallitus, hyvinvointialuejohtaja, hallintojohtaja, talousjohtaja sekä lakiasiaintohtaja.

Tytär- ja jäsenyhteisöille asetettavat tavoitteet

Hyvinvointialuelain (Laki hyvinvointialueesta 611/2021) 48 §:n mukaan Omistajaohjauksella tarkoitetaan toimenpiteitä, joilla hyvinvointialue omistajana tai jäsenenä myötävaikuttaa yhtiön ja muun yhteisön hallintoon ja toimintaan. Omistajaohjaus voi liittyä perustamissopimukseen, yhtiöjärjestyksisiin, palvelujen tuottamista koskeviin ja muihin sopimukseen, henkilövalintoihin, ohjeiden antamiseen hyvinvointialuetta eri yhteisöissä edustaville henkilöille, muuhun hyvinvointialueen määräysvallan käyttöön sekä muihin vastaaviin seikkoihin." Lisäksi 49 §:n mukaan: *"Omistajaohjauksella on huolehdittava siitä, että hyvinvointialueen tytäryhteisön toiminnassa otetaan huomioon hyvinvointialuekonsernin kokonaisuus. Omistajaohjauksella varmistetaan palveluiden yhdenvertainen saatavuus sekä palveluiden laatu, vaikuttavuus ja kustannustehokkuus hyvinvointialueen tytäryhteisöjen toiminnassa. Omistajaohjauksella varmistetaan myös avoimuuden ja viestinnän samoin kuin palvelujen käyttäjien ja hyvinvointialueen asukkaiden osallistumis- ja vaikuttamismahdollisuuksien toteutuminen."*

Hyvinvointialueen konserniin kuuluu Rovaniemellä toimiva Rovaniemen Keskuspesula Oy (86 %). Lisäksi Lapin hyvinvointialue on osakkaana pohjoisen hyvinvointialueen NordLab hyvinvointiyhtymässä (jäsenosuus 24 %) ja Pohjois-Suomen sosiaali- ja terveydenhuollon osuuskunnassa (Tervia 24 %), Tervia Osaajat Oy:ssä (8 %) ja Tervia Logistiikka Oy:ssä (11,76 %), jonka operatiivinen toiminta käynnistyy vuoden –24 aikana. Lisäksi hyvinvointialueelle on osakkaana LapIT Oy, Medieco Oy, Esko Systems Oy, Hyvil, Oy Digital Oy, Sansia Oy, Sarastia Oy, Kuntien Tiera Oy, Una Oy, 2M-It Oy, Monetra Oulu Oy, ja Virtuaalikirjasto Oy yhtiöissä, jotka ovat pääosin in-house yhtiöitä.

Tukipalveluiden järjestämiseksi, hyvinvointialue on hankkinut osakkuuksia seuraavista in-house yhtiöistä:

Pohjois-Lapin Ruokapalvelut (20 %) Meri-Lapin kuntapalvelut (11 %) ja Pellon Serviisi (1 %). Em. yhtiöiden päätoimiala on ruokapalveluiden tuottaminen. Lisäksi yhtiöillä voi olla muuta tukipalvelutoimintaan esim. puhtaus-, lähetti- ja kuljetuspalveluja.

Alueen kuntien kanssa yhteisesti omistettuja yhtiöitä ovat mm. Lappica Oy, Meri-Lapin kuntapalvelut Oy ja Pohjois-Lapin Ruoka Oy ja Pellon Serviisi Oy. Aluehallitus päätti 22.2.2023 § 70 Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy:n osakkeita. Suomen hallitusohjelmassa on suunnitteilla muutos inhouse-yhtiöiden asemaan. Ohjelmassa tavoitellaan, että sidosyhtiön omistukselle asetetaan vähimmäisomistusprosentti (10 %). Mikäli muutos astuu

voimaan, hyvinvointialueen on osaltaan arvioitava, missä tapauksissa sen tulisi käynnistää keskustelu yhtiö kanssa siten, että hyvinvointialueen jatko yhtiössä turvataan omistussuutta lisäämällä hallituskirjauksen asettamaan vähimmäismäärään.

Rovaniemen Keskuspesula Oy:lle asetettavat tavoitteet

Rovaniemen Keskuspesula Oy:n toiminnan tulee tukea Lapin hyvinvointialueen tehtävän ja toiminta-ajatuksen toteutusta sekä tuottaa tekstiilihuollon palvelut sen nykyisille kohteille. Tytäryhteisön tulee raportoida Lapin hyvinvointialueelle toiminnastaan ja taloudestaan tilinpäätöksen vahvistamisen yhteydessä sekä tarvittaessa muulloinkin.

Rovaniemen keskuspesulan ulkoinen myynti muille kuin omistajaorganisaatioille on ollut useita vuosia enemmän kuin mitä hankintalain antamien rajojen mukaan on sallittua, kun palvelun tuottajana on ns. in house -sidosyksikkö. Päätöksestä tehtiin valitus markkinaoikeuteen, joka kumosi Lapin sairaanhoitopiirin aikaisen hankintapäätöksen. Vaihtoehtona uudelle kilpailutukselle on alentaa Rovaniemen keskuspesulan ulkoinen myynti in house -yhtiön edellyttämälle tasolle.

Aluehallitus selvittää vuoden 2024 alkuvuoden aikana hyvinvointialueen tekstiilihuollon toteuttamisvaihtoehtoja sekä arvioi ja linjaa Rovaniemen Keskuspesula Oy:n omistajapolitiikkaa.

Keskuspesulan toimitilat ovat tulleet elinkaarensa päähän, eikä toimintaa ole mahdollista jatkaa nykyisissä tiloissa enää pitkään. Tästä johtuen yhtiö on laatinut uudelle pesulalle investointi- ja rakennussuunnitelman. Uuden pesulan rakentamisinvestointi on mukana Lapin hyvinvointialueen investointisuunnitelmassa.

Liite 1. Toimintakulujen karsinta (tai toimintatuottojen lisäys) talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna (25 milj. €)

Aluehallitus päätti 15.11.2023 § 441 muuttaa talousarviokehystä siten, että alijäämä vuoden 2024 talousarviossa on ennen sopeutusohjelman toimenpiteitä pienempi kuin osavuosikatsauksen 1.1.-30.9.2023 alijäämäennuste 85,8 M€ ja vuosina 2023–24 muodostuvat alijäämät katetaan viimeistään vuoden 2026 talousarviossa. Tämä edellytti toimintakulujen karsintaa talousarvion senhetkiseen valmistelutilanteeseen verrattuna 25 M€ eli n. 2,5 %.

Tämän lisäksi valmistellaan erikseen varsinainen talouden sopeuttamisohjelma, jolla taloutta sopeutetaan pysyvästi 98 miljoonalla eurolla vuodessa, josta 47 miljoonaa euroa toteutuu vuonna 2024 (Aluehallitus 15.11.2023 § 441).

Toimintakulujen karsinta (tai toimintatuottojen lisäys) talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna (25 milj. €)

Koko hyvinvointialue

Tuloslaskelma (1 000 €)					
Hyvinvointialue	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta	TS 2025	TS 2026
Toimintatuotot	131 099	137 669	6 570	141 800	145 800
Myyntituotot	24 118	25 236	1 118	25 993	26 726
Maksutuotot	57 848	62 305	4 456	64 174	65 984
Tuet ja avustukset	36 948	37 023	76	38 134	39 209
Muut toimintatuotot	12 185	13 105	920	13 499	13 881
Toimintakulut	-1 131 555	-1 063 012	21 543	-1 040 873	-1 070 207
Henkilöstökulut					
Palkat ja palkkiot	-403 879	-396 745	7 135	-407 061	-417 644
Henkilösivukulut					
Eläkekulut	-88 183	-84 486	3 696	-86 683	-88 937
Muut henkilösivukulut	-16 659	-16 364	295	-16 790	-17 226
Palvelujen ostot	-452 911	-445 685	7 226	-457 273	-469 162
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-77 379	-76 819	560	-78 817	-80 866
Avustukset	-27 786	-27 259	528	-27 968	-28 695
Muut toimintakulut	-64 757	-62 653	2 104	-64 282	-65 676
TP23/TA24 alijäämän kattaminen 2024-2026		47 000		98 000	98 000
Toimintakate	-1 000 456	-925 344	28 113	-899 073	-924 407
Valtion rahoitus	919 189	915 789	-3 400	983 600	1 023 600
Rahoitustuotot ja -kulut					
Korkotuotot	1 035	1 035		1 035	1 035
Muut rahoitustuotot	60	60		60	60
Korkokulut	-6 091	-6 035	57	-6 035	-6 035
Muut rahoituskulut	-115	-115		-115	-115
Vuosikate	-86 379	-14 610	24 770	79 472	94 138
Poistot ja arvonalentumiset					
Suunnitelman mukaiset poistot	-24 237	-24 237		-24 420	-24 420
Arvonalentumiset					
Satunnaiset erät					
Satunnaiset tuotot					
Satunnaiset kulut					
Tilikauden tulos	-110 616	-38 847	24 770	55 052	69 718
Poistoeron lisäys (-) tai vähennys (+)	352	352			
Varausten lisäys (-) tai vähennys (+)					
Rahastojen lisäys (-) tai vähennys (+)	9	9			
Tilikauden ylijäämä (alijäämä)	-110 255	-38 486	24 770	55 052	69 718

Toimielimien karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Toimielimet + Hva-valmistelu ja vakiinnuttaminen	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	11 248	11 248	
Myyntituotot			
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	11 248	11 248	
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-13 966	-13 645	321
Henkilöstökulut	-3 724	-3 572	151
Palvelujen ostot	-4 360	-4 339	21
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-90	-88	2
Avustukset	-295	-147	148
Muut toimintakulut	-5 497	-5 497	
Toimintakate	-2 718	-2 397	321

Sosiaalipalvelujen karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Sosiaalipalvelut	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	53 415	55 755	2 340
Myyntituotot	3 666	2 970	-696
Maksutuotot	31 348	33 444	2 096
Tuet ja avustukset	9 122	9 122	
Muut toimintatuotot	9 279	10 219	940
Toimintakulut	-456 396	-447 138	9 258
Henkilöstökulut	-196 090	-188 803	7 287
Palvelujen ostot	-201 120	-199 506	1 614
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-7 829	-7 830	-1
Avustukset	-26 914	-26 557	357
Muut toimintakulut	-24 443	-24 443	
Toimintakate	-402 981	-391 383	11 598

Sosiaalipalvelujen talousarvioesitys 2024 sisältää seuraavat karsinnat:

Sosiaalipalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Toimintatuotot		2 340
Asiakasmaksujen korottaminen 5 %	Asiakasmaksuihin tulossa 10 % korotukset. Sosiaalipalveluiden maksut ovat pääosin tulosidonnaisia, joten arvioitu korotus 5 %.	2 340
Toimintakulut		11 498
Omais- ja perhehoidon ja henkilökohtaisen avun keskuksen perustaminen	Päällekkäisten toimintojen poistaminen ja käytänteiden yhtenäistäminen. Tukiluokka omaishoidosta jää pois omaishoidon tukien yhtenäistämisen yhteydessä. Indeksikorotukset tehdään sekä omais- että perhehoitoon.	Omaishoito: 100 Perhehoito: 200 Henkilökohtainen apu: 200
Vuokratyövoiman käytön vähentäminen. Ennuste v. 2023 5 milj.	Määräaikaista henkilöstöä vakinaistamalla ja rekrytoinnin aktivoimisella mahdollisuus vaikuttaa vuokratyövoiman käyttöön.	2100 2200
Henkilöstörakenteen muuttaminen ikääntyneiden asumispalveluissa. Hyödynnetään oppisopimuskoulutusta.	Välillisen ja välittömän työn tarkastelu. Lähihoitajat ja sairaanhoitajat keskittyvät välittömään työhön ja hoiva-avustajat huolehtivat välillisestä työstä. Selvitys projektityönä.	500
Kuljetuspalveluiden ja liikkumisen tuen kustannusten vähentäminen.	Ennuste v. 2023 13,2 milj. 5 % säästötavoite henkilökunnan matkoja vähentämällä ja matkojen yhdistelyllä.	550
Tukipalveluiden myöntämisperusteiden tarkastelu ja palveluiden rajaaminen.	Järjestetään lakisääteiset tukipalvelut ja yhtenäistetään käytänteitä. Ennuste v. 2023 5 milj. 10 % säästötavoite	500
Palveluiden ostoihin 5,5 %:n hinnan korotus.	Aiemmassa esityksessä korotus 6,5 %.	Ikääntyneiden palvelut: 560 Vammaispalvelut: 430 Asiakaspalvelujen ostot: 100
Vammaispalveluiden henkilöstölisäysten vähentäminen	Esityksessä henkilöstölisäyksiä, jotka jo v. 2023 toteutuksessa. Ei toiminnallisia vaikutuksia	1 144
Työosuusrahojen poisto Työosuusrahojen poistosta luovutaan.	Vaikuttaa asiakkaisiin työtoiminnoissa.	Kehitysvammaiset: 150 Sosiaalinen kuntoutus: 50

Sosiaalipalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Riko-hanke	Vähennetään 2 htv, 2 htv: jää. Vaikuttaa toiminnan laajuuteen.	90
Henkilöstösivukulujen pienennys ja Kolpe- neen päällekkäisten varausten poistaminen	Ei vaikutusta palveluun.	4 924
Toimintakatteen parantuminen		13 838

Lisäksi on tunnistettu seuraavia talouden sopeuttamismahdollisuuksia jatkovalmisteltavaksi, joilla olisi mahdollisesti vaikutusta jo vuodelle 2024 mutta jotka eivät sisälly vielä talousarvioesitykseen 2024.

Toimenpide	Säästöpotentiaali / vuosi (1 000 €)
Lastensuojelun kodin ulkopuolisten sijoitusten tarpeen vähentäminen ennaltaehkäiseviin ja varhaisen tuen palveluihin panostamalla. Perheneuvolan ja opiskeluhoollon sekä perhesosiaalityön resurssointi.	900
Oman tuotannon lisääminen sekä ammatillisessa perhehoidossa, opiskeluhoollossa että lastensuojelun laitoshoidossa.	1 000
Asumisen rakenteen keventäminen ja uusien konseptien kehittäminen sekä ikääntyneiden palveluissa että vammaispalveluissa.	5 000
Laitoshoidon purku (Kolpeneen erillisselvitys)	Euromäärä tarkentuu selvityksen yhteydessä.
Viranomaistehtävien ja toimintamallien yhdenmukaistaminen vammaispalveluissa ja ikääntyneiden asiakas- ja palveluohjauksessa- keskitetty johtaminen. Toiminnan yhtenäistäminen ja tehostaminen.	-
Sairaslomien vähentäminen työhyvinvointia parantamalla. Nykytila 25 päivää/ htv	-

Terveyspalvelujen karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Terveyspalvelut	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	52 290	55 574	3 284
Myyntituotot	17 902	18 790	888
Maksutuotot	25 733	28 093	2 360
Tuet ja avustukset	7 938	7 994	56
Muut toimintatuotot	716	696	-20
Toimintakulut	-495 039	-487 517	7 522
Henkilöstökulut	-225 136	-223 919	1 217
Palvelujen ostot	-189 372	-185 664	3 708
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-56 206	-55 642	565
Avustukset	-28	-5	23
Muut toimintakulut	-24 297	-22 288	2 009
Toimintakate	-442 750	-431 944	10 806

Talousarvioon sisältyy palveluvajeista ja väestön tarpeista johtuvia lisämäärärahoja verrattuna vuoden 2023 toteutuvaan toimintaan seuraavasti.

Toimenpide	Vaikutukset	Vaikutus TAE2024, (1 000 €)
Panostus lasten ja nuorten ennaltaehkäiseviin palveluihin.	Tavoitteena on parantaa matalan kynnyksen ja ehkäisevän mielenterveyttä tukevan palvelun saatavuutta sekä neuropsykiatristen ongelmien hoitoa. Panostuksella tavoitellaan raskaiden lastensuojelun ja lastenpsykiatrian palvelujen tarpeen vähentämistä ja kustannussäästöjä jatkossa.	700
Suun terveydenhuollon hoitotakuun toteuttaminen	Suun terveydenhuollon tiukentuvan hoitotakuun toteuttaminen yhdenvertaisesti alueella. Hoitovelkaa puretaan edelleen 2024.	1 800
Ravitsemusterapian vahvistaminen	Ravitsemusterapeutin työpanoksen lisäys ja ostojen hallinta. Tavoitteena saada ravitsemusterapiapalvelujen saatavuutta yhdenvertaisemmaksi alueella.	60
Suoravastaanottofysioterapian saatavuuden parantaminen	Fysioterapeuttien suoravastaanottotoiminnalla parannetaan palvelun kustannusvaikuttavuutta ja vähennetään tarvetta lääkärin vastaanotoille. Osa hoitotakuun toimeenpanoa perusterveydenhuollossa. Laajennetaan suoravastaanottotoiminta kattavaksi omassa palvelutuotannossa.	140
Alueellisten mielenterveyspalvelujen vahvistaminen	Alueellisissa mielenterveyspalveluissa palvelujen saatavuutta ja määrää lisätään täyttämällä tehtäviä, joihin ei aiemmin ole saatu työntekijöitä.	253

Toimenpide	Vaikutukset	Vaikutus TAE2024, (1 000 €)
LKS yhteispäivystyksen akuuttilääkäriresurssin vahvistaminen	Lisätään Rovaniemen yhteispäivystyksen omaa pysyvää lääkäri työvoimaa ja vahvistetaan akuuttilääketieteen osaamista. Tavoitteena päivystystyön osaamisen vahvistaminen, läpimenoaikojen lyhentäminen, toiminnan sujuvuus, päivystyksen lääkäriresurssin yhteentoimivuus sekä muiden lääkäreiden päivystyskorvausten ja/tai ostopalvelujen alentaminen vastaavasti.	675 (ei huomioitu säästöjä muusta lääkärityöstä)
Päivystysapu 116117 -käyttöönotto	Otetaan käyttöön Päivystysapu 116117 -puhelinpalvelu kiireellistä hoidon tarpeen arviointia varten omana toimintana. Tavoitteena on parantaa puhelinpalvelun saatavuutta virka-ajan ulkopuolella, parantaa puhelimesta tehtävän hoidon tarpeen arvioinnin laatua, ohjata potilaat tarpeenmukaiseen palveluun ja vähentää yhteispäivystysten tarpeetonta käyttöä.	900

Terveyspalvelujen talousarvio sisältää seuraavia toimintakatetta parantavia toimenpiteitä:

Terveyspalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Toimintatuotot		4 073
Maksu- ja myyntituottojen lisäys	Terveystalouden asiakasmaksujen indeksikorotus 10 % sekä myyntihintojen nosto 5 %.	4 073
Toimintakulut		8 198
Perusterveydenhuollon ostopalvelujen, henkilöstövuokrauksen ja rekrytointipalvelujen vähentäminen	Ei merkittävää vaikutusta väestön palveluihin. Ostopalveluja korvataan omalla toiminnalla. Edellyttää rekrytoinnissa onnistumista.	1 380
Hoitotarvikejakelun perusteet ja kilpailutus ja hoitotarvikkeiden käytön hillintä	Laaditaan yhtenäiset toimintaohjeet hoitotarvike-jakelulle ja tehostetaan hankintaa. Ohjeiden yhtenäistäminen voi muuttaa käytäntöjä potilaiden kohdalla verrattuna nykytilaan.	655
Silmätautien lääkevalmistus omaksi toiminnaksi	Kalliiden silmänsisäisten injektoiden valmistus itse lisää henkilöstökuluja ja vähentää lääkekuluja 100 000 €	20
Radiologian palkkakulujen tarkistus	Realistinen budjetointi, ei muutosta vrt. 2023	80
LKS kirurgian asiakaspalvelujen ostojen vähennys	Kyetaan leikkaamaan omassa tuotannossa enemmän muuttamalla toimintamallia ja hoitajien saatavuuden parannuttua. Valinnanvapauspotilaiden ohjautuminen muualle vähenee, kun LKS jonot lyhenevät.	1 800
Työvoiman vuokraus erikoissairaanhoidossa	Lääkäreiden saatavuus on paranemassa ja lisäksi kilpailutuksella on osin saatu ostopalvelujen kustannusta alemmas.	891
Laitoskuntoutus osin omana toimintana	Kuntoutusta tuotetaan osittain omilla tähän profiloituvilla osastoilla, mikä vähentää ostojen tarvetta.	200
Toimintaterapia- ja puheterapiaostojen vähentäminen	Erityistyöntekijöiden saatavuuden paraneamisen myötä voidaan vähentää erityisen kalliita ostopalveluja. Oma toiminta korvaa ostopalveluja ja lisäksi pystytään parantamaan saatavuutta.	480
Nuorisopsykiatrian ostojen vähentäminen	Omaksi toiminnaksi ottaminen vähentää ostoja Pohteelta.	1 055
Päivystysten laboratoriopalvelut	Toteutuman 2023 huomioiminen ja laboratorion näytteenottomenetelmien tarkistaminen.	225

Terveyspalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Päivystysten palveluostot	Omaa toimintaa vahvistetaan, ei vaikutusta annettavaan palveluun.	110
Ensihoidon erilliskorvaukset ja palkat	Työn organisoinnilla ja työvuorojen suunnittelulla vähennetään tarvetta ylityölle.	328
Muut toteutuman 2023 perustella tehdyt tarkennukset, Keva % muutos ym.	Ei vaikutusta palveluihin.	974
Toimintakatteen parantuminen		12 271

Lisäksi on tunnistettu seuraavia talouden sopeuttamismahdollisuuksia jatkovalmisteltavaksi, joilla olisi mahdollisesti vaikutusta jo vuodelle 2024 mutta jotka eivät sisälly vielä talousarvioesitykseen 2024.

Toimenpide	Säästöpotentiaali / vuosi (1 000 €)
Hoitotarvikekustannusten alentaminen, jakelun automatisointi, käytön rationalisointi	3 000
Perusterveydenhuollon vuodeosastojen sopeuttaminen tarvetta vastaavaksi ja profiloituminen	750
Kiirevastaanottojen aukioloaikojen tarkastelu ja päivystyskorvausten yhtenäistäminen	200
Suun terveydenhuollon integraatio ja mm. anestesiassa tehtävien toimenpiteiden keskittäminen	200
Laboratorionäytteenoton tuottavuuden parantaminen	200
Jalkautuvan erikoissairaanhoidon tuottaminen omana toimintana	200
Mahasuolikanavan tähytysten järjestäminen yhtenä kokonaisuutena	150
Hengityshalvauksipotilaiden hoidon järjestäminen	1 000
Muiden lääkäreiden päivystyskorvausten summan väheneminen akuuttilääkäriresursoinnin myötä	500
Välinehuollon keskittäminen LKS toiminta-alueella LKS:n uuteen välinehuoltoon	300
Osittainen erikoissairaanhoidon päivystyksen keskittäminen	350 - 1 710
Laitoskuntoutuksen ostojen vähentäminen ja hintavertailu jatkossa	500
apuvälinekeskus Rovaniemellä 3/23 alkaen	170
Psykiatrian takapäivystysten yhdistäminen	118
Lääkärivuokrauksen vähentäminen edelleen	-
Ensihoidon yksikön muutos yleistyöaikaan 12 h / valmiuden lasku	-
Ensihoitopalvelun ja sotepe-yhteistyön lisääminen ja uusien toimintamallien kehittäminen	-
Työhyvinvoinnin parantaminen	-

Pelastuslaitoksen karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Pelastuslaitos	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	500	500	
Myyntituotot			
Maksutuotot	387	387	
Tuet ja avustukset			
Muut toimintatuotot	113	113	
Toimintakulut	-26 225	-26 000	225
Henkilöstökulut	-17 970	-17 970	
Palvelujen ostot	-2 649	-2 449	200
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-1 863	-1 863	
Avustukset			
Muut toimintakulut	-3 743	-3 718	25
Toimintakate	-25 725	-25 500	225

Pelastuslaitos sopeutti talouttaan jo alkuperäisessä budjettiesityksessään 1,77 % (437.495 €) suhteessa väistämättömään kulujen kasvuun. Hallituksen päätöksen mukaisesti taloutta on budjettivalmistelun kestäessä sopeutettu lisää 0,9 % (225.000 €).

Pelastuslaitos	
Toimenpide	Vaikutus (1 000 €)
Toimintatuotot	25
Tulojen lisääminen	25
Toimintakulut	635
Rovaniemen alueen siivouksen sisäistäminen omaksi toiminnaksi	25
Kaluston korjaamisen ja pelastusalan yhteisen ICT:n ostopalvelujen vähentäminen	200
Käyttötalouden hankintojen tehostaminen	100
Virkojen täytön viivästyttäminen	60
Sijaisrekrytinnin tehostaminen ylityön vähentämiseksi	100
Hälytysvasteiden pienentäminen yhdessä hätäkeskuslaitoksen kanssa	150
Toimintakatteen parantuminen	660

Edellä mainituista tehostamistoimista suoraa toimintavalmiuteen vaikuttaa hälytysvasteiden tarkastelu. Pelastuslaitoksen arvion mukaan em. toimenpiteiden mukainen menojen vähentyminen toteutuu varmuudella vuonna 2024. Mikäli jonkin tehostamiskohteen eurovaikutus ei toteudu, pelastuslaitos hakee vastaavan säästön budjettikokonaisuuden sisältä osana päivittäistä johtamista. Ottaen huomioon pelastustoiminnan luonne ja ennakoimattomuus, voi esimerkiksi vilkas maastopalokesä vaikuttaa pelastuslaitoksen tulokseen negatiivisesti, kun talousarviossa ei ole sisällä särkevävara.

Kehittämisen- ja strategiapalvelujen karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Kehittämisen- ja strategiapalvelut	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	7 407	7 407	
Myyntituotot	907	907	
Maksutuotot			
Tuet ja avustukset	6 500	6 500	
Muut toimintatuotot			
Toimintakulut	-54 910	-53 202	1 708
Henkilöstökulut	-12 842	-12 790	52
Palvelujen ostot	-39 142	-37 513	1 629
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-612	-610	2
Avustukset	-550	-550	
Muut toimintakulut	-1 764	-1 739	26
Toimintakate	-47 503	-45 795	1 708

Kehittämisen- ja strategiapalvelut on tehnyt talouden sopeuttamisen täysin ulkoisten kustannusten karsinnalla. Tämä johtuu siitä, että toimialan kuluista lähes 80 % kohdistuu palvelujen ostoihin. Ensimmäisen vaiheen säästöjä on haettu konsulttipalvelujen ostojen karsinnalla, tietohallinnon lisenssikustannusten karsinnalla, vähän käytettyjen tai päällekkäisten tietojärjestelmien irtisanomisella, matkakustannusten ja koulutuskustannusten karsinnalla sekä kriittisellä tarkastelulla aineiden, tarvikkeiden ja tavaroiden osalta.

Tämän lisäksi toimialalla on valmisteltu YTA-yhteistyön syventämistä ja toimialan organisaatiomuutosta, jonka kustannusvaikutus on kustannuksia laskeva. Edellä mainittuja toimenpiteitä ei ole laskettu vielä talousarvioon 2024, koska siitä ei ole vielä toteuttamislupaa.

Kehittämis- ja strategiapalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Toimintatuotot		0
Toimintakulut		1 658
Matkustus ja koulutusmäärärahojen karsiminen kaikilta muilta paitsi viestintäpalvelut sekä tietohallinto ja digitaaliset palvelut	Lisätään etätyötä, etäkokouksia entisestään ja järjestetään henkilöstön täydennyskoulutus kustannustehokkaammin.	26
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Tarkistus ja päivitys perustuu –23 ennusteseen ja ta- korjauksiin. Arvioidaan kaikkia hankintoja kriittisesti.	2
Ostopalvelujen karsiminen	Tarkastellaan kriittisesti palvelujen ostoja, ml. Konsulttipalvelujen ostot, uusien teknologioiden ostot ja erilaiset kokeilut. Karsinta kohdistuu suurimmalta osin tietohallinnon palvelujen ostoihin, missä konkreettisia toimenpiteitä ovat mm. Konsulttipalvelujen ostojen vähentäminen, ohjelmistolisenssien kustannustehokkaampi käyttö, mahdollinen päällekkäisten ja vähän käytettyjen tietojärjestelmien alasajo sekä ostopalvelujen kriittinen arviointi.	1 630
Toimintakatteen parantuminen		1 658

Hallinto- ja tukipalvelujen karsinta talousarvion valmistelutilanteeseen 15.11.2023 verrattuna

Käyttötalousosa (1 000 €)			
Hallinto- ja tukipalvelut	TAE 2024	TA 2024	Ero = karsinta
Toimintatuotot	6 239	7 185	946
Myyntituotot	1 643	2 569	926
Maksutuotot	380	380	
Tuet ja avustukset	2 140	2 160	20
Muut toimintatuotot	2 077	2 077	
Toimintakulut	-85 019	-82 510	2 509
Henkilöstökulut	-52 959	-50 541	2 419
Palvelujen ostot	-16 269	-16 215	54
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	-10 778	-10 786	-8
Avustukset			
Muut toimintakulut	-5 013	-4 968	45
Toimintakate	-78 780	-75 325	3 455

Tukipalveluiden sopeuttamisohjelma edellyttää mm. ostopalvelujen, henkilöstöresursien, toimitilojen, johtamisrakenteen arviointia ja mahdollisuuksien mukaan uudelleen järjestämistä. Ostopalvelujen muuttaminen omaksi toiminnaksi edellyttää muutoksen huolellista suunnittelua ja turvallista siirtymää-aikaa. Tämä johtuu mm. siitä, että henkilöstön saatavuudessa esiintyy jo nyt haasteita. Esim. ruokahuollon henkilöstöstä kilpailaan yritysten kanssa erityisesti alueilla, joissa matkailuelinkeinolla on merkittävä rooli. Tukipalveluissa on arvioitava, onko osa palveluista luonteeltaan sen kaltaisia, mikä olisi tarkoituksenmukaista järjestää yhteistyössä muiden Pohjoisen YTA-alueen hyvinvointialueiden kanssa.

Hallinto- ja tukipalveluissa on kiinnitetty erityistä huomiota henkilöstöresurssien arviointiin. Ensi vuonna jätetään täyttämättä yksi arkistopäällikön ja yksi laskennan erityisasiantuntijan vakanssi. Laitoshuoltajien määrärahavarausta on vähennetty 10 htv:n osalta (perusteena mm siivoustyön tarpeen ennuste). Määräaikaisten tehtävien varausta vähennetään. Lisäksi säästöjä on kohdistettu mm. aineiden ja tarvikkeiden ostoon kuljetuskoulutuspalveluihin ja muiden kulujen vähennyksiin. Lisäksi tavoitteena on vähentää toimistotilojen käyttöä ja niistä aiheutuvia kustannuksia. Tilojen käytön arviointityö tehdään yhteistyössä teknisen toimen ja eri toimialojen yhteistyönä. Sote-kiinteistöjen vuokrasopimuskauden aikana kiinteistön omistajalla ei ole oikeutta tehdä sote-kiinteistöihin merkittäviä investointeja tai muita muutostöitä ilman hyvinvointialueen myöntämää lupaa.

Hallinto- ja tukipalvelut		
Toimenpide	Toimenpiteen vaikutuksen kuvaus	Vaikutus (1 000 €)
Toimintatuotot		946
Ulkoinen myynti	Hinnantarkistuksia mm. ateriamaksut, ulkoinen myynti sidosryhmille (mm. vuokrat, hoitotarvikkeiden myynti).	946
Toimintakulut		3 254
Vakanssien ja määräaikaisten palkkava- rausten vähentäminen. Lisäksi arvioidaan johtamisrakennetta.	Arkistopäällikön, laskennan erityisasiantun- tijan ja 10 laitoshuoltajan vakanssit jätetään täyttämättä. Määräaikaisten osuus vähenee ja määrärahavaraus tarkistettu. Arviot pe- rustuvat toimintavuoden -23 ennusteisiin. (sis. myös. siirtymävuoden kulut esim. ruuh- kanpurku, sijaiset, ylityöt)	Palkat: 1700 Sivukulut: 700
Aineet, tarvikkeet ja tavarat	Tarkistus ja päivitys perustuu -23 ennustee- seen ja ta-korjauksiin. Ennakoimattomalle hinnan nousuille ei ole varausta (esim. sai- raalan laajennusosan energia- kustannuk- set tarkennettu toteutuman mukaan, raaka-ainehankinnat ym.).	800
Vähennetään ostopalveluja	Kohdistuu pääosin kilpailuttajakonsulttipal- velujen vähentämiseen.	54
Toimintakatteen parantuminen		4 200